

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**Funkční prvky klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga z perspektivy
současných psychoterapeutů.**

Bakalářská práce

Michal Jordán

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Mgr. David Heider, Ph.D.

Praha 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Funkční prvky klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga z perspektivy současných psychoterapeutů vypracoval samostatně pod vedením PhDr. Mgr. Davida Heidera, Ph.D. a uvedl v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

V Praze dne 6. dubna 2023

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Mgr. Davidovi Heiderovi, Ph.D. za cenné připomínky, kterými přispěl k finálnímu vypracování této bakalářské práce a psychoterapeutům za jejich ochotu se účastnit rozhovorů.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. TEORETICKÁ ČÁST	7
2.1 Seznámení s Jungem	7
2.2 Jungovy teorie a koncepty	8
2.2.1 Archetypy	10
2.2.1.1 Persona	10
2.2.1.2 Stín	11
2.2.1.3 Anima/animus	11
2.2.1.4 Bytostné Já	12
2.2.2 Psychické funkce	13
2.2.3. Proces individuace	13
2.3 Výčet technik mající implikaci pro terapeutický proces	14
2.3.1 Analýza snů	14
2.3.2 Aktivní imaginace	16
2.3.3 Přenos (projekce)	17
2.3.4 Alchymie	18
2.3.5 Malování	19
2.3.6 Asociační test	19
2.4 Výčet postupů, pravidel a principů analytické psychologie	20
2.5 Přehled současných škol a směrů, které využívají jungiánské koncepty	23
2.6 Srovnání analytické psychologie s dalšími psychologickými přístupy	25
2.6.1 Behaviorální přístup	25
2.6.2 Kognitivní přístup	26
2.6.3 Psychoanalytický přístup	26
2.6.4 Subjektivistický přístup	27
3. METODOLOGICKÁ ČÁST	28
3.1 Cíl práce a výzkumné otázky	28
3.2 Volba přístupu	28
3.3 Harmonogram výzkumu	29
3.4 Popis výzkumného vzorku	30
3.5 Popis sběru dat	35
3.6 Volba analytického postupu a popis analýzy dat	37
4. EMPIRICKÁ ČÁST	38

4.1 Analýza dat	38
4.1.1 Klasické metody analytické psychologie C. G. Junga	38
4.1.1.1 Terapeutická práce se sny	38
4.1.1.2 Terapeutická práce s aktivní imaginací	40
4.1.1.3 Terapeutická práce s psychologickými funkcemi	42
4.1.1.4 Terapeutická práce s amplifikací	44
4.1.1.5 Terapeutická práce s alchymií	45
4.1.1.6 Terapeutická práce s přenosem a protipřenosem	48
4.1.1.7 Terapeutická práce s archetypy	49
4.1.1.8 Terapeutická práce se synchronicitou	50
4.1.1.9 Terapeutická práce s asociačním experimentem	52
4.1.1.10 Terapeutická práce s malbou	52
4.1.2 Jiné metody	54
4.1.2.1 Práce se sandspielem	54
4.1.2.2 Práce s konstelacemi	55
4.1.2.3 Práce s gestalt terapeutická metodou „horkejch židlí“	57
4.1.2.4 Práce s psychomagií	58
4.1.2.5 Práce s genogramem	59
4.1.2.6 Práce s časovou osou	60
4.1.2.7 Práce s „kameny“	61
4.2 Syntéza dat	62
4.2.1 Tabulka terapeutických metod	64
5. Diskuze	70
6. Závěr	76
7. Seznam použitých informačních zdrojů	77
8. PŘÍLOHY	
Data od respondentů	
Kontaktní dopis	

Anotace

Zdrojovými daty pro tuto práci budou především rozhovory s psychoterapeuty na straně jedné a samotné dílo C. G. Junga na straně druhé. Rozhovory budou polostrukturované a budou realizovány s cca 5 terapeuty. Data budou zpracována prostřednictvím komparativní analýzy.

Klíčová slova

archetyp, sen, proces individuace, analytická psychoterapie, osobní nevědomí, kolektivní nevědomí

1. ÚVOD

Cílem této bakalářské práce je zjistit jaké jsou funkční prvky klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga z perspektivy současných psychoterapeutů. K tomu slouží data z rozhovorů se sedmi českými terapeuty, kteří používají jungiánské metody. Důvodem pro vznik této práce je můj zájem o funkčnost analytické psychologie v současné době, která má své místo na psychologické scéně více než století. Konkrétně v práci usiluji o zachycení postupů, principů a metod, které za tuto dobu měly možnost dokázat svou funkčnost.

Zájem k psaní této práce ve mě vzbudilo seznámení se s Jungovou literární prací a přednášky známého českého jungiána Pjéra la Šé'ze. Po několika osobních zkušenostech se střetem s nevědomím, a to ještě před četbou Junga, jsem věděl, že věci, o kterých jsem se později dočetl, nejsou odtržené od reality, ale tvoří ji. Kladl jsem si tak otázku: Jak je možné, že studuji psychologii, ale Jungovi je na univerzitě věnována jen okrajová pozornost?

Mezeru v současném poznání spatřuji v nechuti se střetem s nevědomím a nedoceněním této psychologie v současném psychologickém "mainstreamu". Formou polostrukturovaného rozhovoru se snažím zachytit jaké metody jungiánští terapeuti aplikují na své klienty a jestli tyto metody odpovídají původním metodám C. G. Junga. Snažím se například zjistit, jestli metody jako je analýza snů a aktivní imaginace jsou také tak hojně využívány v terapiích, když u Junga tvořily hlavní zdroj informací.

Smysl práce spatřuji v samotných rozhovorech s terapeuty ve zmapování jejich perspektivy k jungiánským metodám a v zachycení novějších metod.

V teoretické části uvádím čtenáře do teorie analytické psychologie a stručně ho seznamuji s biografií Junga. Věnuji se výčtu technik, postupů a principů, které mají implikaci pro terapeutický proces. Dále v teoretické části stručně shrnuji přehled současných škol a směrů, které využívají jungiánské koncepty, závěrem pak odlišuji analytickou psychologii od základních psychologických přístupů.

V metodologické části stanovuji výzkumný problém, výzkumný cíl a pokládám výzkumné otázky, volím přístup a výzkumný design, uvádím harmonogram výzkumu, popisuji výzkumný vzorek, sběr dat, volím analytický přístup, popisuji analýzu dat.

V kapitole analýza dat, dle zvoleného analytického postupu (komparativní analýza) data analyzuji a v části syntéza dat poskytuji tabulku pro lepší přehled srovnávacích znaků.

Na konci práce poskytuji diskusi a závěr a v konečné fázi uvádím informační zdroje.

V příloze poskytuji originální přepis rozhovorů s terapeuty a kontaktní dopis.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Seznámení s Jungem

Pro lepší pochopení C. G. Junga budou uvedeny jeho základní biografické údaje, teorie a koncepty a dále metody k práci s nevědomím, které využíval ve své praxi. Tyto informace jsou pro čtenáře nezbytné, aby si vytvořil stručný obraz o tomto psychologovi a měl tudíž alespoň nástin, jak k Jungovy práci přistupovat. Informace slouží také jako základní seznámení se s jungiánskými pojmy, které se vyskytují převážně v empirické části této práce a v datech získaných od psychoterapeutů.

Carl Gustav Jung (1875–1961) je zakladatelem analytické psychologie. Ve svém přístupu byl ovlivněn Sigmundem Freudem, ale po čase se od psychoanalýzy odklonil, kvůli její jednostrannosti směřující pouze k sexualitě a redukci nevědomých obsahů pouze na obsahy osobní povahy, což nemohl ze své zkušenosti ani ze zkušeností svých pacientů přijmout. Pověsil si, že člověk samozřejmě rovinu osobního nevědomí má, ale v základech je nevědomí kolektivní, které je společné veškerému lidstvu.

Jung se věnoval především interpretaci motivů, jež se objevují ve snech, v mytologii mnoha národů, v náboženství nebo v alchymii. Je významný nejen jako psycholog, ale i jako kulturní myslitel.

Jung ve své psychologické praxi, byl jeden z prvních, kdo se začal zabývat psychózami, zejména schizofrenií, a to ho přivedlo k práci o asociačním experimentu, kde objevil existenci emočně podmíněných komplexů. (Jung, 1995, str. 5)

Nejdůležitější období Jungova života proběhlo mezi lety 1913 a 1919, kdy se konfrontoval s vlastním nevědomím, které se mu promítlo do vizí a aktivní imaginace z čeho pak vznikla

Jungova přelomová práce Červená kniha. V té době také přichází s ústředními pojmy analytické psychologie (anima/animus, stín, persona, bytostné Já, individuace, archetypy). Dále Jung na podkladě rozsáhlých klinických zkušeností prokázal existenci extroverze a introverzi a dopad takové orientace na vnímání světa. Stejně tak prokázal existenci čtyř psychických funkcí jako je myšlení, cítění, vnímání a intuice a jejich konstelaci ve vědomí a nevědomí. (Jung, 1995, str. 6)

Jung seznámil západní společnost o možnosti akauzálního fungování reality prostřednictvím pojmu synchronicity v protikladu k pevně zažitě kauzalitě. Zaobíral se alchymistickou symbolikou, syzygií duševních protikladů, která vede k celosti osobnosti. Jung je mimo jiné také významný právě kvůli propojení alchymie v rámci duševní proměny. V pozdějších letech se zabýval výskytem UFO, které se objevovalo ve snech a vizích jeho pacientů, ale i u běžné populace.

2.2 Jungovy teorie a koncepty

Jungova teorie analytické psychologie vychází z procesu individuace. Tím se rozumí, že se komplex já přibližuje k archetypu bytostného Já. Jung vysvětluje: „*Subjekt, který je ve skutečnosti základem, totiž vlastní bytostné Já, je daleko rozsáhlejší než já, poněvadž zahrnuje i nevědomí, zatímco já je v podstatě středem vědomí. Kdyby bylo já identické s vlastním bytostným Já, bylo by nemyslitelné, proč můžeme někdy vystupovat ve snech ve zcela jiných formách a významech.*” (Jung, 2017, str. 201) A dále výslovně říká: „*Cílem individuálního procesu je syntéza bytostného Já.*” (Jung, 2018, str. 173). Nevědomím se rozumí vše, co je v komplexu já nevědomé tedy, co je ne-vědomé, a tak to pro jedince postrádá existenci. Neví o tom, jelikož je to mimo jeho Dasein (tento termín je vypůjčen z daseinanalýzy). Nicméně část nevědomí, která nepatří k já má své struktury a zákonitosti. Obsahy nevědomí mají tendenci se zvědomovat a to způsobem, kdy je komplex já obsáhne a já se o danou část, která byla dříve nevědomá, rozšíří. Touto integrací se rozšiřuje osobnost. Tímto způsobem já integruje různé aspekty duše jako jsou komplexy a archetypy. Jung nevědomí rozděluje: „*Do jisté míry povrchová vrstva nevědomí je bezpochyby osobní. Nazýváme ji osobní nevědomí. To však spočívá na hlubší vrstvě, která už nepochází*

z individuální zkušenosti a z toho, co bylo získáno osobně, nýbrž je vrozená. Touto hlubší vrstvou je takzvané kolektivní nevědomí.” (Jung, 2018, str. 71) A upřesňuje: „Obsahy osobního nevědomí jsou v podstatě takzvané citově zabarvené komplexy, které tvoří osobní intimitu duševního života. Obsahy kolektivního nevědomí jsou takzvané archetypy.” (Jung, 2018, str. 72) V Jungově teorii tedy veškeré obsahy nevědomí mají být nakonec vědomé a integrované. U osobního nevědomí se jedná zejména o různé komplexy. Nejznámějšími jsou například oidipovský komplex, s kterým veřejnost seznámil Freud nebo komplex méněcennosti, na který nejvíce upozorňoval Adler. U kolektivního nevědomí jde především o integraci stínu, persony, animy/anima a bytostného Já. Samozřejmě nejsou vyjmenovány všechny komplexy ani archetypy, jelikož je jich velké množství.

Jak ale integrovat něco, co pro jedince není v existenci? V analytické psychologii jde právě o zvědomování těchto obsahů nevědomí, které mají tendenci ovlivňovat jednání a prožívání jedince v závislosti na jejich energetickém náboji. Pokud je například člověk neurotický, něco z nevědomí ho ovlivňuje, aby se energie komplexu nebo archetypu (to by se nejspíše jednalo dle Junga o psychózu) mohla vybit a dostat do rovnovážného stavu. Komplex je vždy emocionálně nabitý a podle druhu komplexu jeho náboj klesá po uvolnění energie, která se ke komplexu váže. Teorie vychází z toho, že když se komplex jedinci zvědomí, tak symptomy neurotického chování zmizí, jelikož komplex přišel o zdroj energie po aktu poznání. Teoreticky jde o odhalení jakési energetiky duše, která usiluje o rovnovážný stav. Pro psychotherapeutickou práci má tak odhalování komplexů zásadní význam. Energie se uvolňuje a jedinec se stává vyrovnanějším a ucelenějším. To, co ho dříve ovládalo je nyní pod vědomou nebo vědomější kontrolou a jedinci je tak umožněno fungovat bez vnitřního napětí. Pokud se ale komplex zvědomí, neznamená to, že zmizí. Je stále přítomen, pouze jedince skrytě neřídí.

Jung se tak tímto snaží porozumět hlubším zákonitostem duše a odvolává se na empirický materiál jeho pacientů a jeho samého (červená kniha), kdy je pro něj tato teorie průvodcem k fenoménům, které se s pravidelností objevují v životě člověka.

Tato kapitola slouží jako stručný nástin Jungovy teorie pro lepší pochopení základů jungiánské psychologie a lepší porozumění empirické části práce. Dále bude čtenář seznámen se základními archetypy.

2.2.1 Archetypy

O archetypech Jung říká: „*Archetyp je o sobě prázdný, formální prvek, který není ničím jiným než „facultas praeformandi“, a priori danou možností formy představy.*” (Jung, 2018, str. 137) „*[...]archetyp nemá v neprojikovaném stavu klidu žádnou přesně zjistitelnou formu, ale je formálně neurčitelným útvarem, který má možnost objevovat se na základě projekce v určitých formách.*” (Jung, 2018, str. 130-131) „*Archetyp v podstatě představuje nevědomý obsah, který se uvědoměním a vnímáním mění, a to ve smyslu toho kterého individuálního vědomí, v němž se objevuje.*” (Jung, 2018, str. 73) Archetyp je tak jakoby nějakou originální předlohou, která tvoří základ všeho k archetypu příbuzného. Nikdy není zachycen archetyp sám, ale pouze jeho obraz a konkrétní archetyp pak dává možnost rozpoznat ve věci příbuznost, a tak i odkaz k němu samému prostřednictvím projekce nebo přenosu.

Archetypy jsou pro všechny lidi společné, ale liší se svými komplexy, a to u člověka také tvoří individuální osobnost. Archetypy jsou vždy totožné, pouze se mění jejich obsah, ale forma zůstává stejná. V dalších podkapitolách vyjmenuji a popíši základní archetypy, které se v nevědomí vyskytují.

2.2.1.1 Persona

Jung: „*Ten, kdo pohlédne do zrcadla vodní hladiny, uvidí především svůj vlastní obraz. Kdo jde sám k sobě, riskuje setkání se sebou samým. Zrcadlo nelichotí, ukazuje věrně to, co do něj pohlíží, totiž onu tvář, kterou světu nikdy neukazujeme, protože ji zakrýváme personou, maskou herce. Zrcadlo však je za maskou a ukazuje pravou tvář.*” (Jung, 2018, str. 86)

Persona je tak maskou, kterou bychom rádi ukazovali světu. Naše představa, jak chceme před ostatními vypadat. Pod ní se nachází naše opravdové já, které se pak člověku může zdát malé a nevýznamné v porovnání s rolí, kterou je pro okolí ochoten hrát. Pokud k tomu

jedinec ještě určuje svou hodnotu z vnějšku, od okolí, je personou těžké proniknout. Člověk je pak pouze zajatcem role, kterému chybí vlastní já. Je řízen vnějšími vlivy místo toho, aby se řídil sám sebou.

2.2.1.2 Stín

Jung říká: *„To je první zkouška odvahy na vnitřní cestě, zkouška, která stačí k tomu, aby mnohé odradila, jelikož setkání se sebou samým patří k nejnepříjemnějším věcem, jimž člověk uniká, dokud může všechno negativní projikovat na okolí. Je-li člověk s to vidět vlastní stín a snést vědomí tohoto stínu, pak je vyřešena teprve malá část úkolu: člověk odhalil alespoň osobní nevědomí.“* (Jung, 2018, str. 86) Stín podle Junga může být nicméně i na kolektivní rovině: *„Pokud má stín osobní povahu, lze jej s určitou dávkou sebekritiky snadno rozpoznat. Kde však přichází v úvahu jako archetyp tam se setkáváme se stejnými obtížemi jako u animy a anima. Jinými slovy: je v mezích našich možností, abychom poznali relativní zlo naší povahy; naproti tomu pohlédnout do očí absolutnímu zlu znamená zkušenost stejně tak vzácnou, jako otřesnou.“* (Jung, 2003, str. 20) U stínu se tedy jedná o kvality osobnosti, které nebyly jedincem ještě rozpoznány a integrovány. Tyto kvality mohou být různého druhu, ale především se jedná o to, co si jedinec před sebou samým nechce přiznat a co aktivně z nevědomé úrovně ovlivňuje jeho život. Jedinec pak bude svůj stín projikovat na okolí. Mohou to být jak pozitivní kvality stínu, tak negativní. Teprve, když jedinec odhalí svůj stín může ho integrovat a tím se zbavit jeho projekcí do světa. Jung ještě vysvětluje: *„Asimilací stínu se do jisté míry zvýrazní tělesnost člověka, a tím vstupuje jak jeho animální pudová sféra, tak i jeho primitivní či archaická psyché do světelného kužele vědomí, odkud se již nedá za pomoci fikcí a iluzí vytěsnit.“* (Jung, 2019, str. 172) To, že je tělesnost potlačena do stínu je tak nejspíš důsledkem kulturního prizmatu křesťanské éry.

2.2.1.3 Anima/animus

Jung říká, že je snazší rozpoznat stín než animu/anima, jelikož stín je člověku neustále připomínán kulturou a morální výchovou. (Jung, 2003, str. 26) Anima je základní předloha

ženy a animus je základní předloha muže. Muž projikuje animu a žena naopak svého anima. Anima je tak ideální žena, kterou muž v přenosu vidí, více či méně, ve všech ženách odpovídajících jeho animální předloze. Analogicky toto platí o animovi u žen, které stejně tak přenášejí svůj obraz ideálního muže na okolí.

Jung na konci kapitoly Syzygie: anima a animus v Aionu upozorňuje: „Závěrem bych chtěl zdůraznit, že integrace stínu, to znamená osobního nevědomí, znamená první etapu v analytickém procesu, bez kterého není rozpoznání animy a anima možné. Stín může být rozpoznán pouze vztahem k nějakému protějšku a animus a anima jenom prostřednictvím vztahu k opačnému pohlaví, protože jejich projekce působí jedině tam.” (Jung, 2003, str. 31) U animy a anima se tak jedná o konkrétnější specifikaci obrazu projekce než u stínu.

Podstatné je, že k projekci animy nebo anima je nutný protějšek opačného pohlaví, aby mohla být projekce (přenos) spuštěna. V nevědomých obsazích navíc často nabývá personifikované formy.

2.2.1.4 Bytostné Já

Bytostné Já je něco k čemu já dorůstá a postupně, s integrací nevědomých obsahů, se mu přibližuje. Jung: „[...]čím více a čím významnější obsahy nevědomí jsou asimilovány k já, tím se já blíží k bytostnému já, i když toto přibližování může být pouze nekonečné.” (Jung, 2003, str. 32). Bytostné Já se manifestuje ve specifických symbolech: „Mnohokrát jsem viděl, že spontánní projevy bytostného Já, tj. objevení se určitých symbolů bytostného Já, implikují něco z bezčasovosti nevědomí, což se projevuje v pocitu věčnosti nebo nesmrtelnosti. Takové zážitky mohou učinit mimořádně silný dojem. (Jung, 2019, str. 238) Jung tím říká, že Bytostné Já je ve výsledku něco mimo kategorii času, něco hotového, konečného, a tak nesmrtelného. Je to bod, ke kterému se upíná individuální vývoj.

V podstatě je tak Bytostné já základem analytické psychologie. V důsledku jde o uvědomění si celosti, která zahrnuje bezčasovost a přece existenci. Jako by tak Bytostné já umožnilo kategorii času nahlédnout zvenku. V Bytostném já jsou tak zahrnuty všechny možné obsahy nevědomí.

2.2.2 Psychické funkce

Jednou z nedílné součásti integrace, mimo zvědomování si komplexů a archetypů, jsou psychické funkce. Jung rozlišuje základní čtyři funkce: myšlení x cítění (racionální funkce), intuice x percepce (iracionální funkce), přičemž vždy je jedna z funkcí hlavní, podle které se jedinec v životě orientuje a jedna méněcenná, která bývá zpravidla v nevědomí a o její existenci, a tak i o aspekt reality, bývá jedinec ochuzen, pokud si ji nedokáže zvědomit a integrovat ji. Problémem je, že se k ní dá dostat pouze přes vedlejší sekundární funkci, a ne přes hlavní, podle které se jedinec orientuje. Jung toto vysvětluje: „*Přístup k nevědomí a k nejvíce vytěsněné funkci se však otevře tak říkajíc sám od sebe a s dostatečným vnímáním vědomého stanoviska, jestliže jde vývojová cesta přes sekundární funkci, tedy v případě racionálního typu přes iracionální funkci. Tato funkce totiž dodává vědomému stanovisku takový rozhled a přehled o tom, co je možné a co se děje, že tím vědomí získá dostatečnou ochranu proti destruktivnímu působení nevědomí. Iracionální typ zase naopak vyžaduje silnější rozvinutí ve vědomí zastoupené racionální funkce, aby byl dostatečně připraven zachytit náraz nevědomí.*” (Jung, 2017, str. 228) Jakoby tak ve vědomí probíhal sebeobranný proces, který má zamezit inflaci (zavalení vědomí nevědomými obsahy), který opatrně a trpělivě zanechává vědomí jedince zakoušet postupně nové aspekty reality.

2.2.3. Proces individuace

Ústřední myšlenkou analytické psychologie je proces individuace. Jung říká, že cílem individuačního procesu je syntéza Bytostného Já (Jung, 2018, str. 173) A dále ve stručnosti objasňuje: „*Subjekt, který je ve skutečnosti základem, totiž vlastní bytostné Já, je daleko rozsáhlejší než já, poněvadž zahrnuje i nevědomí, zatímco já je v podstatě středem vědomí.*” (Jung, 2017, str. 201) Ve výsledku je tak proces individuace spojen s cílem dosáhnutí bytostného Já, a tak usiluje o obsáhnutí dosud neintegrováných komplexů části a psychických funkcí. Jedná se o proces, který funguje samovolně. Jedinec je k němu automaticky vyzýván například skrze sny, fantazie a běžný život. Pokud tuto skutečnost nepřijme dobrovolně, je neustále vyzýván nevědomím. Ve výsledku jakoby se tento proces a jeho cíl (dosáhnutí Bytostného já) měly stát celoživotním úkolem.

2.3 Výčet technik mající implikaci pro terapeutický proces

Pro práci je nezbytné, aby byl čtenář seznámen s postupy, principy a různými technikami, které jsou využívány v terapeutickém procesu. Tím myslím proces individuace, ve kterém je zainteresován sám terapeut, který má sloužit převážně jako průvodce nevědomím. Předpokládá se tak, že má už některé obsahy z osobní i kolektivní roviny nevědomí integrované a je seznámen s dynamikou duševních procesů. Ve výsledku se tak vyzná v oblastech bytí, které jsou pacientovi neznámé (nevědomé).

K projevu nevědomí slouží změněné stavy vědomí, které upozadí komplex já a tím nechají na povrch vědomí proniknout různé další komplexy či archetypy. Těmito procesy jsou například sny, aktivní imaginace a různé fantazie.

V této kapitole se zabývám různými technikami, které se v jungiánské psychoterapii aplikují, nebo které dříve používal Jung. Takové uvedení je nutné pro získání alespoň stručného přehledu základních jungiánských technik k dalšímu porovnávání v empirické části práce v odlišnosti od ostatních terapeutů a nástinu samotných postupů.

2.3.1 Analýza snů

Jung považuje sny za jednu z nejcennějších oblastí výskytu nevědomých obsahů. Říká, že nevědomé obsahy ve snu vystupují kompenzačně k vědomému stanovisku snícího: „[...] sny se vždy týkají zvláštního problému jedince, o němž má on špatný vědomý úsudek. Sny jsou reakcí na náš vědomý postoj, a to stejně, jako když tělo reaguje na to, že se přejíme nebo dost nenajíme, nebo když s ním nějak jinak špatně zacházíme. Sny jsou přirozená reakce seberegulujícího psychického systému. Tato formulace je nejbližší, jakou mohu poskytnout k teorii o struktuře a funkci snů.” (Jung, 2014, str. 135–136). Tím Jung vysvětluje, proč sny vůbec máme. Co ale snový obsah? Jung do obsahu snů řadí různé druhy komplexů, které mají tendenci se přirozeně personifikovat a autonomně fungovat: „Ve snech se například naše komplexy často zjevují v personifikované formě. A člověk se může natolik vycvičit, že se stávají viditelnými a slyšitelnými také v bdělém stavu. Součástí

určitého jógového cvičení je rozštěpit své vědomí na jeho komponenty, kdy se každá z nich jeví jako specifická osobnost. V psychologii našeho nevědomí existují typické postavy, které mají určitý vlastní život.” (Jung, 2014, str. 94) Tím lze také lépe porozumět známému citátu: „*Nejsme páni ve svém vlastním domě.*” Je tím upozorněno právě na autonomii těchto komplexů, přičemž komplex já je pouze jedním z nich. Sám Jung ale doslova tvrdí, že mu o komplexy v analýze snů nejde: „*[...] nechci znát komplexy svých pacientů. To mě nezajímá. Chci vědět, co dělá nevědomí člověka s jeho komplexy, chci vědět, na co se on sám připravuje. To je to, co čtu ze snů.*” (Jung, 2014, str. 105) Jako by ho nezajímaly samy komplexy, ale jejich vzájemná interakce, která má vykreslovat pacientovu situaci a jeho potencionální vývoj.

Kromě komplexů se ve snech objevují také archetypy. Pokud se objeví archetyp, je to něco univerzálního, respektive archetyp sám se neobjeví nikdy, ale jeho reprezentace ano. Podle Junga není na kolektivní úrovni snů prakticky rozdíl mezi lidskými bytostmi, zatímco na osobní úrovni rozdíl je.” (Jung, 2014, str. 136) To je také důvod, proč je zapotřebí na rovině osobního nevědomí věnovat pozornost asociacím pacienta, zatímco na kolektivní rovině se pozornost přesouvá na archetyp a tedy terapeuta, který je s jeho existencí seznámen a dokáže ho pacientovi lépe zvědomit skrze amplifikaci. Jung upřesňuje, že pokud je sen jasně utvořen z osobního materiálu, musejí se získat individuální asociace, ale když má sen převážně mytologickou strukturu, což je rozdíl, který je okamžitě viditelný, pak mluví univerzálním jazykem a každý může dodat paralely, pomocí kterých se sestrojí potřebný kontext za předpokladu, že dotyčný má potřebné poznatky. (Jung, 2014, str.136) Skrze toto tvrzení je pak snadnější pochopit, proč má terapeut zpozornět, když se u pacienta objeví archetyp, jak Jung někde uvádí.

Jak velkou důležitost Jung snům přikládal je patrné z následující citace: „*[...] všechen materiál, který si můžete přát, dostanete ze snů. Sny přinesou vše, co je potřebné.*” (Jung, 2014, str. 179) Jako by tak v terapii Jungovi stačily pouze sny a nic jiného. V knize Výbor z díla C. G. Junga V. se Jung zmiňuje o pacientovi, kterému pouze analyzoval snové záznamy a na základě několika stovek snů dokázal popsal jeho individuální vývoj.

Co určuje četnost a živost snů? Jung říká, že intenzita a četnost snů narůstá s nevědomými a nepochopenými fantaziemi. Sny pak následně, v závislosti na zvědomělých fantasiích, ubývají na intenzitě a je jich méně. Samy sny tak obsahují fantazie, které se chtějí uvědomit. (Jung, 2018, str. 111) Takové fantazie pak oplývají numinózní kvalitou, která se objevuje vždy, když se vědomí setká s něčím významným z neznáma nevědomí. Jedná se především o setkání se s archetypy.

2.3.2 Aktivní imaginace

Aktivní imaginaci Jung popisuje jako samovolné rozvíjení nějakého vnějšího či vnitřního obrazu, který je oživován zaměřenou pozorností (Jung, 2018, str. 111). A dodává: „[...] *aktivní imaginace může také vycházet ze snu nebo impresie hypnagogického charakteru.*” (Jung, 2014, str. 88) V Sebraných spisech někde popisuje příklad aktivní imaginace, kdy se díval jako malý kluk na obraz, z kterého živě vystupoval muž. U jednoho ze svých pacientů, kterému pochopení aktivní imaginace dělalo potíže říká, že ji nakonec prožil při soustředění se na plakát někde na nádraží, kdy dvakrát po sobě imaginoval stejný sled událostí, který se dále samovolně rozvíjel.

Jung se vymezuje od používání pojmu fantazie a volí raději pojem imaginace: „*Dávám raději přednost výrazu „imaginace” před „fantazii”, protože je mezi těmi dvěma rozdíl, který měli na mysli staří lékaři, když říkali, že „opus nostrum”, naše dílo, by se mělo dělat „per veram imaginationem et non phantastica” – tedy pomocí opravdové imaginace a ne fantastické. Jinými slovy, když si uvědomíte správný význam této definice, fantazie je pouhý nesmysl – fantazma, pomíjivý dojem; ale imaginace je aktivní, smysluplný výtvar. A to je přesně rozlišení, kterého používám také já.*” (Jung, 2014, str. 88) Uvedená citace tak jasně odlišuje imaginaci od pouhé fantazie, kdy ji připisuje něco nesmyslného. Tato distinkce je sice podána jasně, ale v praxi musí být náročné toto odlišení zachytit, jelikož nějaký skrytý smysl se může ukázat i později.

K metodě aktivní imaginace Jung dále říká: „*Metoda „aktivní imaginace“ je nejdůležitější pomůcka při produkci těch obsahů nevědomí, které leží takřka pod prahem vědomí a které by, jakmile by zintenzivnily, vnikly do vědomí nejspíše spontánně. Metoda má tudíž svá*

nebezpečí a neměla by se používat bez lékařské kontroly.” (Jung, 2018, str. 230–231) V aktivní imaginaci se tak objevují obrazy, které mají i potenciál vědomí obsadit (inflace), proto Jung varuje před používáním této metody bez dohledu lékaře. Také ale dodává, že vše může proběhnout bez požadovaného efektu, jelikož se může sklouznout k Freudovým „volným asociacím”, které zapříčiní zacyklení se pacienta v jeho vlastních komplexech, což následně nevede k požadovanému výsledku aplikace aktivní imaginace. Dalším rizikem je věnování se autentickým obsahům aktivní imaginace pouze z estetického zájmu, čímž se podle Junga také nedosáhne požadovaného efektu. Nicméně, pokud se dotýčný s fantaziemi konfrontuje morálně a dle jejich smyslu, můžeme mluvit o požadovaném efektu. Poslední nebezpečí, které sebou metoda přináší je, že se podcení energetický náboj nevědomých obsahů, které leží těsně pod hranicí vědomí a aktivní imaginace jim prolomí cestu. Za takové situace vznikne u dotýčného stav, který je podobný schizofrenii a je taky možné, že se může projevit i skutečná psychotická epizoda. (Jung, 2018, str. 230–231) Metoda aktivní imaginace by se tak měla raději užívat obezřetně.

2.3.3 Přenos (projekce)

Přenos je proces, který probíhá mezi dvěma lidmi. Od projekce se liší právě tím, že se jedná o její specifitější projev. Tedy především o projekci na člověka, zatímco samotná projekce se může vztahovat i na fyzické objekty. Mechanismus přenosu nebo projekce není nikdy volním aktem, jinak by se o tyto fenomény nejednalo. Jsou vždy nevědomé a jejich materiál vždy tvoří subjektivní obsahy, které se ale zdají jako by patřily objektu. (Jung, 2014, str. 164) Jung vysvětluje: *„Při projekci je zjevný fakt, se kterým jste konfrontováni v objektu, ve skutečnosti iluzí; ale vy se domníváte, že to, co v objektu pozorujete, není subjektivní, ale že je to něco, co objektivně existuje. Proto je projekce zrušena, když zjistíte, že zjevně objektivní fakta jsou ve skutečnosti subjektivními obsahy. Potom jsou tyto obsahy spojeny s vaší psychologií a nemůžete je už připisovat objektu.*” (Jung, 2014, str. 164) Tak máme tendenci připisovat různé charakteristiky bez toho, že bychom si uvědomili, že jsou naše a druhému nepatří.

Jung dále říká, že intenzita přenosového vztahu vždy odpovídá důležitosti jeho obsahu pro subjekt. Tím má na mysli, že se intenzita přenosu přímo váže k míře psychické energie, která je do něj z nevědomí investována. Pokud jsou tak obsahy projekce uvědoměny, budou mít pro dotyčného hodnotu rovnající se intenzitě přenosu: *„Když se přenos zhroutí, nezmizí do vzduchu; jeho intenzita nebo odpovídající množství energie se objeví na jiném místě, například v jiném vztahu – nebo v jiné důležité psychologické formě. Protože intenzita přenosu je intenzivní emoce, která je opravdu vlastnictví pacienta. Když je přenos zrušen, všechna tato projikovaná energie se vrací zpět do subjektu a on pak disponuje pokladem, jenž byl předtím v přenosu jednoduše promarněn.“* (Jung, 2014, str. 170) Za poklad tak Jung označuje psychickou energii, která byla z nevědomí odčerpávána skrz přenos a projekce, ale také upozorňuje na tendenci přenosu objevovat se stále znova pouze se změnou nosiče.

2.3.4 Alchymie

Celkově s přenosem souvisí to, co Jung označuje za alchymii. Rozeznal, že nejde o hmotu, ale o to, co se do ní z psyché projikuje. Za jak významný objev Jung alchymii považoval je patrné z následující citace: *„Teprve když jsem se seznámil s alchymií, uvědomil jsem si, že nevědomí je proces a že vztah já k obsahům nevědomí vyvolává vlastní proměnu nebo vývoj psyché. V individuálním případě lze tento proces odhalit ze snů a fantazií. Ve světě toho, co je kolektivní, se tento proces projevil především v různých náboženských systémech a v proměně jejich symbolů. Studium individuálních a kolektivních procesů proměny a pochopení alchymické symboliky jsem dospěl k ústřednímu pojmu své psychologie – procesu individuace.“* (Jung, 2015, str. 182)

V alchymii se tak jedná především o postupný vývoj a proměnu duše. Jung tento proces podrobněji rozebírá v knize Výbor z díla III. v kapitole: OBRAZOVÁ SÉRIE Z ROSARIUM PHILOSOPHORUM JAKO ZÁKLAD PRO ZNÁZORNĚNÍ JEVŮ PŘENOSU. Duše prochází různými fázemi a postupně se vyvíjí ke konečné desáté fázi nového zrození, kdy je Dílo dokončeno. Výsledkem je Lapis. Jung v knize vysvětluje: *„Lapis jakožto kosmogonický prvotní člověk je, jak říká Rosarium, kořenem sebe sama*

(radix ipsius). Z tohoto Člověka a jeho prostřednictvím povstalo vše.” (Jung, 2019, str. 233) V důsledku se jedná o uskutečnění celé osobnosti a integraci všech duševních částí: stínu, osoby, animy/anima a dalších archetypů, komplexů, psychologických funkcí, a tak uskutečnění Bytostného já. Výsledkem je oproštění se od protikladnosti (syzygie) světa a uvědomění si jednoty veškerého bytí. Alchymie je tak práce s duší prostřednictvím hmoty, kdy úkolem hmoty je přijímat projekce nebo skrze projekce vyjadřovat různé druhy symboliky a tím jak se hmota očišťuje od nánosů projekcí očišťuje se i duše alchymisty a tím je postupně dosahováno jeho individuace.

2.3.5 Malování

Jako jednu z metod, kterou Jung ve své praxi používal je malování. Touto metodou se dosáhne toho, že se vědomí dostane do bezpečné vzdálenosti od nevědomí. Pokud tak pacient svůj psychický stav nakreslí nebo namaluje, může ho pak pozorovat zvenčí a tím je objektivizován, a tak je jednodušší na vyložení. Obsah nevědomí je spoután a učiněn vědomým. Výhodou je, že pokud se má objevit afekt související s psychickým stavem, který byl malbou zachycen, obraz ho dokáže zadržet (Jung, 2017, str. 233) Malba, kreslení nebo kterákoliv umělecká tvorba je tak v terapii dobrá jako „kotva vědomí” a umožňuje subjektu náhled zvenčí.

Dalším důvodem, proč je tvorba dobrá, je znovunalezení životní orientace: *„Kdykoli jsem ve svém pozdějším životě nevěděl kudy kam, maloval jsem nějaký obraz nebo jsem opracovával nějaký kámen, a vždycky to byl jakýsi rite d’entrée, úvodní obřad pro následující myšlenky a práce.“* (Jung, 2015, str. 153) Nejedná se tak pouze o malbu, ale o jakoukoliv kreativní činnost, která má člověka připravit na další vývoj. Kreativní činnost umožní tak navíc, kromě spontánního nevědomého obsahu, také prosazení se nových myšlenek z nevědomí.

2.3.6 Asociační test

Při asociačním experimentu terapeut čte seznam dobře známých slov (cca. 100 slov). Zkoumaná osoba má na přečtené slovo reagovat co nejrychleji prvním slovem, které jí napadne. U reakce je měřen čas. Po přečtení všech slov a zaznamenání si reakčního času se čtení seznamu opakuje a zkoumaná znovu reprodukuje slova. V této fázi často selhává paměť a reprodukce slov je nesprávná. (Jung, 2014, str. 66) Proč jsou chyby a prodloužení reakčního času důležité Jung přičítá komplexům. To znamená strukturám psychiky osobního nevědomí, ke kterému se vážou různě emočně nabitě reakce. Jung v poznámce vysvětluje: *„Žádáte jednoduché slovo, které může odpovědět dítě a vysoce inteligentní osoba odpovědět nemůže. Proč? Slovo narazí na to, co já nazývám komplex, shluk psychických obsahů charakterizovaný zvláštním nebo snad trapným citovým zabarvením, a co je obvykle před zrakem skryto. Je to, jako by projektil proletěl silnými vrstvami osoby do temné vrstvy. Například někdo s peněžním komplexem bude zasažen, když řeknete „koupit“, „zaplatit“ nebo „peníze“. To je porucha reakce.“* (Jung, 2014, str. 67) Takové poruchy reakce se právě asociační test snaží odhalit a získat z nich pak obraz o různých druzích komplexů.

Z asociovaného materiálu dotazované osoby je pak možné, při trochu fantazie, vypovědět příběh, který se jí stal. Jung toto demonstruje na příkladě skeptického staršího muže, který této metodě, dle Jungova vyprávění, nedůvěřoval (Jung, 2014, str. 70) a kterému dokázal odvodit, díky asociačnímu experimentu, kousek jeho minulosti.

2.4 Výčet postupů, pravidel a principů analytické psychologie

Jung nikde neuvádí pevně daný postup, jak s pacienty zacházet. Z literatury vyplývá, že ke každému přistupuje z individuálního hlediska, respektuje pacientovu individualitu a na tomto základě volí vhodný postup.

Z četby Junga je nicméně možné zachytit několik pravidel, podle kterých se v terapii řídí. Nejedná se o všechny pravidla, pouze o ty, které jsem se z literatury dočetl a které se

nějakým způsobem vztahují k práci. Důvodem pro vznik této části je načrtnutí obrazu, jak přibližně v terapiích Jung postupoval.

Jung nerad analyzuje pouze jeden sen, ale věnuje se snovým sériím, což může být několik desítek či stovek snů. V těchto sériích je pak možné zachytit kontinuitu nevědomých procesů jedince. (Jung, 2014, str. 101)

Sny považuje za objektivní zdroj informací. Snaží se netvořit si o případu žádné předsudky. Je možné hovořit o aplikaci transcendentální epoché. Tento postup je samozřejmě obtížný, a to zejména po delší práci s klientem, jelikož automaticky inklinujeme k vytvoření si různých domněnek a předpokladů.

Jung dává přednost pacientovi, aby přišel se svým materiálem než, aby se nadbytečně angažoval sám svými domněnkami a amplifikací.

Dále v terapii naléhá na smysluplné aplikované poznání, jelikož samo poznání nutně nevede k odpovídajícímu jednání. Upozorňuje tak na svobodnou vůli individua se změnit skrze svou vůli. (Jung, 2014, str. 103)

Jeden z hlavních aspektů analytické psychologie je práce s psychickými funkcemi. Jung usiluje o navázání komunikace vždy na hlavní funkci jedince, jinak se nevytvoří správný kontakt. V praxi to znamená, že pokud je klient racionální myslivý typ, nemá cenu s ním komunikovat jiným způsobem než tímto. Postupem času je možné komunikovat ve vedlejší funkci a skrze ni klientovi otevřít funkci potlačenou.

Ke klientovi se nepřistupuje z hlediska toho, že má nějakou duševní poruchu, ale z hlediska možností rozšiřování jeho osobnosti pomocí integrace nevědomého materiálu do jeho vědomí. Tím se postupně uskutečňuje individuální proces a tím přibližování se k Bytostnému Já.

Úkolem terapeuta je pouze pomáhat nasměrovat a zvědomovat různé možnosti. Rozhodnutí zůstává vždy na klientovi. Terapeut tak vystupuje v roli takzvaného psychopompa – průvodce duší.

Jung doporučuje, aby se v psychoterapii neléčilo za každou cenu. Je důležité, aby terapeut nevnucoval pacientovi svou vlastní vůli a přesvědčení. Je lepší pacienta nevysvobozovat ze svého vlastního osudu, pokud se jedná o jeho vlastní rozhodnutí. (Jung, 2014, str. 158)

V terapii jde také o vytvoření dobrého raportu s klientem. Pokud se toto nepovede, terapie selhává. Špatný raport nastává tehdy, když se ze strany pacienta nebo terapeuta vyskytne neudržitelný afekt, který je zapříčiněn přílišnou rozdílností obou lidí.

Analytická psychologie pohlíží na sny, fantazii a imaginaci jako na skutečné fenomény. Skrze ně se ukazují obsahy nevědomí, které hovoří symbolicky, ale zároveň tak srozumitelně jak jen je to možné. Nevědomé obsahy terapeut interpretuje, ale ne kvůli jejich nesrozumitelnosti, ale kvůli jejich přímosti a ráznosti, které jsou pro individuum v takové prostotě nesmyslnými. Symbol má tak tu výhodu, že dokáže sdělení vtěsnat do jednoduchého obrazu a tím nevědomé sdělení v nějaké formě udržet.

Nevědomí má kompenzační funkci. Ve výsledku se jedná o to, že nevědomí kompenzuje vědomé stanovisko subjektu. Tato funkce je nepostradatelná k seberegulaci psyché, aby osobnost neuvízla v nějakém přesvědčení, které pozdržuje jeho vývoj.

Jung apeluje na morálku člověka. Pracuje s ní jako s mechanismem, který člověka neustále upozorňuje na odpovědnost za své bytí. V důsledku mimo samotné pochopení nevědomých obsahů apeluje na etické důsledky, které z nich vyplývají. Morálka se tak stává jedním z principů jungiánské psychologie. Nevědomí nekomunikuje bezdůvodně. Jde mu vždy o nějaké sdělení, etický důsledek, který z něho má být vyvozen. A právě v aktu opravdového poznání je i vyvození etických důsledků.

Pravidlem je, že terapeut by neměl být neurotický. Podle pravidla: „*Žádného pacienta terapeut nedostane dál, než je sám.*” Tím pádem se počítá s tím, že terapeut má již leccos z nevědomí alespoň částečně integrované.

V analytické psychologii by terapeut neměl být zaměřen pouze na nevědomí pacienta, ale také na své vlastní. Například terapeuta mohou jeho vlastní sny upozornit na jeho příliš jednostranné stanovisko, a tak mu pomoci ke změně jeho vědomého postoji ke klientovi.

Pokud terapie z nějakého důvodu stagnuje, je důležité vracet se ke snům pacienta nebo ho nechat například malovat, aby se nevědomí mohlo tímto způsobem projevit.

Důležitým aspektem analytické psychologie je, že terapeut pracuje až na kolektivní rovině nevědomí, kde postupuje takzvanou amplifikací, kdy přidává analogie a paralely týkající se daného tématu klienta.

Po analýze snů se většinou přechází v terapii k aktivní imaginaci. U aktivní imaginace Jung varuje před její možností inflace vědomí, které by mohlo vést k psychóze.

Dále Jung tvrdí, že je v terapii nezbytné dopátrat se toho, co klient skrývá, nějaké tajemství z historie, které ho tíží. Odhalení tohoto tajemství slouží k uzdravení z neurotismu. (Jung, 2015, str. 110)

2.5 Přehled současných škol a směrů, které využívají jungiánské koncepty

1. Gerhard Adler a jeho klasifikace post-jungiánských škol

Adler rozděluje post-jungiánské školy na tři přístupy:

1. Ortodoxní přístup
  - Rozvíjí Jungovo učení bez výrazných změn
  - Důraz je kladen na interpretaci archetypů a jejich následnou amplifikaci
  - Využívání snů a aktivní imaginace k odhalování nevědomých obsahů
2. Neortodoxní přístup (Neo-Jungians)
  - Modifikuje Jungovy myšlenky přijetím různých psychoanalytických konceptů
  - Vzory z dětství se opakují v životě dospělého
  - Infantilní přání a tendence se stávají výlučným námětem vzájemné interakce (přenos a protipřenos) mezi analytikem a pacientem
3. Eklektická podskupina
  - Hluběji pracuje s tématem přenosu, ke které přidává i interpretace snů.

2. Michael Fordham a jeho klasifikace post-jungiánských škol

Fordham rozděluje post-jungiánské školy dle geografického modelu:

1. Curyšská škola – Institut C. G. Junga
  - Specializace na Jungův pozdní styl
  - Pacient je buď analyzován vícero analytiky nebo podroben postupným analýzám vybraným dle dosti obecných kritérií např. sexualita nebo psychologický typ
  - Redukce na odhalení mýtotvorných tendencí pacienta a její následek aplikaci do již existující modelu duše

2. Londýnská škola

- Práce s přenosem podobným způsobem jako neortodoxní Jungiáni u Adlera
- Silný vliv neofreudovské psychoanalýzy - M. Kleinové, která klade důraz na nevědomé fantazie

3. N. Goldenbergová a její klasifikace post-jungiánských škol

Goldenbergová rozděluje post-jungiánské školy dle generací:

1. První generace

- Zahrnuje autory, kteří necítí žádnou osobní odpovědnost k Jungovi, ačkoliv uznávají jeho vliv

2. Druhá generace

- Zahrnuje G. Adlera, M. Fordhama i ostatní, méně známé post – jungiány

3. Třetí generace

- Zahrnuje archetypální školu Jamese Hilmana a jeho pokračovatelů

4. Andrew Samuels a jeho klasifikace post-jungiánských škol

Samuels rozděluje post-jungiánské školy na směry:

1. Klasická škola (Curyšský směr)

- Pojímá koncepci integrujícího self jako nejpodstatnější bod, archetypální zkušenosti jsou na druhém místě a rané zkušenosti vývoje osobnosti až na poslední pozici

2. Vývojová škola (Londýnský směr)

- Nejvíce hodnotí rané zkušenosti vývoje osobnosti (patrně díky značnému neofreudovskému vlivu) a z toho následně utváření konceptu self, téma archetypů tato škola uchopuje až na posledním místě

3. Archetypální škola (Kalifornský směr)

- Nejvíce hodnotí archetypy a jejich vliv na koncepci self, na posledním místě pojednává o vývoji osobnosti

(Šparlinek, 2006)

2.6 Srovnání analytické psychologie s dalšími psychologickými přístupy

Biologický přístup a analytická psychologie

Biologický přístup se zakládá v pevně materialisticky provázaných procesech elektrický, hormonálních a chemických dějů, které probíhají uvnitř organismu. (NOLEN-HOEKSEMA, 2012, str. 30) Tento přístup vychází z předpokladu, že každá psychická činnost musí být nějakým způsobem zakódována v těle organismu, a to především v neuronové síti mozku. V tomto přístupu se především studuje, jaké neurální sítě jsou v mozku aktivní při vykonávání fyzické nebo psychické činnosti organismu.

Analytická psychologie narozdíl od biologického přístupu zabírá širší pohled. Uznává, že některé věci mají pouze biologickou příčinu, nicméně jsou příčiny i čistě psychologické, které se nemusí v organismu fyzicky manifestovat. Jung několikrát na příkladech z praxe dokazoval, jak nevědomí prostřednictvím snů umožňuje nahlédnout do podstaty různých psychických onemocnění. Na základě takových snů pak připisoval chorobě biologický nebo psychologický základ.

2.6.1 Behaviorální přístup

Tento přístup sleduje pozorovatelné podněty a reakce a z toho vyplývající chování, které považuje za výsledek podmiňování a posilování. (NOLEN-HOEKSEMA, 2012, str. 30) U behaviorálního přístupu se odhlíží od vnitřních (duševních) procesů jedince. Ve výsledku chování redukuje pouze na odměny a tresty a na základě toho se pak upevňuje určité chování.

Analytická psychologie bere v potaz nejen pozorovatelné podněty a reakce, ale i subjektivní stránku člověka, a hlavně připouští existenci duše a její seberegulační procesy. Behaviorální přístup se redukuje pouze na mechanistické pojetí příjemného a nepříjemného a opomíjí tak existenci nevědomí a mlčí k výskytu každodenním fenoménům jako jsou fantazie a sny, které běžně, dle analytické psychologie, ovlivňují každodenní realitu.

2.6.2 Kognitivní přístup

Kognitivní přístup se zabývá duševními procesy jako je vnímání, paměť, úsudek, rozhodování a řešení problémů (NOLEN-HOEKSEMA, 2012, str. 31). V pozorování těchto procesů se nejedná o introspekci ale o analogii lidské mysli a počítače. Ve výsledku tento přístup pracuje s tím, že duše je redukována na kauzálně provázané procesy porovnávání, třídění a kombinování různých informací. Nahlíží se tak na lidskou psyché jako na organický počítač.

Analytická psychologie se s kognitivním přístupem shoduje v existenci pevně daných struktur. Pro ni jsou to archetypy. V důsledku tak nějaké předem dané vzory, od kterých se dále odvozuje. Z hlediska analytické psychologie, ale není dán důraz pouze na poznávací aspekt reality, ale na zvědomování si a integraci nevědomých obsahů reality, které pomáhají k rozšiřování osobnosti. Toto pojetí je kognitivnímu přístupu cizí, jelikož se omezuje pouze na zkoumání vnitřních procesů, které pouze popisuje a přirovnává k počítači.

2.6.3 Psychoanalytický přístup

Základem psychoanalýzy je uznání podvědomí, které ovlivňuje vědomí člověka. Procesy v podvědomí řídí lidské chování a skrytě ho ovlivňují skrze vnitřní energetiku duše. Tento přístup má k analytické psychologii nejbližší, jelikož bere v potaz nevědomé faktory a uznává existenci osobního nevědomí. Oproti tomu analytická psychologie pracuje i s kolektivním nevědomím, které je pro všechny jedince stejné. Psychoanalytický přístup má tendenci veškeré nevědomé dění redukovat na projevy potlačeného sexuálního pudu. Analytická psychologie, zato nahlíží na sexualitu jako na jeden z možných zdrojů potlačených obsahů v nevědomí, ale ne jako na jediný zdroj. Bere v úvahu komplexy, archetypy a psychické funkce a z toho vyvozuje závěry na cestě individuálního procesu. Vysvětlení pro nějaké duševní odchylky jako jsou neurózy či psychózy mají tak širší rámec důvodu výskytu než, že jsou důsledkem potlačené sexuality. V důsledku tak analytická psychologie tvoří k psychoanalýze jakousi nadstavbu.

2.6.4 Subjektivistický přístup

Subjektivistický přístup tvrdí, že lidské chování je funkcí vnímaného světa, ale nikoli světa objektivního. (NOLEN-HOEKSEMA, 2012, str. 33) Do situace se vždy zahrnují veškeré vnitřní vlivy, které na člověka působí jako jsou různé nálady, přesvědčení a motivace.

Subjektivistický přístup se s analytickou psychologií nijak nevylučuje, jelikož analytická psychologie zahrnuje tyto vlivy v rámci komplexů a archetypů. Nicméně vnitřní vlivy nepokrývá pouze komplex já, jak se předpokládá u subjektivistického přístupu, ale i ostatní komplexy a archetypy, které spolu nějakým způsobem interagují z hlediska svých zájmů.

3. METODOLOGICKÁ ČÁST

3.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem bakalářské práce je zjistit jaké prvky klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga jsou používány současnými psychoterapeuty, jaké prvky naopak ztratily svůj původní význam nebo změnilы svou funkci či zaměření. Konkrétněji jde o zjištění, s jakými metodami nebo technikami pracují „jungianští“ terapeuti s klienty.

Výzkumný cíl:

Identifikovat, jaké prvky klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga jsou dle perspektivy současných českých jungiánských psychoterapeutů funkční.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaké prvky z klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga současní čeští jungiánští terapeuti považují za funkční?

Dílčí výzkumná otázka:

Jaké další (novější) prvky jsou v terapii z perspektivy českých současných jungiánských terapeutů funkční?

3.2 Volba přístupu

V práci jsem zvolil kvalitativní přístup, který se definuje jako: „*Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hloubkových datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějící kvalitativní výzkum je za pomoci*

celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“ (Švaříček a Šedřová, 2010, str. 17)

Dále se lze z literatury dozvědět, že k základním charakteristikám kvalitativního výzkumného šetření patří využití induktivních forem vědeckých metod a hloubkové studium jednotlivých případů za využití nejrůznějších zdrojů dat. Při interpretaci dat se předpokládá, že na základě opakujících se případů lze zachytit určité pravidlo a vyvodit tak univerzální tvrzení (Hendl, 2016)

Tento druh výzkumu poskytuje nenumerické šetření, zachycení většího množství informací o omezeném rozsahu jedinců, zajišťuje validitu a reliabilitu vyjádřenou důvěryhodností, přenositelností, hodnověrností a potvrditelností. Dále umožňuje také navrhnout teorie a přináší možnost snadnějšího promítnutí svých názorů do výzkumu a celkově poskytuje možnost pro zachycení procesů a vztahů. (SVOBODOVÁ, 2020 v (Disman, 2000, Hendl, 2016) V práci jsem zvolil tento druh přístupu pro jeho zmíněné přednosti, které mi posloužily k zodpovězení výzkumného cíle a otázek.

3.3 Harmonogram výzkumu

Období	Respondent	Délka polostrukturovaného rozhovoru (přibližná)
24. 2. 2020	Karina	50 min.
25. 2. 2020	Radomil	60 min.
3.3.2020	Diana	50 min.
4. 3. 2020	Vilma	55 min.
10. 3. 2020	Bohdana	50 min
17. 6. 2021	Dalimil	60 min
15.6 2021	Baltazar	60 min

3.4 Popis výzkumného vzorku

Každý respondent byl v práci označen jménem dle chronologie kalendáře, abych dodržel pravidla anonymizace. Pro stejný účel jsou i informace o jejich práci a studiu zobecněné. Dále jsem ze stejného důvodu neuváděl roky dokončení různých druhů terapeutických výcviků, obdržení titulů z univerzit a ani délku působení na pracovištích.

Informace o respondentech jsou poskytnuty pouze v takové míře, aby vyhovovaly požadavkům této bakalářské práce, jelikož jsem je považoval za nutné uvést z hlediska základní představy o samotných respondentech a obhájení jejich volby. Pro ještě stručnější nástin respondenta je, v této části, pod jeho jménem jeho základní charakteristika pro rychlý přehled.

Někteří respondenti byli zvoleni z webových stránek České společnosti pro analytickou psychologii (ČSAP). Jiní díky mému vyhledávání na webu. Jedinou podmínkou bylo, aby respondent aplikoval na své klienty v terapii prvky analytické psychologie C. G. Junga. Z tohoto důvodu jsou ve výzkumném vzorku někteří členové ČSAP a jelikož tyto členové prošli analytickým výcvikem, tak se u nich dalo předpokládat, že tato podmínka bude dodržena a budou nejspíše také nejvíce kompetentní k poskytnutí odpovědí na mé otázky, a tak i k poskytnutí dat pro tuto práci. U hledání respondentů na webu jsem pouze důvěřoval informacím na jejich webových stránkách o aplikování analytické psychologie.

Až poslední dva respondenty jsem vybral cíleněji na základě jejich přednášek z YouTube a tudíž jsem věděl, že k práci poskytnou určitý typ dat, který ji doplní. Poslední dva respondenti byli tak cíleně vybráni pro reprezentování různorodé dimenze zkoumaného jevu (Švaříček a Šedřová, 2007, Hendl, 2016). U jednoho z těchto respondentů jsem dokonce i absolvoval delší kurz týkající se jungiánské tematiky.

Snažil jsem se u všech respondentů po sebrání dat uplatnit metodu sněhové koule (Hendl, 2016), kdy jsem spoléhal, že mi respondent doporučí nějakého “známého” (dalšího vhodného respondenta), ale většinou tento respondent byl již dříve kontaktován mnou a byl k výzkumu pasivní. Metodou sněhové koule jsem tak nezískal žádného respondenta. Respondentům jsem vždy zasílal přes email kontaktní dopis, který je uveden na konci této

práce v příloze, kde jsem respondenty seznámil s cílem práce a poprosil přibližně o hodinový rozhovor na zkoumané téma.

Původní záměr byl uskutečnit také rozhovor se známým jungiánem Pjér la Šé'zem, který bohužel kvůli první covidové vlně neproběhl. Ve výsledku jsem byl ale rád za každého respondenta, který byl ochoten se výzkumu zúčastnit.

Karina

Je klinická psycholožka a psychoterapeutka se zaměřením na psychoanalytickou a jungiánskou psychoterapii. Vystudovala jednooborovou psychologii na univerzitě v Praze. Poté získala klinickou atestaci opravňující k práci ve zdravotnictví. Systematicky se věnuje vzdělávání v psychoanalytické terapii a analytické (jungiánské) psychoterapii.

Jméno	Karina
Profese	psycholožka a psychoterapeutka
Psychoterapeutický výcvik	–
Zaměření	jungiánská psychoterapie psychoanalytická psychoterapie

Radomil

Je psycholog a poskytuje individuální terapii vedenou analytickým způsobem. Je člen České společnosti pro analytickou psychologii. Vzdělává se v mezinárodní společnosti International Association for Analytical Psychology a také na institutu C.G. Junga. Věnuje se převážně vztahové problematice, úzkostem, depresím, psychosomatice, psychózám. Klinické zkušenosti získal v terapeutické komunitě specializované na léčbu schizofrenie, v psychiatrické nemocnici, psychoterapeutickém sanatoriu a v ambulanci polikliniky. Kromě soukromé praxe se věnuje i přednáškové a publikační činnosti.

Jméno	Radomil
Profese	psycholog
Psychoterapeutický výcvik	analytická psychoterapie
Zaměření	jungiánská psychoterapie

Diana

Disponuje funkční specializací v systematické psychoterapii. Má atestaci z psychiatrie. Je to

psychoterapeutka katatymně imaginativní psychoterapie České společnosti pro katatymně imaginativní psychoterapii, kde absolvovala výcvik a je to jungiánsky orientovaná psychoterapeutka České společnosti pro analytickou psychoterapii, kde také absolvovala výcvik. Pracuje na ambulanci psychiatrie a psychoterapie. Pracovala na psychiatrickém oddělení nemocnice a ve dvou psychiatrických léčebnách.

Jméno	Radomil
Profese	psychoterapeutka
Psychoterapeutický výcvik	analytická psychoterapie
Zaměření	jungiánská psychoterapie katatymně imaginativní psychoterapie

Vilma

Má vystudovanou magisterskou psychologii v zahraničí a dokončený pětiletý psychoterapeutický výcvik v Analytické psychologii. Vzdělává se zejména v oblasti psychosomatiky a párové problematiky. Je členkou České asociace pro psychoterapii.

Jméno	Vilma
Profese	psychoterapeutka
Psychoterapeutický výcvik	analytická psychoterapie
Zaměření	jungiánská psychoterapie psychosomatika párová problematika

Bohdana

Působí v centru komplexní péče. Absolvovala jednooborovou psychologii na univerzitě v Olomouci, absolvovala výcvik v analytické psychoterapii (ČSAP) a má také výcvik v hudebně-dramatických terapiích. Pracovala jako konzultantka linky důvěry pro děti a dospělé a také působila jako skupinová psychoterapeutka s drogově závislými klienty. Pracovala jako psycholog v ambulantní péči pro pacienty s duševními poruchami.

Jméno	Bohdana
Profese	psychoterapeutka
Psychoterapeutický výcvik	analytická psychoterapie hudebně-dramatické terapie
Zaměření	jungiánská psychoterapie

Dalimil

Je lektor, terapeut, grafolog, astrolog a facilitátor konstelací. V oblasti psychologie je ve svém přístupu nejvíce inspirován C. G. Jungem a A. Mindellem. Na univerzitě v Praze studoval filozofii-estetiku a psychologii. Pořádá pro veřejnost různé druhy kurzů.

Jméno	Dalimil
Profese	terapeut, lektor, grafolog, astrolog a facilitátor konstelací
Psychoterapeutický výcvik	–
Zaměření	inspirován C. G. Jungem a A. Mindellem

Baltazar

Terapeut se dlouhodobě zajímá o mytologii, hlubinnou psychologii, umění a pohádky. Dříve pracoval jako dobrovolník v centru pro drogově závislé, kde podstoupil výcvik ve Franklově logoterapii. Později se seznámil s hlubinnou analytickou psychologií C. G. Junga a jeho následovníků. Zajímá ho transpersonální psychologie a studium mimořádných stavů vědomí. Vychází ze studia Friedricha Nietzscheho, Arthura Schopenhauera a existenciálně orientovaných filozofů. Vede kurzy, kde se pracuje se sny, organizuje přednáškový projekt zaměřený na změnu paradigmatu a sám také přednáší. Ve své terapeutické praxi kombinuje poznatky z mnoha oblastí současné psychologie. Jeho doménou však zůstává hlubinná psychologie. V terapii využívá své bohaté zkušenosti s psychospirituální krizí a temné noci duše.

Jméno	Baltazar
Profese	terapeut, lektor
Psychoterapeutický výcvik	logoterapie
Zaměření	hlubinná psychologie vychází ze studia Friedricha Nietzscheho, Arthura Schopenhauera a existenciálně orientovaných filozofů transpersonální psychologie studium mimořádných stavů vědomí

3.5 Popis sběru dat

Jako metodu pro sběr dat jsem použil hloubkový rozhovor. (Švaříček a Šed'ová, 2010, *str.* 159) Pomocí otevřených otázek jsem cílil na zachycení výpovědí respondentů v jejich přirozené podobě, místo omezení výzkumného tématu pouze na položky z dotazníku. Konkrétně jsem použil polostrukturovaný rozhovor. Tento typ rozhovoru mi umožnil držet se základní kostry rozhovoru pro sběr dat, které byly relevantní k výzkumnému cíli a také umožnil respondentům dostatečný prostor na zachycení různých specifik jejich práce. Rozhovor jsem si v první fázi připravil tak, že jsem si vytvořil základní rámec témat, na který jsem se následně v rozhovoru respondenta vyptával. Tyto témata cílily na zodpovězení hlavní výzkumné otázky. Zdroje pro vytvoření témat jsem získal především četbou literatury C. G. Junga. Především jsem na začátku výzkumu čerpal z knihy *Vybrané spisy C. G. Junga*, která se zaměřovala na konkrétní analytické metody. Rozhovory se konaly v Praze na pracovišti respondenta, kromě jednoho rozhovoru s respondentkou Bohdanou, kde se rozhovor konal v kavárně. Rozhovory trvaly přibližně hodinu.

Na začátku rozhovoru jsem představil sám sebe a sdělil respondentovi základní informace o svém výzkumu. Požádal jsem účastníka rozhovoru o souhlas ve výzkumu participovat a ujistil jsem ho o jeho anonymitě. Následně jsem respondenta požádal o možnost nahrát rozhovor pro budoucí přepis a analýzu dat. Každý z účastníků s těmito podmínkami souhlasil. V rozhovoru jsem se rozhodl vynechat otvírací a úvodní otázky, jelikož jsem si informace o respondentovi předem zjistil z jeho webových stránek. Za hlavní otázku jsem zvolil: „*Jaké z tradičních jungiánských metod používáte?*“

nebo: „*Jaké jungiánské metody používáte?*“ Touto otázkou jsem hned v úvodu rozhovoru, v některých případech, docílil určitého respondentova subjektivního vymezení se k pojmu „jungiánské metody“ a jeho perspektivy k tomu, co je tím myšleno. V druhé řadě jsem se dozvěděl, jaké metody respondent používá, což mi pomohlo k vytvoření si základní představy o jeho práci a v návaznosti na toto zjištění jsem volil některé navazujících otázek typu: „*Můžete mi ještě více konkrétněji popsat, jak přesně pracujete se sandspielem?, Jak přesněji pracujete s astrologií?, Můžete mi konkrétně popsat, jak s tou konstelací pracujete?*“ Z časových možností jsem nemohl rozebírat každou metodu, ale postupoval

jsem následujícím způsobem: 1. Identifikace metod, 2. doptání se na konkrétní používání metod, pokud odpovídala klasickému pojetí jungiánské analytické psychologie, 3. Doptání se na konkrétní používání jiné (nové) metody, o které jsem se v rozhovoru dozvěděl. Tento postup měl výhodu, že mi respondent hned novou metodu vysvětlil. Respondenta jsem dále konfrontoval se specifickými otázkami typu: „*Pracujete s asociačním testem?*“, „*Pracujete s aktivní imaginací?*“, „*Pracujete s přenosem a protipřenosem?*“ a podobně. Tyto otázky měly sice uzavřenou formu, ale respondenti spontánně reagovali s vysvětlením jak metody nebo prvky analytické psychologie používají a chápou, takže původní záměr byl zachován. Například: badatel: „*Používáte amplifikaci?*“ respondent: „*Ano. Ta amplifikace přesněji znamená, že například vyprávíte sen a analytik nadhodí: „Tak to se podobá pohádce o tomhle.“*“ Tento postup mi posloužil ke komplexnějšímu pokrytí různých oblastí analytické psychologie a umožnil respondentovi vyjádřit se ke konkrétním oblastem, které nezmínil v odpovědi na hlavní otázku. Specifické otázky mi tak v rozhovoru sloužily jako jakási kostra podpírající hlavní otázku a umožňovaly plynulost rozhovoru.

Specifikum ve sběru dat tvoří “okrajové otázky”. Jsou to například otázky tohoto typu: „*Jung uvádí synchronicity na základě prekognitivní snu přítele o došce a koních, které pak po nějaké době viděl ve fyzickém světě. Stávají se klientům také podobné synchronicity?*“, „*Co si myslíte o tom, že Jung uvádí, že dokáže z obrazu pacienta usuzovat třeba na to, že je schizofrenní?*“ Tyto otázky mi sloužily převážně k vytvoření si ucelenější představy o četnosti výskytu nevšedních fenoménů a schopnostech, které Jung ve své psychoterapeutické praxi uváděl.

Ve výsledku byl každý rozhovor obsahově i strukturně trochu jináčí, jelikož jsem se snažil o položení co nejvíce navazujících otázek o nových metodám a omezoval jsem předpřipravené otázky pouze na vhodný počet podle situace a typu respondenta, abych ho zbytečně nezaváděl do předem připraveného schématu.

Každý rozhovor byl zakončen ukončovací otázkou typu: „*Napadá Vás ještě něco, co byste chtěla dodat?*“ A panující shodou o pokrytí tématu. Tuto otázku a přepis shody s respondentem, jsem však do dat už nezapisoval. Respondentovi jsem závěrem přislíbil

zaslání kopie bakalářské práce na jeho emailovou adresu, poděkoval mu, s některým respondentem pohovořil o mé osobní motivaci k tomuto výzkumu a rozloučil se.

3.6 Volba analytického postupu a popis analýzy dat

Jako výzkumný postup jsem zvolil komparativní analýzu, která obecně zahrnuje specifikaci předmětu srovnávání, vymezení srovnávaných vlastností (znaků a kontextuálních proměnných), posouzení komparability, určení konkrétních technik srovnávání, způsob zhodnocení získaných informací a systematiku výstupů.

Data jsem porovnával způsobem, jak moc se liší to, co uvádějí jungiánští terapeuti od terapeutické práce C. G. Junga. Na jedné straně jsou data, která jsem získal z rozhovorů s terapeutky a na druhé straně jsou metody C. G. Junga, které popisuje v literatuře. Obě strany porovnávám a snažím se zachytit odklony od původního Jungova pojetí analytické psychologie a určit, co přetrvává, co se nepoužívá a co se nyní aplikuje nově.

4. EMPIRICKÁ ČÁST

4.1 Analýza dat

4.1.1 Klasické metody analytické psychologie C. G. Junga

V této práci považuji za klasické metody analytické psychologie C. G. Junga metody, o kterých jsem se dočetl ve Výborech z díla I-V a ve Vybraných spisech C. G. Junga. Na některých místech stručně vysvětluji, jak konkrétní metodu vnímal Jung. Převážně v této části popisuji vnímání metod terapeuty a jejich aplikaci a použití, podle dostupných dat z rozhovorů. Pokouším se o analýzu dat z hlediska toho, co mají společného z klasického pojetí Junga, které bylo zachyceno v teoretické části práce a upozorňuji na různé odlišnosti od tohoto pojetí.

4.1.1.1 Terapeutická práce se sny

Karina povzbuzuje klienty, aby si snů všímali, jelikož jí sny pacientů pomáhají nahlédnout, co se s nimi děje více do hloubky. Doporučuje klientům sny zaznamenávat. Když analyzuje sen snaží se s pacientem přijít na pocity, které měl ve snu měl, co s ním dělala daná situace, co mu to připomíná a rozvíjí to s ním dál pomocí asociací a jeho životními tématy.

Radomil se zaměřuje na sny vždy na prvním setkání s klientem, kdy mu navrhone, že může kdykoliv přijít se svým zaznamenaným snem a když klient sny nenosí, tak se jim v terapiích nevěnuje, pouze za předpokladu, že by nastala situace, že by terapie z nějakého neznámého důvodu vázla. Říká, že právě ve chvíli stagnace je velice důležité zaměření se na vyjádření nevědomí. U některých pacientů pracuje se sny, jelikož si tak klient rozšiřuje osobnost. Uznává, že sny mají jako jednu z funkcí předpovídat, ale spíše ho zajímá, jak sen působí na pacienta.

Diana sny rozděluje do několik typů: sny které se objevují v různých životních etapách, přelomových životních etapách. říká, že u archetypálních snů je přítomen emocionální náboj, a proto si je tak dobře lidé pamatují. Celkově ale neříká, jak se sny konkrétně pracuje.

Vilma pracuje se sny podle druhů klientů. Na začátku terapie, po dvou třech rozhovorech, navrhně klientovi, aby si sny zapisoval, jelikož vstupem do terapie se, podle Vilmy, právě sny začínají klientům zdát. S klienty pracuje se sny příležitostně a věnuje se často pouze jednomu snu, který se klient přinese.

Bohdana říká, že sny jsou podle ní jakoby přítomné, že končí tam, kde končí psychika klienta. Například zobrazí nějaký konflikt. Sny zobrazují třeba pacientův stín v podobě jeho útěku před něčím.

Dalimil se svěřuje, že se mu zdají prekognitivní sny, ale u klientů to není tak časté. Ve snech je podle něj možné rozpoznat různé psychické funkce. Upřednostňuje běžný sen od lucidního, jelikož je nevědomý, a tak i zajímavý.

Baltazar tvrdí, že v terapii vychází ze snů a má tak blízko k buddhismu. Přiznává, že klienti mají prekognitivní sny a vysvětluje to tím, že jsou klienti tak na správné cestě. Svěřuje se, že se mu kolikrát zdají sny klientů nebo jsou sny provázány příběhem klientů.

Většina terapeutů svým klientům doporučuje, aby si snů všímali, a i třeba je zaznamenávali (Karina, Radomil, Vilma). V datech nicméně není zachycena nějaká pravidelnost, že by se se sny v jungiánských terapiích pracovalo denně, ale spíše příležitostně. Nejspíše na tuto skutečnost mají vliv klienti, kteří o práci s analýzou snů nemají zájem ale i terapeuti, kteří nemají takový zájem se sny pracovat, pokud to klient nevyžaduje. Toto zjištění je jedno z nejvýznamnějších v této práci, jelikož jsem považoval analýzu snů za základ jungiánské analytické psychologie, což bezesporu má být, ale sebraná data tomu neodpovídají. Z dat vyplývá, že Radomil využívá sny podobně jako Jung, a to když terapie z nějakého důvodu stagnuje, zaměří se na sny, které svou podstatou přinášejí nevědomý materiál, kterému je možné porozumět a integrovat ho. V datech také není žádná zmínka, že by terapeuti pracovali se sérií snů, jak Jung doporučuje pro lepší zachycení nevědomé dynamiky. Vilma dokonce tvrdí, že pracuje s jedním snem, před čím někde Jung dokonce varuje, jelikož je potřeba více informací, před samotnou analýzou. Přínosem je, že se v datech objevují tvrzení ohledně existence prekognitivních snů. Baltazar to interpretuje tak, že je klient na správné cestě, čímž nejspíše myslí na správné cestě k jeho individuaci. Baltazar dokonce

tvrdí, že mu zdají sny klientů, což jsem u Junga nikde nezaznamenal. Nicméně data ukazují, že sny jsou pro terapeutů pouze okrajovým tématem.

4.1.1.2 Terapeutická práce s aktivní imaginací

Karina tvrdí, že s aktivní imaginací nepracuje a dříve s ní pracovala jen zřídka. Radomil pracuje s aktivní imaginací pouze s individuálními pacienty, jelikož, jak tvrdí: „...*je to o mnoho subtilnější a citlivější forma, která už se netýká klasické psychoterapie, kdy působíme na symptom, ale která už se týká zranění a rozšiřování osobnosti.*” Vysvětluje, že se u aktivní imaginace jedná o proces, ve kterém je zapojena fantazie a o aktivní imaginaci se jedná až po dosažení určitého stupně intenzity. Aktivní imaginaci chápe jako zaměřenou pozornost do fantazijního světa, kdy klient následuje instrukce terapeuta narozdíl od méně intenzivní aktivní imaginace, kdy člověk jen tak sní nad nějakým objektem. Intenzita aktivní imaginace se tak podle Radomila určuje podle míry aktivace vědomí. Aktivní imaginaci tak ve výsledku chápe jako náhled neustálého probíhajícího obrazu v nevědomí. Ve srovnání s Jungem se tak v hlavní myšlence shoduje, nicméně si myslím, že první případ aktivní imaginace, kterou Radomil v datech prezentoval zcela neodpovídá imaginaci, kterou rozvíjel Jung. Tato forma imaginace, by vždy vyžadovala druhého, který by určoval objekt zaměření snícího, ale aktivní imaginace má fungovat, i když si objekt zájmu určuje pouze imaginující.

Diana pracuje s aktivní imaginací ve smyslu katativní psychoterapie, kdy se jedná o rozvíjení nějakého motivu ve fantazii pacienta, při kterém ho terapeut doprovází. To vše probíhá v relaxovaném stavu. Diana nechává klienty při práci s imaginací jejich fantazijní obrazy malovat. Dodržuje pravidlo, že s psychotickými pacienty nikdy neimaginuje, kvůli možné inflaci nevědomí. Tento postup je obdobný jako u Junga. Dále uvádí, že si s psychotickými pacienty pouze kreslí, což je postup, kterým se řídil i Jung, jelikož ve fázi, kdy nevědomí začíná mít převahu nad vědomím, je důležité nevědomí odebrat moc pomocí svázání nevědomého obsahu, do něčeho smysly zachytitelného, jako je například malba. Diana ještě upozorňuje, že je v této fázi důležité pacientovi pomoc rozeznávat jeho vnitřní obsahy od vnějších.

Bohdana pracuje s imaginací nejčastěji v rámci relaxací u úzkostných pacientů. Nechává klienta například imaginovat prostor, kde má možnost jít ke stromu a nechat ze sebe vysát všechny deprese úzkosti a podobně. Tento postup už pacientovi podmiňuje, co má imaginovat a je v něm zahrnut i účel, tedy to, že se bude zbavovat něčeho negativního. V podstatě se ale tento typ imaginace redukuje a nepřináší obsahy nevědomí, které jsou zrovna na prahu vědomí a s kterými by se jedinec potřeboval konfrontovat pro svůj další vývoj, jak by nejspíš doporučil Jung. (Jung, 2018, str. 230–231). S pacienty dále Bohdana imaginuje nějaké bezpečné místo, kde se mohou cítit bezpečně. Takové použití imaginace také neodpovídá aktivní imaginaci z podobných důvodů.

Baltazar tvrdí, že s aktivní imaginací pracuje, ale nepopisuje jak.

Ve výsledku s aktivní imaginací, tak jak je popisována Jungem, nepracuje žádný z terapeutů, kteří se k této metodě obšírněji vyjádřili. Baltazar přiznal, že s aktivní imaginací pracuje, ale nebylo zachyceno jak přesně. Z četby Výborů z díla C. G. Junga je možné se dočíst, že k aktivní imaginaci Jung přistupuje až po nějaké době analýzy snů. To že z dat vyplynulo, že se se sny v terapiích také tolik nepracuje už naznačilo ještě menší četnost práce s aktivní imaginací. U aktivní imaginace je nejpodstatnější navázání kontaktu s některou částí či více částí svého podvědomí nebo kolektivního nevědomí a vytvoření vztahu, který ego obohacuje o nové informace, které může postupně integrovat, a tak se přibližovat k Bytostnému já. To, že se s aktivní imaginací v terapiích nepracuje přispívá i fakt, že je to spíše soukromá záležitost a každý zásah terapeuta musí nutně narušit proud nevědomých obsahů, které se mají vynořovat samovolně, a ne na jeho pokyn. O příkladu aktivní imaginace dostatečně vypovídá Červená kniha, která je Jungovým svědectvím o existenci tohoto fenoménu imaginace. O hodnotě aktivní imaginace tak pak může svědčit Jungova poznámka, že ostatní jeho dílo je jen komentář k Červené knize (2015, Jung). Myslím si tak, že kvůli nejasnosti a nepředvídatelnosti této metody terapeuti volí, pokud se vůbec k práci s imaginací hlásí, různé modifikace, kde mohou lépe sloužit jako průvodci, nicméně ale na škodu spontánnímu projevu nevědomí.

4.1.1.3 Terapeutická práce s psychologickými funkcemi

Psychologické funkce jsou základními stavebními kameny jungiánské koncepce. Karina při odpovědi, zda pracuje s psychologickými funkcemi akcentuje individuační proces a tvrdí, že v tom je pro ní teorie důležitá, ale zároveň tvrdí, že se nezabývá psychologickými funkcemi. (rozhovor Karina) Nicméně individuační proces, který popisuje Jung, právě tkví v integraci nevědomých faktorů a funkcí. Jde samozřejmě také o překonávání nějakých životních krizí, které mají vývojový charakter, jak Karina popisuje záměr své práce, ale právě na základě překonávání pomocí integrace nevědomých částí psyché, které jedinci znovu navrátí energii, která byla nevědomím odčerpávána.

Radomil vysvětluje příkladem: „...když někdo přijde a začne hovořit o tom, že má nějaký symptom, tak hned v úvodním střetnutí mu často položím otázku: *„Vidím, že vás to trápí už delší dobu, je to určitě několik roků, tak jste za tu dobu asi přemýšlel nad tím, proč máte takovýto symptom. Čím to může být? Chtěl bych vás poprosit, zda byste mi sdělil veškeré vaše fantazie k tomu, jak tomu symptomu rozumíte vy, i kdyby se vám zdály iracionální.“* Tímto zjišťuji kontakt jejich ega a ega například k funkci cítění...” Tento postup zjišťování vědomé části osobnosti (ega) k funkci cítění umožní zjistit jejich vztah. Takovým způsobem si terapeut ověří, k jaké psychické funkci klient inklinuje a na základě toho může rozvíjet terapii.

Dinana uvádí, že po vyslechnutí osobního příběhu klienta si tvoří základní obraz o jeho psychických funkcích. Zjistí tak, jaké jsou rozvinuté a jaké jsou potlačené a jejich diferenciaci. Uvádí, že doptáváním je dobře zachytitelné, jak klient s funkcemi zachází. Diana tvrdí, že jí stačí klientovi naslouchat o problému a z toho vytěží základní informace o jeho psychických funkcích.

Vilma vysvětluje, že ve většině kazuistik se terapeuti snaží dostat klienty k funkci cítění. Je to, podle Vilmy, často u mužských klientů, ale i u výkonnějších ženských klientek po třicítce, které upřednostňují kariéru před rodinou. Akcentuje potřebu protějšku, který reflektuje jejich situaci ve slovech. Dokonce uvádí sen klienta, který do vesnice přicházel neustále ve zbroji, která mu tam nebyla k ničemu. Zde je tak skrze sen zachyceno sdělení, které je možné interpretovat následovně: „Nepotřebuješ nosit brnění (myšlenkovou funkci)

úplně všude (na venkově).” Podobný postup je možné vidět u Junga, při analýze snů, kdy v nevědomí zachycuje psychické funkce. (Jung, 1999)

Bohdana pracuje s psychickými funkcemi intuitivně. Tvrdí, že je pro terapii důležité vědět, jestli je pacient introvert nebo extrovert, ale bližší rozdělení je pro ni spíše nevědomé. Nicméně, když se naladuje na pacienta, tak se snaží o kontakt v jeho blízké (hlavní) funkci. Dalimil vysvětluje, že se psychologické funkce dají odhadnout již během pár chvil, když se člověk nějak projevuje, ale racionálně to nevyhodnocuje. Spíše s psychickými funkcemi pracuje intuitivně. Uznává, že o zvědomování méněcenné funkce jde v průběhu celé terapie a vysvětluje, že je možné sen rozebrat z hlediska funkcí. Zdůrazňuje, že při terapii je důležité se neustále ptát na méněcenné funkce, které mohou přinést do vědomí léčivý materiál a odhalit komplex nebo nějaké zranění. Dalimil, ale uznává, že s psychickými funkcemi pracuje nejvíc, když vykládá grafologicky a používá je k náčrtu osobnosti.

Baltazar vysvětluje, že není třeba si zvědomovat psychické funkce klienta, ale prostě se to pozná. Doporučuje například člověka s rigidní myšlenkovou funkcí vést do subtilních obrazových snových látek, kde není pro strukturovanost a racionalitu takový prostor. Nicméně tvrdí, že sama duše a sama terapie řídí kam se bude v terapii směřovat. Takový postup má samozřejmě opodstatnění, ale myslím si, že tu chybí navázání kontaktu na hlavní funkci, která je v jungiánské terapii esenciální, pokud se má vytvořit vhodný vztah mezi klientem a terapeutem. Sice jsou ve snovém prostředí fenomény, které podle Baltazara postrádají strukturovanost a racionalitu, na které se tak člověk s hlavní myšlenkovou funkcí nemůže spolehnout a měl by se tak přes pomocnou druhou funkci dostat k novým obsahům ze svého nevědomí, ale z těchto předpokladů by pak jen vyplývalo, že pokud má někdo rozvinutou hlavní funkci myšlení stačí s ním pracovat se snovým obsahem, jelikož ten přináší iracionální prvky.

Celkově z dat plyne, že terapeuti s psychickými funkcemi, kromě Kariny, pracují. Rozpoznávají je spíše intuitivně. Někteří funkce mapují už jen z běžného rozhovoru nebo ze snů a snaží se navázat kontakt s funkcí méněcennou, která je zpravidla potlačena. Z dat nikde není jasné, že by terapeuti usilovali o navázání vztahu na funkci vedlejší, která by měla podle Jungovy teorie otevřít prostor pro zvědomění si funkce potlačené, jelikož přes

hlavní funkci je nemožné se k potlačené funkci dostat. Skrze hlavní funkci je pouze stěžejní vytvořit vztah. Tento postup není u terapeutů zachycen.

4.1.1.4 Terapeutická práce s amplifikací

Karina s amplifikací pracuje při práci s kartami. Nechává klienta karty (Dixit, Symbolon) vybrat a pak k nim hledá spojitosti a různé příběhy.

Radomil upozorňuje, že s amplifikací nepracuje žádný jiný směr než analytická psychologie a katativní imaginace. Vysvětluje, že u amplifikace nejde o interpretace, ale o navrhování různých motivů, pohádek a vztahů. Zmiňuje, že pacient si touto metodou může nechat rozvíjet sen a cíleně ho nechat vyvíjet jak by si přál, aby pokračoval. Odkazuje tak na metodu aktivní imaginace. Podobný přístup Robert A Johnson popisuje ve své knize *Inner Work: Using Dreams and Active Imagination for Personal Growth*. Nicméně se Radomil konkrétně nevyjádřil, že by s amplifikací pracoval.

Diana upozorňuje, že všichni „jungióani“ s amplifikací pracovat musí, jelikož amplifikace patří k metodám, které se v terapiích používají. Uvádí, že když ji napadne nějaký mýtus, paralela z Bible nebo pohádka v rámci příběhu, se kterým právě v terapii s klientem pracují, tak je zmíní kvůli jejich archetypální zkušenosti. Tento postup tak klientovi dodá odvahu vypořádat se se svou situací a také je v souladu s amplifikací, tak jak ji aplikoval C. G. Jung.

Vilma si stěžuje na práci s amplifikací, protože má v terapii spoustu anglicky hovořících cizinců například z Brazílie nebo Afriky, je podle ní těžké najít nějaký společný odkaz, jelikož mají jinou kulturu, což je pochopitelné, jelikož, kdyby amplifikovala na pozadí kultury českých pacientů, amplifikace by se mohla setkat s nepochopením, ale také by k ní mohl chybět vnitřní vztah, který je vázaný na konkrétní kulturu. Dále se ale svěruje, že když s amplifikací pracu s českými klienty, tak pro to nemají moc pochopení, takže s amplifikací zachází opatrně. Před amplifikací tak vždycky ještě zváží, jestli klient dokáže symbolicky nebo abstraktně uvažovat a až poté nabídne nějaký obraz. Poznává, že amplifikace většinou zůstává u obrazů klientů, kteří si vzpomenou, co jim situace připomíná. Zde si ale myslím, že se jedná spíše o asociace než o amplifikaci, pokud Vilma

neměla na mysli, že by jim situace připomínala nějaký příběh, kde účinkují archetypální síly, které u pouhé asociace chybí.

Bohdana odkazuje na Junga a připomíná, že nevědomí pacienta a terapeuta je propojené. Terapeut může mít za klienta nápady a být schopný amplifikovat nějaký obraz, tam kde je sám pacient zablokovaný a mít tak za něj vhléd. Uvádí, že pracovala s tarotovými kartami, které pacientovi ukazovala, když se jí karta vybavila k nějakému obrazu, o kterém pacient mluvil, ale sama přiznává, že to bylo spíše dokreslení pacientovi asociace.

Dalimil uvádí, že s amplifikací pracuje převážně, když má kurzy astrologie, ale i v terapii. Ve skupinové terapii s ní pracuje tak, že nechává účastníky nadhazovat témata a další přidávat, tím se podle něho amplifikace znásobuje a něco přichází. Poznává, že to má blízko k brainstormingu. Takové pojetí amplifikace však není v souladu s amplifikací, tak jak ji popisuje Jung. Jedná se v tomto případě pouze o rozsáhlé asociace. Není jasné, co Dalimil myslel “tématy”, ale pochybuji, že by každý z účastníků vyprávěl nějaký příběh nebo přidal paralelu.

Baltazar amplifikuje témata mytologickými příběhy, aby osvětlil, jaké archetypální síly, podle jeho slov, mají povahu svého uskutečnění.

Ve výsledku tak všichni terapeuti, kromě Vilmy, pravidelně pracují.

4.1.1.5 Terapeutická práce s alchymií

Jednou ze zásadních oblastí je také práce s alchymií. Jung v knize *Vzpomínky, sny, myšlenky* říká: „*Teprve když jsem se seznámil s alchymií, uvědomil jsem si, že nevědomí je proces a že vztah já k obsahům nevědomí vyvolává vlastní proměnu nebo vývoj psyché. V individuálním případě lze tento proces odhalit ze snů a fantazií. Ve světě toho, co je kolektivní, se tento proces projevil především v různých náboženských systémech a v proměně jejich symbolů. Studium individuálních a kolektivních procesů proměny a pochopení alchymické symboliky jsem dospěl k ústřednímu pojmu své psychologie – k procesu individuace.*” (Jung, 2015, str. 182) Tento Jungův postoj k alchymii ji staví na přední místo v chápání celé jungiánské koncepce. Nejenže díky ní Jung dospěl k ústřednímu bodu analytické psychologie procesu individuace, ale zjistil, že v nevědomí

existuje jakási zákonitost mezi vztahem já k nevědomým obsahům, která se vyjadřuje dynamikou těchto obsahů ve snech a fantaziích. Jungovi navíc alchymie poskytla historický základ k psychologii nevědomí. Rozpoznal, že zkušenosti alchymistů korespondují s jeho vlastními zkušenostmi a rozpoznal vnitřní zákonitosti alchymistické symboliky.

Jestli terapeuti pracují s alchymií není zcela jasné. Pokud je alchymie chápána správně, nejde o práci s baňkami, s výpary a různými alchymistickými ingrediencemi jako jsou myši ocásky, ropuší kůže a volská oka, ale o práci duševního rázu, vnitřní práci. Dalimil říká: *„Tahle alchymie, o které Jung mluví se týká strašně malého procenta populace. Alchymie je pro těch málo, kteří touto cestou krácej a nedá se to aplikovat na běžného klienta. Takže bych klienty těžko zařazoval do některé z alchymistických fází, jelikož mi to nepřijde nejvhodnější.“*

Tato výpověď v podstatě alchymii nadsazuje nad běžné možnosti obyčejného člověka ji pochopit nebo lépe, účastnit se jí. S tímto tvrzením nemohu po četbě Junga souhlasit, jelikož při cestě k individuaci je alchymistická proměna nedílnou součástí procesu a tento individuální proces je otevřen všem, kteří na něj zaměří pozornost nebo je skrze nevědomí zaměřena pozornost na ně a jsou takzvaně vyzváni se účastnit. Tuto druhou variantu měl možná Dalimil na mysli.

Baltazar vysvětluje: *„[...] alchymie, hermetismus to je zase práce s analogií. Alchymie se pohybuje ve sférách proměn, mutací, určitých efemerních jevů. Je to něco, co je jakoby subtilní. Pracuješ s touhle tou energií, s určitou duševní látkou.“* Zřejmě tak jde opravdu o duševní látku, která navozuje změny a nikoli o látku vnější, materii. Jednou z možných interpretací funkčnosti alchymie je metodický pokus o excitaci vnímání, aby se mohla z nevědomí o slovo přihlásit intuice, která pak zapřičiňuje různé vize, vidiny a halucinace. Jiná interpretace může zastávat stanovisko, že jde právě o vyřazení racionality, kvůli nesmyslnosti celého alchymistického počínání v hmotné formě, kdy se pak otevírají dveře intuici, podobně jako u koánů. Nicméně nejde pouze o intuici (jedna z psychologických funkcí), která je alchymistickou prací probuzena k životu z nevědomí, ale o veškeré kvality duše, které se zprvu projektují do hmoty, ale pak jsou integrovány, aby tak pomohli k integraci osobnosti. Při hrubém zjednodušení se práce s alchymií může analogicky označit

za proces individuace a jestliže terapeuti pracují s přenosem a protipřenosem (z dat vyplývá, že pracují), tak pracují zároveň i s alchymií. Terapeuti však pracují, pokud vůbec práci s alchymií přiznávají, odlišně. U Junga se dá dočíst, že existuje jakási systematika v integraci různých nevědomých obsahů. Nejdříve se například člověk vyrovnává se svým stínem a poté se svou animou nebo animem. Tento postup není u terapeutů obdobný. Jako by tak odhlíželi od struktury, kterou Jung zanechal. Analogicky je pak struktura, kterou Jung poskytuje ve Výboru z díla III. Osobnost a přenos v kapitole OBRAZOVÁ SÉRIE Z ROSARIUM PHILOSOPHORUM JAKO ZÁKLAD PRO ZNÁZORNĚNÍ JEVŮ PŘENOSU (str. 138) také opomenuta. V tomto spatřuji jedno z kruciálních zjištění této práce. Předpokládal bych, že terapeuti budou vycházet z objevů, které mají jak historickou platnost, tak platnost praktickou, ověřenou samotným Jungem, ale z dat vyplývá, že k zachycení struktury dynamiky duše nepoužívají žádnou strukturu (pouze u Bohdany) ani do ní nedosazují, což může být na škodu v samotné analýze, ale na druhou stranu to umožňuje terapeutovi zbytečně nekonceptualizovat. Nabízí se pak ale otázka, jestli terapeuti pracují jungiánským způsobem. Je spekulativní, jestli Jung dosazoval do svých teoretických struktur klienty z hlediska jejich úrovně v individuálním procesu, ale přijde mi, že proto právě takové struktury byly vytvořeny, nebo přesněji, empiricky zachyceny v alchymistických symbolech nebo v symbolech obecně, protože jejich platnost je univerzální a poskytuje základní orientaci, kde se individuum asi tak může v procesu individuace nacházet. Při seznámení se s jungiánskou koncepcí z obrazové série z Rosaria philosophorum by tak terapeut mohl lépe predikovat, jak se bude vývoj dále odvíjet a klientovi pomáhat na konkrétním vztahu k nějakému obsahu nevědomí, kterým se nevědomí klienta právě zabývá. Ve výsledku terapeuti nemuseli pochopit otázku, jestli pracují s alchymií, nebo jim vysvětlování, co pod tímto pojmem rozumí přišlo zbytečně náročné, a tak se většina rozhodla, že odpoví, že s alchymií nepracují, ale v podstatě i ti, co tvrdí že pracují nepoužívají Jungovy koncepce nebo to alespoň neuvádějí.

Jung v dopisech (C. G. Jung, Sto dopisů) cituje staré alchymisty: „Nezáleží na tom jak jsi izolovaný ani na tvé osamělosti, jestliže budeš dělat svou práci upřímně a vědomě, nečekání přátelé přijdou a vyhledají tě.“ Na čemž se dá zahlédnout provázanost s aktivní

imaginací, kdy mají nejspíše staří alchymisté na mysli archetyp moudrého starce, který v imaginaci učně může nabýt popisované formy a dále ho vést na cestě individuace. Jak je známo i Jung se po své zahradě procházel a rozprávěl s Filemónem jako by byl živý vedle něho. Alchymie je tak brána, alespoň z mého pohledu, jako proces různých změn vedoucích k zbavení se různých nánosů projekcí k ryzosti samotné individuální osobnosti.

Jung alchymii považoval za součást individuace, která zahrnuje její dynamickou stránku postupné proměny individua na základě postupné integrace a stahování projekcí.

Terapeuti tvrdí, že s alchymii nepracují, ale není zcela jasné, co pod tento termín je možné zařadit.

4.1.1.6 Terapeutická práce s přenosem a protipřenosem

V psychologii se počítá s tím, že každý vidí svět podle sebe a aplikuje na něj své vzorce, do kterých, i násilně, stlačuje realitu, aby odpovídala jeho představě, a to může probíhat na zcela nevědomé úrovni. U terapeuta se počítá s náhledem, introspekci a minimálně s povědomím o existenci a moci těchto vlivů. Z dat vyplývá, že terapeuti s přenosem a protipřenosem pracují, ale není zcela zachyceno jak. Pouze Baltazar podrobněji vysvětluje: *„Když tu budeš mít holčičku, která se bude cítit v roli oběti a bude potřebovat zachránit a má pořád takové ty tendence přivolávat do svého života muže, prince, který jí zachrání, takže tam třeba přirozeně pracuji s tou skladbou toho, kdy ona se vnímá jako princezna a jeho vidí jako toho prince a ten princ jí má chránit před nějakým drakem nebo něčím takovým. Tam musíš počítat s tím, že ona si buď do tebe bude promítat toho svého prince, který jí bude zachraňovat, anebo chvílema jakoby draka, který bude ohrožovat její pozici.“* Tento popis zřetelně objasňuje, o jaký fenomén se jedná. U Bohdany je zase dobře popsán projikovaný stín na ni jako terapeutku. V podstatě Jung pracuje obdobným způsobem. Důležitým aspektem je sám terapeut, který má mít obsahy nevědomí integrované, aby rozpoznal přenos u klienta. Klient se tak nikdy nemůže v terapii dostat dále, než je jeho terapeut, nicméně i u terapeuta se počítá s protipřenosem, což znamená, že své nevědomé obsahy projikuje na klienta, což by se stávat nemělo. Terapeut, který zvládne integrovat své nevědomé obsahy, alespoň ty, které integrovat lze dosahuje osobnosti MANA, o které taky

Jung při výkladu procesu individuace mluví. Získává výraznější moc manipulovat s reálným světem jako by to byla snová látka a svou vůlí ovlivňovat jakékoliv dění.

4.1.1.7 Terapeutická práce s archetypy

Karina o výskytu archetypů ví, ale také tvrdí, že se nezabývá, jaké archetypy se v terapii konstelují. Pouze příležitostně. K zachycení archetypů používá karty Symbolon a Sandspiel, u kterého je zachycení archetypu možné prostřednictvím ztvárnění různých situací. Celkově tak není jasné, jak s archetypy dále pracuje a jestli pouze nejde o zachycení archetypu.

Radomil vysvětluje, že archetypy jsou nám dostupné v na osobní rovině v podobě komplexů. Uvádí příklad muže, u kterého se konsteloval negativní archetyp matky a popisuje potřebu archetypu otce, v důsledku celosvětové nezralosti, českého národa a spojených států.

Diana vysvětluje, co archetypy jsou a říká, že se s nimi pracuje v terapii podle individuace. Hovoří o archetypu dobré versus zlé matky a dále různé druhy archetypálních matek, které konkrétněji popisuje. Říká, že se ve snech objevují moudré bytosti a je to pro ně velmi významné. Uznává, že v některých případech se vynoří všechny archetypy a přiznává, že s každým mužem se řeší otázka animy a u žen animus.

Vilma u dlouhodobé terapie nachází archetypy stínu, a to zejména ve vztahové problematice. S archetypy pracuje pro sebe a nezatěžuje klienta jungiánskou terminologií. Vysvětluje, že pracuje s reálným stínem, že se setká v reálném životě s něčím problematickým, a ne se stínem jungovským za který považuje jeho představy apokalypsy. Podle Vilmy záleží na reflexi ve vyjádření terapeuta, pokud se vynoří třeba archetypy bojovníků a matek.

Bohdana pracuje s psychiatrickými pacienty a uvádí, že pracuje nejvíce s prvními archetypy, a to je persona a stín. V další fázi, kdy se vyskytuje anima nebo u žen animus se v terapii často nedostává, protože, se podle ní, pacienti nezabývají seberůstem, ale pracuje s nimi třeba, když muž vrací ke své mužské části nebo ženy ke své ženské části. U

archetypu stínu uvádí, že se jeho pozitivní stránka často objevuje v projekci na ní a říká, že negativní stín je často spatřován vesnu, jako něco, co pacienta pronásleduje.

Dalimil upozorňuje, že s archetypy pracuje skoro pořád a že nabídka archetypů je mnohem pestřejší (zdůrazňuje třeba bohyni Artemis, kterou měl na obraze nade mnou) než “klasické” jungiánské archetypy. S archetypy pracuje způsobem, že z horoskopu klienta zjistí jejich rozvrstvenost a při rozhovoru s klientem používá místo jungiánská terminologie astrologické obrazy, jelikož se mu to zdá pro klienta velmi rychle uchopitelné.

Baltazar upozorňuje, že archetyp a komplex sebou navzájem prorůstají a upozorňuje, že je dobře, když jsou archetypální vzorce zkrácené a pro člověka tak neviditelné, aby v něm mohl zrát nějaký proces.

S archetypy tak terapeuti pracují, ale u některých terapeutů není jasné, jakým způsobem viz. Karina a Baltazar. Dalimil archetypy využívá spíše na astrologické úrovni v horoskopu klienta. Celkově se zbývající terapeuti drží převážně na začátku terapie a odkazují na archetyp stínu (Vilma, Bohdana) nebo persony (Bohdana). Jen u Bohdany je možné zřetelněji zachytit, náznak nějaké systematickosti výskytu archetypů, která souvisí s individuálním procesem, který popisuje Jung. To je vypořádání se se stínem a personou, následně s animou nebo animem a podobně jak Jung uvádí ve Výboru z díla III. U Vilmy je tento postup zachytitelný také, ale pouze jejím konstatováním, že po nějaké době terapie začíná pracovat s klienty na integraci stínu, ale o integraci animy nebo anima nemluví. U Diany je, zato zachycena práce s archetypy s odkazem na individuaci klienta, ale není jasné, jestli postupuje systematicky nebo se zaměří na konstelaci konkrétního archetypu podle výskytu. Z četby Junga se dá naopak zachytit systematickosti individuálního procesu, která spěje skrze postupně dané archetypy k přibližování se archetypu Bytostného Já, a tak celosti. Je tak otázkou, jestli je systematickosti, kterou zachytil Jung v konstelaci archetypů stále přítomná, nebo jestli na poli zkoumaného vzorku terapeutů došlo k odchýlení od původního pojetí jungiánské analytické psychologie. Z dat pro mě vyplývá spíše druhá varianta. Shoda panuje při používání jungiánské terminologie, kdy se počítá s výskytem archetypu, ale není pojmenován odbornou jungiánskou terminologií, ale běžným jazykem, aby klient nebyl nejspíše zbytečně maten.

4.1.1.8 Terapeutická práce se synchronicitou

Radomil uvádí příklad synchronicity, kdy se jeho pacientce stalo, že dokázala svou náladou změnit počasí. Diana uvádí podobnou příhodu s počasím u své pacientky. Vilma přiznává, že se synchronicitou nepracuje. Dalimil pouze synchronicity popisuje, ale není jasné, jestli s ní v terapii pracuje. Baltazar tvrdí, že se synchronicitou pracuje nejvíc a zakomponovává ji do terapie, podobným způsobem jako Jung. Synchronicita je tak stále živý fenomén. U někoho ojedinělý a u někoho běžný. Jung někde uvádí, že synchronicita má co dělat s individuálním procesem. Objevuje se tam, kde je třeba zapracovat. Jako by reality sama člověka směřovala k sobě samému. Tím je myšleno k Bytostnému já. Realita se upravuje, aby člověku byla umožněna změna, která ho přiblíží více k sobě. Něco se přidá a něco se upraví. Může se jednat například o zvědomění některé z psychických funkcí. Tento pohled se přičí běžnému rozumu sukcesivně kauzálně stavěného světa. Nicméně je třeba si uvědomit, že synchronicita je pravým opakem. Je akauzálním smysluplným jevem. Jestliže se tak vychází z determinismu hodinově tikajícího světa může se zdát tento fenomén nesmyslný, ale jestliže se člověk dokáže podívat na svět jako na sen s nějakými pevnými zákonitostmi, které se dají vždy nějakým způsobem upravit, něco přidat, něco ubrat, je fenomén synchronicity možný. Jestliže se člověku začnou objevovat v životě synchronicity je tak jakoby oslovován realitou a veden za ruku k jeho individualitě.

To, že se se synchronicitama v terapiích skoro nepracuje, až na Baltazara, možná ukazuje, že klient zatím není na správné cestě ke své individuaci a vlastně není ani podporován něčím, co synchronicity způsobuje. V důsledku lze synchronicitu označit jako zásah Bytostného já.

Synchronicita má nicméně širší rozsah než různé jevy v materiálním světě. Započítávají se do ní i prekognitivní sny, které má z terapeutů pouze Dalimil a Baltazar, který dokonce, podle jeho slov, dosnává sny klientů nebo jeho sny na sen klienta navazuje. Terapeuti si ve výsledku ani nemohou zvolit, jestli se synchronicitou budou pracovat, jelikož se buď odehraje nebo ne a těžko by ji terapeut s klientem přehlédli, jelikož přináší něco numinózního, kde je silný emoční náboj. Terapeut ji samozřejmě buď může zakomponovat do terapie, jako uvedl Radomil, že upozornil klientku, že je s ní spjaté počasí, když byla

smutná a začalo neočekávaně pršet, ale k tomu by měla stačit synchronicita samotná. Je tak u synchronicity těžké hledat nějaké odchylky od původního pojetí Junga, jelikož tento fenomén promlouvá sám za sebe. Když se děje tak už utváří.

4.1.1.9 Terapeutická práce s asociačním experimentem

Zpočátku Jung pracoval s asociačním experimentem, který slouží k objevení komplexů z osobního nevědomí. Po jeho zkušenost od asociačního testu Jung ustoupil, jelikož, jak někde ve výboru z díla uvádí, ho v terapii zajímá spíše dynamika nevědomí, to, co se v něm děje, a ne pouhý jeho popis, který právě asociační experiment může zdokumentovat. Z dat vyplývá, že terapeuti asociační test již také nepoužívají. Bohdana s ním nějakou dobu pracovala v minulosti, když terapie z nějakého důvodu vázla, ale nyní volí jiné metody. Baltazar v průběhu rozhovoru sleduje na jaké slova kliente reaguje, kde má nějaký emoční podnět a pak se snaží sledovat zdroj toho emočního podnětu. Jak říká, je to v praxi použitý asociační experiment. Jestliže se tak v s asociačním experimentem dnes již nepracuje, až na určitou modifikaci, není to žádná změna od doby C. G. Junga, který, jak už bylo zmíněno, také tuto metodu přestal používat.

4.1.1.10 Terapeutická práce s malbou

Radomil v terapiích malování jako metodu nepoužívá. Diana nechává klienty malovat, když pracuje s jejich imaginací nebo když má pacienta, u kterého si myslí, že by mohl být psychotický, tak si s ním pouze kreslí, jelikož to považuje za mnohem subtilnější metodu než například aktivní imaginaci, kde by mohlo dojít k inflaci nevědomí. Takový postup je zcela v souladu s postupem Junga, který též u tohoto druhu pacientů spoutával nevědomé obsahy kresbou, aby jim byla odebrána energie. Vilma uvádí, že si její klienti raději volí práci se sandspielem než malování. Jestliže by se tak výtvar v sandspielu vyfotil mohl by sloužit podobným způsobem jako kresba, jako to, co nevědomí odebírá moc nad vědomím, jak vysvětluje Jung (Jung, 2017, str. 233). U Bohdany se občas stane, že pacient nebo častěji pacietky spontánně přinesou své kresby, jelikož měly silný sen, který se tak pokoušely zpracovat. Další terapeuti se k malování žádným způsobem nevyjádřili. Nikde

není v datech ani zachycena kresba mandal, kterou Jung také prosazoval. Někde ve vybraných spisech dokonce tvrdí, že mandalou dosáhl toho posledního, čeho je schopen. To je myšleno samozřejmě s odkazem na Bytostné já, kterou má mandala symbolizovat. Kresbou mandaly by se tak spoutala ohromná energie tohoto archetypu, aby nebyl člověk přemožen nevědomím. Nejspíše se v datech nikdo z terapeutů nezmínil, jelikož se jedná o archetyp, který je přítomen neustále, ale dá se předpokládat, že přichází na řadu až po integraci základních archetypů jako stín, persona, anima/animus a tak dále, nicméně sám se podle Junga nedá. Lze se k němu jen přiblížit. Mandala se samozřejmě nemusí malovat, mohla by se ztvárnit jiným způsobem, ale že by ji klienti tvořili třeba v sandspilu nebylo také nikde zachyceno.

Někteří terapeuti byli dále podrobeni otázce, jestli dokáží z kresby pacienta diagnostikovat jeho psychický stav, jestli je neurotický nebo psychotický. Radomil mi v rozhovoru doporučuje ať to беру s rezervou a upozorňuje, že každý má svůj stín i Jung. Tvrdí, že když se o tom dnes mluví tak to nelze rozlišit. Dalimil narozdíl uznává, že určitý psychologický stav klienta lze z obrazu vyčíst, ale spíše to rozpoznává v písmu. Baltazak také uznává, že je to možné psychický stav rozpoznat, dokonce i v hudbě či básni. Zmínění terapeuti se v těchto názorech liší. Důvodem je nejspíše otevřenost terapeutů k dané technice. S Dalimilem jsem probíral, jestli se nemůže jednat o psychometrii, že by se terapeut zaměřil na produkt tvorby a zjistil by informace o stavu tvůrce v době zhotovování. Vysvětlil mi, že se o tento fenomén nejedná, že písmo má nějaké znaky a podle něho se dále analyzuje a intuice přichází na řadu až po tomto vyhodnocení. Dalimil se však zmiňoval o grafologii, a ne o kresbě. Nicméně si lze představit, že pro analýzu malby či kresby existují také nějaké měřítka. Jungův analytický rozbor kresby je výstižně popsán na nákrese vázy schizofrenního pacienta (Jung, 2014), na kterém demonstruje, jaké znaky souvisí s psychologickým stavem tvůrce. V datech není ale od žádného terapeuta zachycen nějaký podobný postup.

Jung kresbou spoutával nevědomé obsahy nevědomí, aby jim byla odebrána energie. Takový postup volil hlavně v případech, kdy pacientovi hrozila inflace.

Radomil v terapiích malování jako metodu nepoužívá. Diana nechává klienty malovat, když pracuje s jejich imaginací nebo když má pacienta, u kterého si myslí, že by mohl být psychotický, tak si s ním pouze kreslí, jelikož to považuje za mnohem subtilnější metodu než například aktivní imaginaci, kde by mohlo dojít k inflaci nevědomí. Vilma uvádí, že si její klienti raději volí práci se sandspielem než malování. U Bohdany se občas stane, že pacient nebo častěji pacientky spontánně přinesou své kresby, jelikož měly silný sen, který se tak pokoušely zpracovat. Další terapeuti se k malování žádným způsobem nevyjádřili.

4.1.2 Jiné metody

Do této kategorie jsem zařadil některé metody zmíněné terapeutky, které se odlišují od metod klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga. Jedná se o metody, které Jung nepoužíval, ale které vycházejí ze stejného teoretického základu hlubinné psychologie a jsou jungiánskými terapeutky užívány dnes. K metodám, které se v této části vyskytnou neposkytují pevnější základ zachycený v literatuře jako u předchozí kapitoly, kde se odkazují k teoretické části, jelikož se chci držet v rámci výzkumného problému a výzkumných otázek a práci zbytečně nerozšiřovat. Spíše se v této kapitole snažím zamyslet nad funkčností metod a propojit je s klasickými metodami.

4.1.2.1 Práce se sandspielem

Karina klientovi navrhne, jestli se na svou situaci nechce podívat prostřednictvím hry na písku, nebo mu navrhne, že si na pískovišti může stavět co ho napadne. Vyjmenovává různé předměty, z kterých může v sandspielu klient tvořit. Říká, že v sandspielu jsou zastoupeny různé druhy témat, z kterých si klient vybírá, když ztvárňuje například sen nebo nechce pracovat verbální formou a jen si něco staví, což je podle Kariny výhodné v tom, že na obraz je pak možné nahlížet symbolicky. Jde o zachycení nějaké archetypální situace. Karina upozorňuje, že ji v sandspielu nejde o interpretace různých ztvárněných scén, ale o prožitek při stavění a emoce klientů. Hotové dílo Karina vyfotí a někdy se k tomu pak v terapii s klientem vrací: *„Někteří lidé pak toto v sobě mají jako nějaký takový zážitek, ke kterému se pak vracejí, a který si pak dále ve své fantazii rozvíjejí a vztahují ho k tomu*

svému životu. Tedy je to taková „živoucí věc“, se kterou se dá pak dále pracovat.” Takový výstup připomíná svázání nevědomého obsahu, o kterém byla zmínka v části malování a předpokládám, že má i stejnou terapeutickou hodnotu, pokud se jedná o zadržení nevědomých obsahů.

Radomil se sandspielem nepracuje, ale přijde mu smysluplné s ním pracovat s dětmi, které jsou zatím v preverbální fázi vývoje, jelikož se na pískovišti ukáže něco, co ještě nejsou schopni verbálně popsat.

Diana a Vilma se sandspielem s klienty také pracují a Vilma dále upozorňuje, že si klienti raději volí sandspiel než malování.

Z četby Junga (Jung, 2015) upoutá pozornost, že i on sám v době své krize, v dospělých letech, hrával na pískovišti, jelikož v sobě objevil potlačenou dětskou část. Je možné, že tím byl inspirován i vznik sandspielu. Jung sice s klienty se sandspielem nepracoval, ale doporučoval jiné projektivní metody jako například malování. Přechod k sandspielu od malování spatřuji nejspíše v tom, že různé jeho předměty vymezují možnosti tvorby, a navíc manipulace s předměty není tak náročná jako malba, což může být klientům více sympatické z hlediska ekonomie času a celkové pohodlnosti nebo zkrátka kvůli jinému typu tvorby. U malby se naopak nechávají více otevřené dveře fantazii, což pomůže specifičnosti vnitřního stavu jedince. Otázkou je, jestli fotka ztvárněné situace v sandspielu může odpovídat energetice malovaného obrazu, jelikož bych předpokládal, že spíše malba nebo kresba bude poskytovat silnější mantinel pro nevědomí, kvůli vyšší energii na ztvárnění a osobitějšího projevu. Nicméně sandspiel slouží především jako projektivní technika, do které skrz symbolické předměty může klient otisknout svůj vnitřní svět.

4.1.2.2 Práce s konstelacemi

Dalimil vysvětluje, že Jung konstelace ještě neznal, ale podle něho by je hodně oceňoval. Odkazuje se na Jamese Hillmana a jeho výklad polycentričnosti duše, kdy nad egem je ještě více center archetypálních zdrojů, které spolu s egem dohromady neustále v duši komunikují. Říká, že konstelace právě pomáhají polycentrismus rozehrávat. Ve výsledku tak různí lidé hrají různé role podle toho, jaké archetypální energie jsou v člověku přítomné

přítom ego tvoří jen malý kousek celé plochy. Dalimil vysvětluje: „*By sem třeba přišli lidi, do nějaké větší místnosti a někdo by hrál váš stín, někdo vaši maminku třeba, někdo vaše srdce, někdo vašeho hrdinu ve vás, někdo váš strach jako emoci a najednou by se tady rozehrál takové divadlo, byste se mohl třeba jen dívat, a najednou byste viděl jak to v té duši, tak nějak máte, jak se ty části vaší duše chovají. Třeba strach by běžel k matce a najednou by zařval: „Nešahej na mě!“ a najednou by začalo vylézat nějaké téma, že jste se maminky bál třeba. By se odehrál nějaký proces, kterému by stačilo jen rozumět, proč máte s něčím nějaký problém a začal byste na něj mít jiný náhled a po skončení toho procesu by se něco ve vás hluboce pohlo a uvolnilo a vy byste odcházel vyléčený z toho tématu čili je to takový katarzní proces, kdy se nám takhle něco objevuje.*” Radomil dále vysvětluje, že je možné vstupovat do různých aktérů konstelace například do role strachu nebo hrdiny a tím vidět situaci z jiné perspektivy. Radomil ještě poznamenává, že klasická konstelace se sestavuje z rodinných příslušníků jako je máma babička a tak dále, ale on do ní dává cokoli, co může být v duši.

Dále vysvětluje, že konstelace funguje jako by existovalo nějaké morfické pole duše, které se otiskne do účastníků a díky tomu mohou jednat jako různé duševní složky. Poznamenává, že jako media hůře fungují třeba technicky zaměřeni muži, ale i ti se to naučí a obecně to lépe funguje ženám. Dalimil dále pracuje s obrazy klientů, tak že jejich obraz nechává konstelovat. Říká, že tak je možné přeskočit fázi povídání a z obrazu skočit přímo do procesu konstelací. Tento postup se blíží postupu imaginování pokračování snu, kdy se nechá sen vstoupit do vědomí a díky aktivní imaginaci se dále rozvíjí, tam kde skončil. Domnívám se, že aktivní imaginace se dá obdobně aplikovat na rozvíjení obrazu malby, kde by měla mít podobný efekt jako její konstelování jak popisoval Dalimil.

Myslím si, že není zcela pravdivé, že Jung konstelace neznal. Při zjednodušení se totiž jedná o pouhý přenos, kde je potlačen protipřenos ze strany aktérů, kteří předvádějí různé duševní části, kdy je jejich ego potlačené a mohou tak fungovat jako média pro subjekt, pro kterého se konsteluje. Jak je z psychologie známo přenos a protipřenos jsou všeobecně uznávané fenomény a probíhají neustále. Při konstelaci tak záleží na vytvoření umělé situace, u které je možné pokrýt paletu přenosového materiálu a nějakým způsobem ji egu

předat. Dalimil v datech uvádí, že se jedná jakoby o divadelní inscenaci. Když uvážím fenomenalizaci přenosu a protipřenosu u Junga jedná se metaforicky o podobnou hru ale na větší scéně, kdy není konstelováno jen pro jedno ego, ale je přítomný i protipřenos, takže je konstelováno neustále pro každé ego zároveň, což vede zákonitě v dualitě k syzygii, a tak vzájemnému ovlivňování vhodných protikladů a tím dochází k vývoji a k možnosti skrze integraci protikladů k individualizaci.

Dalimil v datech uvedl, že akt poznání toho, že se k sobě konstelované složky nějakým způsobem vztahují a implicitně mají v sobě obsažený vzorec chování, může mít pro klienta ozdravný proces stejně jako katarze s tím spojená. Jak je ale známo samotný akt poznání dle Junga nestačí a apeluje na smysluplné aplikované poznání, jelikož samo poznání nutně nevede k odpovídajícímu jednání. (Jung, 2014, str. 103) V důsledku by tak klient měl rozpoznat pro něj určitý smysl, který z konstelace vyplyne a ten integrovat a tím proměnit své chování v podobné situaci. Dále předpokládám, že když Dalimil mluví o katarzi má na mysli prožívání klienta, který zjistí, že se mu před očima konsteluje energeticky nabitá scéna z jeho života a po vybití energie nastává pro klienta úleva a proměna archetypálních a komplexových vztahů v jeho nevědomí, což odpovídá jungiánskému pojetí. Nejspíše katarzi může přinést pouhé setkání se s nevědomím, s konstelovaným faktorem a přesvědčení s o existenci těchto sil, pokud si jich klient nebyl dříve vědom.

Dále je u metody konstelace, tak jak ji popsal Dalimil, nutné více lidí, kteří dokáží mediálně ztvárnit obsahy nevědomí konkrétního klienta, což může být také jeden z důvodů, že Jung tuto metodu nepoužíval, jelikož, alespoň co jsem se dočetl z literatury, pracoval s individuálními klienty. S konstelacemi pracuje ještě Baltazar, ale modifikace této metody odpovídá spíše gestalt terapeutické metodě „horkejch židlí“, kterou popisují v následující kapitole.

4.1.2.3 Práce s gestalt terapeutická metodou „horkejch židlí“

Baltazar pracuje s gestalt terapeutickou metodou „horkejch židlí“ tak, že klientovi navrhně, když se snaží mu například zvědomit vztah mezi jeho personou a stínem, aby zavřel oči a představil si, že vedle na židli je člověk, který ho svými vlastnostmi rozčiluje a co všechno

přítom cítí v těle. Po takové vizualizaci může klient takto vizualizované postavě položit otázku a přesehnout si se zavřenýma očima na její místo. Najednou pak z pozice jeho stínu může odpovídat své personě. Celkově se tak tímto způsobem snaží vést dialog mezi kvalitami duše.

Tato metoda si narozdíl od předchozí metody konstelací vystačí s dvěma aktéry a to s terapeutem, který klienta navádí a klientem, který se otevírá nevědomí a nechává za své ego jednat jeho další kvality duše. Baltazar poukazuje na tělesnost a pocitovost, kterou dotýčný při této metodě zažívá, když si doslova sedá do různých kvalit duše, kterou chce nejspíše poukázat na funkčnost této metody. Otázkou je, jak moc je ego jako pozorovatel u tohoto procesu přítomný, aby se mohlo něco z prožívaného materiálu integrovat, jelikož se sice ukazují různé archetypy, ale je to terapeut, který je pozoruje a nikoliv klient, který své vědomí zaneprázdnňuje energií archetypu nebo komplexu, aby se mohl projevit. Navíc je třeba zvážit vůbec funkčnost této metody, k čemu má vlastně sloužit, když je ego jakoby odstříhnuté a zvážit, jestli si na židli do různých duševních kvalit nepřesedává pouze ego, které si jako pozorovatel vybavuje různé cizí vlivy, které ho kdy ovládly a z nich čerpá materiál pro představení terapeutovi, aby mu dal pokoj.

Tato metoda má blízko k metodě aktivní imaginace, která se obejde bez vedení terapeuta a přesedávání si poslepu. Odlišnost by měla být nejspíše hlavně zachycena v prožívání po přesednutí si do jiné kvality duše, tento aspekt u aktivní imaginace totiž chybí, jelikož je u ní aktivní ego stejně tak jako u bdělého snu. V důsledku ale právě prožívání snových postav, které se ve snu prostě tak objeví, může mít k prožívání imaginativních postav na židlích velice blízko. Myslím si ale, že této metodě chybí nějaká analýza a porozumění, které se dostavuje například po analýze snů. Nicméně může klientovi ukázat, že v něm žijí autonomní entity, o kterých dříve nevěděl a které dokonce vědí věci, které jsou ego cizí.

4.1.2.4 Práce s psychomagií

Baltazar vysvětluje, že v psychomagii je přítomen hermetický předpoklad: „Co je nahoře, to je i dole“, tak uvnitř i vně. Uvádí příklad, že pokud k němu přijde klientka a stěžuje si, že má tyrany ve snu a pak se zjistí, že je potkává i za bdělého stavu ukazuje to na provázanost

a neoddělenost vnitřního a vnějšího světa. Jako psychomagický akt například uvádí, že si klient uklidí v pokoji a bude myslet na to, že si dělá pořádek sám v sobě. Duše vlastně podle Baltazara zrcadlí v každodenní zkušenosti, to, co se děje uvnitř člověka a díky psychomagickému aktu se může vnitřní situace proměnit a lze tak předpokládat, že pak i ta vnější.

Psychomagie tak usiluje o proměnu vztahů zrcadlení světa. Psychomagickým aktem přichází v reakci odpověď na konstelovaně dané a předváří se tak kontelace v závislosti na zvoleném psychomagickém aktu. Já se tak aktivně vyjadřuje k fenoménům, které se mu dostávají do vědomí a určuje si proměnu dle zvolené reakce. Domnívám se, že ve výsledku by nemělo být podstatné, jestli ego zaujme nějaký nový postoj ve snu, imaginaci či v bdělém stavu, ale záleží na tom, aby akt proběhl a tím nastala proměna ega, což může být například integrací nového obsahu, nebo pouze změněného postoje k nějaké znovu se objevující situaci. Jako by existence neustále připomínala, že je tu něco s čím se člověk ještě vědomě nevyřadil a co čeká na vybití energie skrze nějaké nové řešení. Myslím, že Jung byl nicméně vázán pouze na proměny ve snu nebo v imaginaci tedy na vnitřní změny, přes které nastává změna ve vnějším světě, ale u psychomagie i vnější změna přivodí změnu vnitřní, za předpokladu přítomnosti vědomého ega. U této metody se tak rozvolňuje vztah mezi vnitřním a vnějším světem a psychomagickým aktem se tyto světy propojují, a navíc by mělo docházet u obou k proměně. Domnívám se, že psychomagie více upozorňuje na zásah do vnějšího světa, který také může vést k zásadní proměně ve světě vnitřním, což je u Junga dle mého pocitu opomíjeno.

4.1.2.5 Práce s genogramem

Vilma v terapii používá metodu genogramu, který podle ní ještě u Junga nebyl. Sleduje tak jak fungovala původní rodina a dřívější generace. Vyhledává traumata například kdo se rozvedl a tak dál. Tímto postupem zjistí anamnézu odkud ten člověk vlastně pochází. Domnívá se, že se to jungovské z toho ukazuje ještě jiným způsobem přes různé paralelní procesy nebo fenomény, které jsou současnou vědou těžko vysvětlitelné, ale jak říká do individuálních životů nám vstupují.

Vilma tak touto metodou zjišťuje „energetické uzle“ které z minulosti mají tendenci ovlivňovat současnost klienta. Jsou to ve výsledku energeticky nabitě komplexy, které mají tendenci se znovu manifestovat, pokud tak v rodině bylo nějaké trauma je pravděpodobné, že se objeví znovu. K této tématice se například vyjadřuje Petr Chobot, který tvrdí, že v pánvi, kde je takzvané jedno z energetických center, jsou zaznamenávány všechny události předků a je možné se na něj naladit a zjistit si tak o předcích jakoukoliv informaci. Navíc přiznává, že toto centrum, ovlivňuje jedince skrze nějaké podobné traumatické vzorce, které jsou na rodinu vázané a skrze meditační práci s imaginací čištění tohoto centra se čistějí i rodinná traumata a mohlo by tak jít o rozpuštění nějakých komplexových vzorců. U genogramu se abstrahuje od práce s imaginací, ale myslím si, že pouhé zvědomění si různých rodinných traumat a vyvození různých závěrů pro současný život může mít léčivý efekt. Ve srovnání s prací Junga si myslím, že problém klienta je vždy zachycen v nevědomí, to znamená například ve snu nebo v aktivní imaginaci. Jako by tak například snový obraz přímo vypovídal o problému a bylo v něm zachyceno vše, co je pro klienta aktuálně podstatné. V důsledku je pak nepodstatná nějaká anamnéza, jelikož je již implicitně zahrnuta nevědomí. Jung také odkazuje právě na bezčasovost nevědomí, které právě dokáže různě kondenzovat energeticky nabitě zkušenosti do různých obrazů, ke kterým pak člověk buď dobrovolně, nebo nedobrovolně zaujímá postoj, respektive jeho ego zaujímá postoj. Z těchto důvodů si myslím, že Jung s touto metodou genogramu nepotřeboval.

4.1.2.6 Práce s časovou osou

Vilma v terapii používá metodu časové osy od Chváli a Trapkové. Pracuje sice s jedinci, ale k rodinnému systému se dostává. Vysvětluje, že časová osa slouží jako anamnestický nástroj, který je hlavně zaměřený na psychosomatiku. Klient si na papír zaznamená současný rok a jde do minulosti do data narození a vychází se z toho, čím ten klient trpí daný rok a s čím by to mohlo souviset. Zmapují se tak rok po roku zdravotní problémy a párují se s nějakými významnými událostmi pro toho člověka. Vilma uvádí příklad, že se třeba chronické angíny začnou párovat s rozvodem rodičů. Takovým postupem získává

anamnestický obrázek jedince a přiznává, že rodokmeny dělá v terapii s každým, pokud k tomu nemá klient averzi.

Domnívám se, že se touto metodou docílí rozklíčování vzniku různých komplexů, které způsobují určitý mód tělesných projevů a samo zvědomění by mělo mít léčivý charakter, ale mělo by být následováno i smysluplné aplikované poznání, jak je uvedeno v kapitole Výčet postupů, pravidel a principů analytické psychologie v teoretické části. Výhodou nejspíše je, že se touto metodou docílí odhalení vzniku komplexu a tím pádem se snadno dohledá příčina. Jestliže tak Vilma uvádí, že například chronické angíny souvisí s rozvodem rodičů, může jít o specifický komplex vytvořen za účelem například stmelení rodiny. Lze předpokládat, že když bylo dítě v minulosti nemocné angínou rodiče se o něj kolektivně starali a takový psychosomatický projev při rozvodu je voláním po harmonickém vztahu rodičů. Na základě těchto předpokladů se pak každá situace, která připomíná rozvod klientových rodičů může psychosomaticky promítnout do angíny, jelikož komplex disponuje silou, kterou mu vědomí zatím neodebralo.

Myslím si, že pokud se chce zjistit původ komplexu je tato metoda velmi přínosná, ale jak bylo argumentováno v předchozí kapitole redukce na snový materiál a imaginaci by mohlo v terapii postačit. Jung se zaměřoval především na dynamiku nevědomí, proto přestal používat asociační experiment, který sice odhalí komplexy, ale to je vlastně všechno, nenabízí žádné vztahy, které v nevědomí aktivně působí. U časové osy spatřuji něco podobného, nicméně je alespoň nalezena příčina komplexu.

4.1.2.7 Práce s „kameny”

Bohdana uvádí, že má ráda přírodní metody jako je například práce s kameny. Popisuje, že dá klientovi kameny a nechá je nakreslit vlastní rodinu. Říká, že je zajímavé, jaké kameny si vyberou z hlediska tvaru a velikosti. Dále mají ještě kameny rozmístit v různé vzdálenosti od členů rodiny a upozorňuje, že je rozdíl v tom, jestli je k někomu vybrán malý oblázek nebo velký balvan.

Bohdana tak na jednu stranu pracuje s malbou, kdy nechá klienta nakreslit rodinu, ale navíc nechává k rodinným příslušníkům přiřadit kameny, které je mají symbolizovat. Touto

metodou nejspíše usiluje o zjištění klientova vztahu k rodinným příslušníkům. Myslím si, že při samotné kresbě může ego maskovat nějaké bloky v podobě různých sympatií a nesympatií k různým členům rodiny, ale umístování kamenů, které mají sloužit jako zastupující symbol mohou na některé bloky narazit v podobě nějaké neslučitelnosti jako je třeba mračící se postava a malý oblý růžový kamínek v blízké vzdálenosti od postavy kresby. Svědčilo by to nejspíše o nějakém bloku, jinými slovy nevědomé tendenci sympatie ke konkrétní postavě. Symbol v podobě kamene má tu výhodu, že je pro vědomí více nečitelný a nevědomí se tak může vyjádřit v podobě volby, kterou ego (pokud není včasně sebereflektované) nedokáže ovlivnit. Nedokáží určit, jestli by se tak jednalo třeba také o zachycení nějakých komplexů, ale o zachycení vnitřní nekongruence ano, a tak by se dal předpokládat i energetický náboj, který je k rodinnému členovi vázaný, s kterým by se v terapii mohlo dále pracovat. Myslím, že Jung tuto metodu zástupných symbolů nijak nepoužíval, alespoň pokud neanalyzoval sny nebo nepracoval s aktivní imaginací a přijde mi jako vhodný nástroj pro odhalení energetických vztahů ega k rodinným příslušníkům. Jedná se v důsledku tak o modifikaci práce se symbolem.

4.2 Syntéza dat

Rozdíl, které byly zachyceny v kapitole Klasické metody analytické psychologie C. G. Junga svědčí o odklonu od původního pojetí C. G. Junga v několika aspektech. Odklony spatřuji téměř u všech metod, které jsou s analytickou psychologií těsně spjaté. Jedná se zejména o analýzu snů, aktivní imaginaci, práci s psychickými funkcemi, synchronicitou, přenosem a protipřenosem, práci s alchymí, práci s amplifikací a malbou. Konkrétní modifikace a odklony jsou ve zmíněné kapitole blíže popsány, ale především se jedná o postupné opouštění některých těchto metod.

Naopak se vynořují metody nové, které Jung ve své praxi nepoužíval, ale které vycházejí z podobných teoretických základů hlubinné psychologie nebo k nim mají blízko. K souhrnu některých těchto metod slouží kapitola jiné metody, kde jsou zachyceny i některé úvahy nad těmito metodami v kontextu jungiánské terapie. V této kapitole se pokusím popsat o

čem rozdíl zachycené v předchozích kapitolách svědčí a určit tak obecný trend vývoje v analytické terapii od Junga do současnosti.

V terapii nahrazují klasické metody C. G. Junga metody jiné. V terapiích se místo malování a slovního popisu používá v některých případech jako projektivní metoda sandspiel, což se dá nejspíše připsat pouhé praktičnosti použití sandspielu a úspory času narozdíl od malování, kdy je navíc zapotřebí alespoň základní um. Někteří terapeuti pracují s konstelacemi, v čem spatřují nové pole pro možnost zachycení nevědomých obsahů, které nahrazuje analýzu snů a aktivní imaginaci. Konstelace poskytují obraz archetypálních a komplexových sil, a navíc zachytávají i její dynamiku, narozdíl třeba od asociačního experimentu. Na podobném principu funguje gestalt terapeutická metoda „horkech židlí“, kterou také používá jeden z terapeutů, jež je úspornější v tom, že nevyžaduje další lidi, ale stačí pár židlí a imaginace. Zajímavou technikou je i psychomagický akt, čímž se vlastně usiluje o propojení vnitřního a vnějšího světa. Jedna z terapeutek pracuje více s anamnestickými metodami jako je genogram a časová osa, co svědčí spíše o tendenci k odhalování komplexů. To, že terapeuti používají nebo spíše upřednostňují jiné metody na úkor klasických metod sice vypovídá o jejich odklonu, ale vztahuje se to spíše na konkrétní terapeuty.

To, že terapeuti nepracují s analýzou snů tak často, jak by se dalo předpokládat, vnímám jako nejzásadnější zjištění v této práci. Práce s aktivní imaginací nebyla také zachycena. Terapeuti totiž pracují pouze s její modifikací, nebo je terapeut v imaginaci angažován jako průvodce. Dle mého názoru může tak v terapii chybět záznam dynamiky nevědomých procesů, z kterého pak terapeut a klient mohou získat cenné informace o silách působících v nevědomí. To, že je důležitá dynamika přináší i fakt, že Jung dříve ve své praxi používal asociační experiment, od jehož používání později odstoupil, jelikož mu odhaloval pouze komplexy, ale ne to, co se děje v nevědomí klienta.

Z dat je také patrné, že některým terapeutům chybí systematickost, pokud se jedná o integraci nevědomých obsahů ve smyslu nejdříve se integruje stín a potom anima a tak dále. U integrace psychických funkcí zase chybí od terapeutů posílení vedlejší funkce, aby

skrz ni mohla být integrována funkce méněcenná. Někteří terapeuti nepracují se synchronicitou.

Celkově obecný trend vývoje v analytické terapii spatřuji v odklonu od nosičů nevědomého materiálu, a to od snů a aktivní imaginace. Spíše se dnes čerpá z projektivní metody jako je sandspiel nebo z metody konstelací, kdy se nevědomé faktory spontánně nahrají do zúčastněných. Nicméně gro individuálního procesu zůstává zachováno, i když od některých terapeutů chybí nějaká systematicčnost v postupné integraci nevědomých obsahů, kterou zachytil Jung.

4.2.1 Tabulka terapeutických metod

Klasické metody analytické psychologie C. G. Junga

	U Junga	U současných terapeutů
Terapeutická práce se sny	Jung s analýzou snů pracoval nejvíce a považoval sen jako královskou cestu do nevědomí.	Většina terapeutů svým klientům doporučuje, aby si snů všímali a třeba je i zaznamenávali (Karina, Radomil, Vilma). V datech nicméně není zachycena nějaká pravidelnost, že by se se sny v jungiánských terapiích pracovalo denně, ale spíše příležitostně. Pouze u Baltazara je zachycena četná práce se sny.
Terapeutická práce s aktivní imaginací	Jung s aktivní imaginací pracuje až po nějaké době analýzy snů.	S aktivní imaginací, tak jak je popisována Jungem, nepracuje žádný z terapeutů, kteří se k této metodě obšírněji vyjádřili. Baltazar přiznal, že s aktivní imaginací pracuje, ale nebylo zachyceno jak přesně.

<p>Terapeutická práce s psychologickými funkcemi</p>	<p>Jung vždy pracuje s psychickými funkcemi a snaží se navázat kontakt s vedlejší funkcí, aby pacient získal přístup k funkci potlačené.</p>	<p>Terapeuti s psychickými funkcemi, kromě Kariny, pracují. Rozpoznávají je spíše intuitivně. Někteří funkce mapují už jen z běžného rozhovoru nebo ze snů a snaží se navázat kontakt s funkcí méněcennou, která je zpravidla potlačena. Z dat nikde není jasné, že by terapeuti usilovali o navázání vztahu na funkci vedlejší, která by měla podle jungovy teorie otevřít prostor pro zvědomění si funkce potlačené, jelikož přes hlavní funkci je nemožné se k potlačené funkci dostat.</p>
<p>Terapeutická práce s amplifikací</p>	<p>Jung s amplifikací pracuje, aby poukázal na různé paralely v obsazích nevědomí.</p>	<p>Všichni terapeuti, kromě Vilmy, pravidelně s amplifikací pracují. Vilma pracuje s amplifikací příležitostně podle toho, zda klient umí symbolicky nebo abstraktně uvažovat.</p>

<p>Terapeutická práce s alchymií</p>	<p>Jung alchymii považoval za součást individuace, která zahrnuje její dynamickou stránku proměny individua na základě postupné integrace a stahování projekcí, kterou v praxi běžně používal.</p>	<p>Terapeuti tvrdí, že s alchymií nepracují, ale není zcela jasné, co pod tento termín je možné zařadit.</p>
<p>Terapeutická práce s přenosem a protipřenosem</p>	<p>Jung s přenosem a protipřenosem pracuje tak, že sleduje, jaké obsahy do něj klient projikuje a při protipřenosu introspektivně zkoumá své pocity, které v něm klient vyvolává.</p>	<p>Terapeuti s přenosem a protipřenosem v terapiích pracují, ale nepopisují přesně jak.</p>
<p>Terapeutická práce s archetypy</p>	<p>Jung bere archetypy jako empiricky dané skutečnosti, které existují sami o sobě a bere je jako stavební kameny jeho teorie.</p>	<p>Terapeuti s archetypy pracují, ale u některých terapeutů není jasné, jakým způsobem (Karina, Baltazar). Dalimil archetypy využívá spíše na astrologické úrovni v horoskopu klienta.</p>
<p>Terapeutická práce se synchronicitou</p>	<p>Jungovi a jeho klientům se synchronicity děly a</p>	<p>Terapeuti se synchronicitou pracují pouze výjimečně,</p>

	pracoval s nimi, kdykoliv to bylo možné.	jelikož se v jejich okolí tolik neodehrává. Někteří si vzpomněli alespoň na jeden zásah synchronicity, ale z dat vyplývá, že jsou někteří z výskytu synchronicity překvapeni. Baltazar narozdíl od ostatních terapeutů tvrdí, že se synchronicitou pracuje pravidelně.
Terapeutická práce s asociačním experimentem	Zpočátku Jung pracoval s asociačním experimentem, který slouží k objevení komplexů z osobního nevědomí. Po jeho zkušenosti od asociačního testu Jung ustoupil, jelikož ho zajímala spíše dynamika nevědomí, to co se v něm děje, a ne pouhý jeho popis, který právě asociační experiment dokáže zachytit.	Z dat vyplývá, že terapeuti asociační test již také nepoužívají. Bohdana s ním nějakou dobu pracovala v minulosti, když terapie z nějakého důvodu vázla, ale nyní volí jiné metody.
Terapeutická práce s malbou	Jung kresbou spoutával nevědomé obsahy nevědomí, aby jim byla odebrána energie. Takový	Radomil v terapiích malování jako metodu nepoužívá. Diana nechává klienty malovat, když

	<p>postup volil hlavně v případech, kdy pacientovi hrozila inflace.</p>	<p>pracuje s jejich imaginací nebo když má pacienta, u kterého si myslí, že by mohl být psychotický, tak si s ním pouze kreslí, jelikož to považuje za mnohem subtilnější metodu než například aktivní imaginaci, kde by mohlo dojít k inflaci nevědomí. Vilma uvádí, že si její klienti raději volí práci se sandspielem než malování. U Bohdany se občas stane, že pacient nebo častěji pacietky spontánně přinesou své kresby, jelikož měly silný sen, který se tak pokoušely zpracovat. Další terapeuti se k malování žádným způsobem nevyjádřili.</p>
--	---	--

Jiné metody

	<p>U současných terapeutů</p>
<p>Práce se sandspielem</p>	<p>Se sandspielem někteří terapeuti pracují, ale není to většina terapeutů.</p>

Práce s konstelacemi	S konstelacemi hlavně pracuje Dalimil. Baltazar zmiňuje, že s nimi také pracuje, ale nepopisuje jak.
Práce s gestalt terapeutická metodou „horkejch židlí”	Baltazar pracuje s gestalt terapeutickou metodou „horkejch židlí” jako jediný terapeut.
Práce s psychomagii	S psychomagii pracuje pouze Baltazar
Práce s genogramem	S genogramem pracuje pouze Vilma.
Práce s časovou osou	S časovou osou pracuje pouze Vilma.
Práce s „kameny”	S “kameny” pracuje pouze Bohdana.

5. Diskuze

V této závěrečné bakalářské práci jsem si zvolil za výzkumný cíl identifikovat, jaké prvky klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga jsou dle perspektivy současných českých jungiánských psychoterapeutů funkční.

Hlavní výzkumná otázka, na kterou má výzkum odpovědět je: „Jaké prvky z klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga současní čeští jungiánští terapeuti považují za funkční?“ A dále má odpovědět na dílčí výzkumnou otázku: „Jaké další (novější) prvky jsou v terapii z perspektivy českých současných (jungiánských) psychoterapeutů funkční?“

Výsledky, které tento výzkum přinesl svědčí o zachování klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga, pokud se jedná o práci s nevědomím. Nicméně, někteří současní čeští jungiánští terapeuti tolik nepracují s metodami jako je analýza snů nebo s aktivní imaginací. Tyto metody byly v některých případech nahrazeny terapeutickou prací se sandspielem, konstelacemi, gestalt terapeutická metodou „horkejch židlí“, psychomagií a dalšími metodami v kapitole jiné metody. Většina terapeutů k zachycení struktury dynamiky duše nepoužívá žádnou strukturu ani do ní nedosazuje, což narušuje Jungovo klasické pojetí analytické psychologie z hlediska alchymie (přenosu a protipřenosu) a tak i pojetí určité dynamické struktury individuálního procesu.

Výsledky, které jsem zjistil, přispívají k naplnění výzkumného cíle tím, že mapují užívání metod analytické psychologie v užším prostředí českých jungiánských psychoterapeutů. Z dat je možné zachytit prvky, které dodnes přetrvávají i prvky nové, které terapeuti upřednostňují dnes.

Bohužel zde nemohu srovnat své výsledky s výsledky z jiných výzkumů, jelikož specifická tato práce tomu brání. Nicméně někteří současní výzkumníci Jungovo pojetí reality rozšiřují a navazují na něho v modifikaci širě možností určitých terapeutických metod a teoretického uchopení reality. Thomas Campbell, výzkumník vědomí a fyzik, konkrétněji rozšiřuje možnosti práce v imaginaci za účelem diagnostiky pomocí symbolického jazyka, kdy si vědomí stáhne informaci o zdravotním stavu pacienta pouhým

záměrem a informace je předána na platformě jakou si vědomí určí, třeba že nemocné části těla budou černé a zdravé bílé, ale i naopak. (https://www.youtube.com/watch?v=oNOmcUIW2H4&ab_channel=TomCampbell,1:59). Pokud v aktivní imaginaci, u Junga, pacient něco vidí a interaguje s tím, jeho psychický stav se mění a také jeho okolí. Osobnost postupně integruje své nevědomé části. U Campbella má zásah v imaginaci podobný účinek, ale ve výsledku mnohem fatálnější. Nejen, že se upraví nějaký vztah x k y jako u Junga, ale vznikne empiricky ověřitelná změna látky. Například, že po vysátí černého puntíku z hlavy dotyčnému zmizí třeba nádor na mozku a je to empiricky zachytitelné na přístrojích. Není pak tak překvapivé, že někteří primitivní (první) lidé mají své medicinmany, kteří jsou v této imaginativní práci zblbělí, jelikož se vydali i intuitivní cestou, narozdíl od pouhé racionality nebo dokáží zkrátka pracovat s možnostmi Bytostného já. Campbell se dále o imaginaci zmiňuje především v knize Tom's Park: A Virtual Imaginability Game, kde vysvětluje její praktické využití pro rozvoj osobnosti, kdy se vědomí připojí do "Tomovi vesničky" a má tam k dispozici imaginární prostředí, s kterým může dle své volby různě interagovat.

Co se týče snů, Campbell se v jednom z jeho mnoha seminářů zmiňuje o technice zásahu ve snu, která nebyla v datech zachycena. Jedná se o metodu, kdy terapeut vytvoří jedinci snové prostředí a pomůže mu překonat problém (obsesi), přes který se jeho psychika nedokáže přenést.

(https://www.youtube.com/watch?v=CTns5WWMiqA&t=4589s&ab_channel=TomCampbell,1:13:59). Jung naznačuje možnost něčeho podobného v přenosu a protipřenosu, kde se jedná o efekt vědomí ovlivňující vědomí. Nicméně u Junga takový proces probíhá nevědomě. U Campbella se jedná o vědomí zásah terapeuta. Z četby Junga je patrné, že si on sám byl vědom tohoto zasahování, ale vždy jen na nevědomé úrovni, kdy třeba ve Výboru z díla V., při interpretaci snových obsahů pacienta říká, že je jednou z postav, která se pacientovi objevila ve snu, ale z textu vyplývá, že se o tom pouze domnívá a že Jung vědomě do snu pacienta nevstoupil. Je tak možné předpokládat, že tato schopnost je

člověku umožněna až po dosažení určitého stupně vědomí, respektive určitého stupně individuace.

Campbell se i vyjadřuje k fenoménu synchronicity a prekognitivního snu. Jung si všiml existence těchto fenoménů, ale nepodal vysvětlení, proč by k nim mělo docházet a pouze předpokládal, že by se mohlo jednat o zásah Bytostného já. Campbell odpovídá, že u synchronicity jde nejspíše o volání individua k uvědomění si, že fyzická realita není materiálně kauzální systém příčin a následků, ale virtuální realita, o čem je možné dále spekulovat, jeho teorie virtuální reality je podrobně popsána v knize *My Big Toe*. Je nicméně ale třeba přiznat, že kdyby realita byla pouze materiálně deterministicko kauzální nemohlo by k výskytu synchronicit docházet, o čemž ale data zachycená v této práci nesvědčí.

U výskytu prekognitivních snů se, dle Campbella, jedná o stahování informací z databáze virtuální reality a jedná se tak už o jiný fenomén, než je synchronicita. Při posouzení systematiky individuálního procesu z hlediska Campbella je nejdůležitější zbavit se svého strachu, který, podle jeho slov, vytváří samotné ego. Dalo by se tak spekulovat, že mluví o integraci autonomního komplexu stínu, která dále poskytuje další možnosti konkrétnímu vědomí, mlčí však, pokud jde o animu nebo anima a nelze s jistotou tvrdit, jestli strach nemá zahrnovat i tyto další archetypy a mnohé další, což je pravděpodobné, ale v důsledku, zato to pro něj není podstatné. V návaznosti na Junga se totiž domnívám, že Campbell začíná tam, kde Jung končí. K tomuto troufalému tvrzení mě vede vyústění individuálního procesu do Bytostného já, což je, podle Junga, dosažení bytostného středu, kde individuum už dosáhlo určitého stupně autonomie na komplexu stínu, animy nebo anima a nepodléhá mana osobnosti, ale ovládá ji, tudíž disponuje určitou měrou vůle, která umožňuje působit na dění. Tohle všechno poskytuje vědomí nerušenou existenci bez různých komplexových nutkání. Domnívám se, že právě tento stav doporučuje Campbell jako výchozí bod pro různé schopnosti vědomí, které člověku dávají širší možnosti existence. Tyto schopnosti jsou spíše na okraji zájmu naší společnosti, kvůli, dle mého názoru, nízkému stupni individuace jedinců a jelikož nekorespondují s materialisticky deterministickým viděním

světa (excitace myšlenkové funkce a potlačení citění), ale v první řadě kvůli zaměření pozornosti na převážně viditelné smysly zachytitelné fenomény. (excitace percepce a potlačení intuice). Touto filtrací je tak už předem vytvářen na individuum tlak k posilování určitých funkcí a potlačování jiných, což stěžuje individuu, aby postupně dosahovalo celosti v podobě Bytostného já.

V důsledku se tímto snažím upozornit na možnost, že proces individuace je cestou k dalším možnostem existence mimo čas a prostor a nemusí se jednat o pouhé cyklické kroužení kolem Bytostného já, k čemuž vyústění jungova konceptu směřuje. Při přijetí základu Bytostného já jako by bylo odrazovým můstkem pro další možnosti vědomí se pak otevírá prostor pro schopnosti jako jsou například schopnost OOBÉ (Out-of-body experience), „vytělesnění“, u kterého Jung, někde ve Výboru z díla, přiznává dotyčnému vědomí vysoký stupeň individuace nebo remote viewing „dálkové pátračství“.

S OOBÉ západní společnost seznámil Robert Monroe v 70. letech minulého století, kdy ve své knize *Journeys Out of the Body* popsal, že v mimo tělesném stavu dokáže různě cestovat, a dokonce interagovat v jeho imaginativní podobě s fyzickou hmotou, která se více či méně podobá hmotě, která je vnímána za bdělého stavu.

Schopnost remote viewing, která umožní vědomí existovat mimo současný čas a prostor, a tak nahlédnout minulost i pravděpodobnou budoucnost nejvíce prosadil Ingo Swan.

Přiznávám, že je spekulativní, jestli tyto schopnosti, místo toho abych je rovnou přičítal Bytostnému já, nepatří spíše k psychické funkci intuici, což je v důsledku vzato možné, a i Campbell je intuicí nazývá, ale Jung takové intuitivní schopnosti neuvádí a tak se kloním k první variantě, že je to produkt Bytostného já, o kterém sám Jung říká, že je mimo čas a prostor. Campbell vlastně tak navazuje na Junga tak, že popisuje možnosti Bytostného já, o kterých buď Jung nechtěl mluvit nebo o kterých nevěděl, a proto považují za nezbytné Campbella v diskusi zmínit.

K úvahám, které popisují výše, jsem došel na základě snahy zařadit různé druhy schopností vědomí do nějakého vhodného modelu, přičemž Jungův individuální proces, který vyúsťuje v Bytostné já mi poskytl vhodnou základnu k provázání s Campbellem, ale až potom, co jsem pochopil, že „bod vědomí“, kterého je možné dosáhnout například v meditaci, je bytostný střed u Junga a tak i Bytostné já. Uznávám, že tato úvaha se může někomu zdát scestná, ale je třeba zvážit skutečnost, o které sám Jung dobře věděl: „Žák se nikdy nedostane dál než učitel.“ Tudíž také i samotný Jung měl pouze omezené znalosti o podstatě reality.

Tato část diskuze se sice odklání od srovnávání mých výsledků s výsledky z jiných výzkumů, které nemám k dispozici, zato ale cílí na zásadní věc, a to je nabízený potenciál vyústění procesu individuace.

Když se vrátím k zjištěním, ke kterým jsem v mé práci došel, které posuzuji z hlediska obrazu, jenž jsem si vytvořil na základě četby odborné literatury týkající se C. G. Junga a rozdílů, které jsem zachytil při analýze dat, můj výzkum přispívá k dosavadnímu poznání v oboru především v zachycení odklonu od původních metod analytické psychologie C. G. Junga. Jedná se především o odklon od analýzy snů a aktivní imaginace, jenž jsem před začátkem práce považoval za „gro“ jungiánské psychologie. Někteří terapeuti volí raději jiné metody jako je například práce se sandspielem nebo práce s konstelacemi. Toto zjištění považuji za zásadní z toho důvodu, že Jung, alespoň podle literatury, považoval sen za hlavní zdroj nevědomých obsahů, který zachycuje i vnitřní dynamiku nevědomí, která je v terapii nepostradatelná. Z tohoto důvodu, nepostradatelnosti dynamiky, Jung přestal používat asociační experiment, který mu sice přinášel obraz o nevědomí, ale nebyl schopen zachytit vztahy mezi vnitřní dynamikou psyché. Jestliže se tak nyní někteří terapeuti váží více k projektivní metodě jako je například sandspiel, materiál, který klient ztvární nemusí tak dobře odpovídat obrazu a dynamice nevědomí, jelikož je možné předpokládat, že je při tvorbě více zapojené vědomí než u snů, a navíc je dynamika u této metody vázána na dovednosti aktivního hraní, kterou dospělí už může postrádat. U konstelací jsou dynamika a obraz nevědomí zachovány, nicméně chybí zase spontánnost projevu aktuálních témat

psyché, které je vázáno na dané role, které se mají hrát. Samozřejmě některá z těchto technika a mnohé další, které jsou zachyceny v analytické části pomáhají v integraci nevědomých obsahů, ale při hlubším zkoumání jim vždy něco chybí v porovnáním se snem nebo s aktivní imaginací.

Limity provedeného výzkumu spatřuji v úzkém vzorku jungiánských terapeutů. Někteří terapeuti ze zkoumaného vzorku dokonce neměli jungiánský výcvik, ale za jungiány se považují a pracují s jungiánskými metodami. Paradoxně jsem u většiny terapeutů bez jungiánského výcviku zachytil větší ohled na zachování původních jungiánských prvků i různé nové metody, které Jung nepoužíval, což mi poskytlo cenná data. Důvodem pro zvolení si tohoto nesourodého vzorku byl nízký počet respondentů s jungiánským výcvikem, kteří měli zájem na výzkumu participovat.

Bohužel z mého výzkumu nedovedu určit jaké doporučení z něj vyplývá pro praxi, pouze mohu konstatovat, že jsem zachytil některé odklony od práce Junga českými jungiánskými terapeuty, pokud se jedná o získávání materiálu k analýze nevědomí a určitý odklon od systematickosti integrování nevědomých obsahů vedoucích k individuálnímu procesu.

Navazující výzkum k této práci, bych zaměřil na rozklíčování důvodů, proč jungiánští terapeuti používají jiné zdroje nevědomého materiálu, než doporučoval Jung, aby bylo pochopitelné na jakém základě je vhodné volit různé zdroje nevědomého materiálu. Dále by se navazující výzkum mohl zaměřit na rozdíly mezi jungiánskými terapeuty, kteří mají jungiánský výcvik a kteří jungiánský výcvik nemají, ale s jungiánskými metodami pracují a posoudit jejich kvalifikaci ve vztahu k analytické psychologii C. G. Junga, aby bylo zřetelnější, proč je jungiánský výcvik pro terapeuta, který používá analytické metody, potřeba.

Nejdůležitější výsledky této práce přičítám k zjištění, že terapeuti stále vycházejí z teoretického základu C. G. Junga. Nicméně, upřednostňují i jiné metody analýzy nevědomí, než doporučoval Jung, v čem spatřuji odklon od původního pojetí analytické psychologie.

Dalším výraznějším zjištěním je, že někteří terapeuti odhlíží u individuálního procesu od systematiky integrace nevědomých obsahů. Můj přínos v této studii tak poukazuje na odchylky od funkčních prvků analytické psychologie C. G. Junga k prvkům novým, které poskytují alespoň orientačně prostor na možnost dalšího výzkumu k porovnání výhod a nedostatků té či oné metody.

6. Závěr

Funkční prvky analytické psychologie C. G. Junga přetrvávají dodnes, ale jsou v některých případech nahrazovány jinými metodami jako je například práce se sandspielem nebo práce s konstelacemi a dalšími metodami uvedené v této práci. Práce s nevědomím tak zůstává zachována.

Příspěvek mé bakalářské práce je v zachycení odklonu českých jungiánských terapeutů od práce s analýzou snů, prací s aktivní imaginací a malbou. Dalším zjištěním je, že se pouze někteří z českých jungiánských terapeutů drží struktury individuálního procesu jako je postupné integrování různých nevědomých částí psyché jako je stín, anima/animus a integrování archetypu mana osobnosti.

Myslím, že práce nebyla zcela zbytečná, když uvážím zachycení odklonů od původního pojetí C. G. Junga, které přinášejí možnosti pro další specifitější výzkum zabývající se důvody těchto změn.

7. Seznam použitých informačních zdrojů

ŠVAŘÍČEK, Roman. KLÁRA ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál, 2010, 1 online zdroj (384 stran). ISBN 978-80-262-0273-8.

STRAUSS, Anselm L a Juliet CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. SCAN. ISBN 80-858-3460-x.

HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., rozš. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

SVOBODOVÁ, Zuzana. *Základy metodologie výzkumu: (kvalitativní přístupy)*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020, 1 online zdroj: ilustrace. ISBN 978-80-7603-256-9.

NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0083-3.

JUNG, Carl Gustav. *Aion: příspěvky k symbolice bytostného Já*. Přeložil Petr PATOČKA. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 2003. ISBN 80-85880-25-3.

JUNG, Carl Gustav. *Vybrané spisy C.G. Junga*. Praha: Portál, 2014, 336 s. ISBN 978-80-262-0719-1.

JUNG, Carl Gustav, Aniela JAFFÉ a Karel PLOCEK. *Vzpomínky, sny, myšlenky C.G. Junga*. Praha: Portál, 2015, 366 stran; 24 cm. ISBN 978-80-262-0803-7.

JUNG, Carl Gustav, Jolande Székács JACOBI, Jana VAŠKOVÁ, Karel PLOCEK, Ludvík BĚŤÁK a Alena BERNÁŠKOVÁ. *Člověk a duše*. Praha: Academia, 1995, 277 s. ISBN 80-200-0543-9.

JUNG, Carl Gustav, Helmut BARZ, Ursula BAUMGARDTOVÁ, et al. *Základní otázky analytické psychologie a psychoterapie v praxi*. Brno: Nadační fond Holar, 2017, 445 stran; 22 cm. ISBN 978-80-906731-3-7.

JUNG, Carl Gustav. *Archetypy a nevědomí*. Přeložil Eva BOSÁKOVÁ, přeložil Kristina ČERNÁ, přeložil Jan ČERNÝ. Brno: Nadační fond Holar, 2018. ISBN 978-80-906731-2-0.

JUNG, Carl Gustav, Helmut BARZ, Ursula BAUMGARDTOVÁ, et al. *Osobnost a přenos*. Brno: Nadační fond Holar, 2019–2019, 415 stran ilustrace, faksimile; 21 cm. ISBN 978-80-906731-6-8.

JUNG, Carl, Josef KUŘE a Karel PLOCEK. *Obraz člověka a obraz Boha*. Brno: Nadační fond Holar, 2020, 521 stran; 21 cm. ISBN 978-80-906731-9-9.

JUNG, Carl Gustav, Petr PATOČKA a Helmut BARZ. *Snové symboly individuálního procesu: (Psychologie a alchymie. 1.)*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1999, 315 s.: obr. ISBN 80-85880-11-3.

ROBERTS, Jane. *Sethovy promluvy: Seth přichází s novým ohromujícím pohledem na tento svět: promlouvá k vám skrze médium Jane Roberts*. Přeložil Jana NOVÁKOVÁ. Praha: Pragma, c2002. ISBN 80-7205-778-2.

My Big Toe: A Trilogy Unifying Philosophy, Physics, and Metaphysics: Awakening, Discovery, Inner Workings Paperback – December 9, 2007

Tom's Park: A Virtual Imaginality™ Game Hardcover – December 20, 2021

ŠPARLINEK, Hanuš. *James Hillman a post-jungiánské školy*. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2006.

8. PŘÍLOHY

Data od respondentů

Karina

Jaké jungiánské metody aplikujete na své klienty?

Pracuji s analýzou snů a Sandspielem. Sandspiel je pískoviště, na kterém jsou figurky a na písku se stavějí různé situace, které mohou ztvárnit sny nebo některé vztahové situace. Také pracuji s obrazovým materiálem formou třeba barev.

Můžete mi ještě více konkrétněji popsat, jak přesně pracujete se Sandspielem?

Přivezu pískoviště a když jedná o konkrétní situaci, tak klientům řeknu, jestli se na ni nechtějí podívat prostřednictvím hry na písku, nebo navrhnou ať si tam klienti staví cokoli, co jim přijde na mysl.

Jak podrobněji pracujete se sny?

Když přijde klient, tak se mu zmíním, že mě sny zajímají. Nebo se jedná o důležitou součást terapie, kdy nám sny mohou pomoci nahlédnout na to, co se s nimi děje více do hloubky, nebo z jiného úhlu pohledu. Tím je také povzbuzuji, aby si těch snů všimli a říkám jim, že když se jim nějaké sny objeví, tak bude moc fajn, když si je zaznamenají.

Někdo ty sny přináší, někdo nepřináší. A když už někdo přinese sen, tak ho vypráví a potom se k němu vracíme v tom smyslu, jaké pocity člověk ve snu měl. Co s ním daná situace dělala, co mu připomínala a pak to rozvíjíme dál v podobě asociací v podobě jeho života a jeho tématy.

Přecházíte s klienty od snů k aktivní imaginaci?

Já s aktivní imaginací nepracuji, ale vím, že se to standardně takhle dělá.

Používáte asociační test jako metodu?

Ne.

Hypnózu?

Ne.

V jaké fázi individuálního procesu se většinou nachází pacient, který k Vám přijde do terapie?

Úplně tímto způsobem neuvažuji. Ale vzpomínám si na sen, se kterým přišel klient, který viděl nějaký otáčející se labyrint, ze kterého na něj vykukovala tvář ženy. Tak jsem si tam něco pomyslela o animě, tak jsme se tím zabývali. Nenazývala jsem to animou, ale nějak jsme se s tím zabývali v tom duchu, jako by to byla jeho ženská část.

Mohu Vám ukázat ten Sandspiel.

Tady je krabice s pískem, která má určité standardizované rozměry. Spodek krabice je modrý, aby se s ním dalo pracovat i jako s vodní plochou, která je také důležitým aspektem Sandspielu. Pak tu máme různé objekty, přičemž je důležité, aby byly zastoupeny nějaké přírodní materiály ve formě kamenů. Jsou tu také různé zvířecí, lidské a technické figurky, bojové předměty, vojáci, zátarasy a rostliny. Jsou tu zastoupeny různé okruhy témat a klienti si z toho vybírají, například když mají ztvárnit sen nebo cítí, že nechtějí dnes pracovat verbální formou, začnou si něco stavět a najednou se jim tam začne tvořit nějaké jejich téma a na něj mohou pak nahlížet z jiného úhlu pohledu třeba toho symbolického. Nebo si potřebují postavit svůj vztah s partnerem.

Zajímalo by mě, jestli si třeba klienti takto ztvárňují své vnitřní obsahy doma? Třeba, že by si stavěli něco z lega a tak.

Nikdo zatím nebyl takto tvůrčí, že by to zkoušel dál. Ale rádi se k tomu vracejí v hodinách. Je potom příjemné se dívat jak ty jednotlivé scény, nebo jednotlivé věci navazují na sebe. Většina z pacientů při stavění mluví a já se jich poté ptám, jak se s tím vším cítí, jestli by s tím potřebovali ještě něco udělat. Ale není to tolik o tom, že bychom to interpretovali.

Například, že tento dinosaur znamená tohle a tahle postavička znamená tohle, ale spíš to je o prožitku při stavění a o emocích, které u toho mají. Když pak řeknou, že už je to celé dostavěné, tak to vyfotím a pak se k tomu můžeme vracet. Někteří lidé pak toto v sobě mají jako nějaký takový zážitek, ke kterému se pak vracejí, a který si pak dále ve své fantazii rozvíjejí a vztahují ho k tomu svému životu. Tedy je to taková „živoucí věc“, se kterou se dá pak dále pracovat.

Je to tak, že v jedné terapeutické hodině pacient něco postaví a v další si postaví zase něco nového? Nebo tyto metody navzájem nějak kombinujete, třeba s kartami?

Je to na jejich volbě s čím daný den budou pracovat. Klient ví, že tato možnost např. písku tady je a sám si řekne. Jednu hodinu může pracovat s pískem a na další se jen povídá a pak si klient navrhne, že by si rád zase něco postavil, protože mu to minule pomohlo. Někdy se třeba zase pracuje s kartami. Vždy lidem na začátku říkám, že je to jejich prostor a je jen na nich, čím si ho zaplní. Já to více méně přímo neřídím, jen klienty doprovázím.

Ukázala byste mi ty karty, prosím?

Nejvíce pracujeme s těmito druhy karet, Dixit asi budete znát, nevím, jestli znáte Suecards, ty jsou pěkné v tom, že nejsou až tak konkrétně uchopitelné, mají velký prostor pro projekci různých věcí a jsou také zároveň intenzivní. Pak tu mám Symbolon. Ty jsou mnohem konkrétnější. Většina lidí si právě volí Symbolon, protože jim přijde, že s nimi to bude jednoduché, protože jsou konkrétnější, ale v konkrétnosti je to složitější. Ale kdybychom mluvili o archetypech, tak v Symbolonu se vyskytuje nejvíce archetypálních obrazů. Pracuji s kartami tak, že rozložím celý soubor tady po podlaze a vyzvu člověka, aby si vybral několik karet, které ho v té chvíli nejvíce zaujaly. Řeknu mu, aby to udělal bez posuzování a vybral jen ty, které na něj nejsilněji zapůsobily. On je vezme, vyskládá, a pak mi o každé té kartě něco řekne. Poté hledáme, jestli je mezi těmi kartami nějaká spojitost, jestli je tam nějaký příběh nebo něco o nich.

Používáte tyto tři balíčky dohromady?

Ne. Vždycky jen jeden. Dám jim vybrat, co jim je nejbližší a pak pracujeme s tím vybraným.

Takže, když si vybere třeba tuhle kartu (ukážu na jednu z karet rozprostřených na podlaze), tak co o ní pak například povídá?

Zeptám se, co tam tak asi vidí a co mu tam vyvstává. Záleží tedy v jaké je klient situaci. Někdo tam může vidět hluboké propojení. Někdo tam může vidět nějaké oddělování určitého vztahu. Někdo tam může vidět dceru a otce. Někdo tam může vidět mimomanželský pár. Někdo tam může vidět svou rozpolcenou duši. Úplně cokoliv tam může být.

Jsou si ty balíčky karet v něčem podobné (otázka v závislosti na kartu z Dixit, která byla velmi podobná s kartou ze symbonu)?

Tohle je náhoda. Spíš bych řekla, že je to v tom smyslu, že teď zachytáváte určitý jev, který vidíte v těchto dvou kartách, který by tam nemusel vidět někdo druhý. Zrovna vás teď zaujalo nějaké téma, které pro vás vystupuje v těchto dvou kartách.

Jedná se tedy o práci s projekcí?

Ano, jedná se o práci s projekcí.

Když se vrátím k Sandspielu, tak tam jde vyloženě o to, aby klient zachytil nějakou archetypální situaci, nebo že ztvární třeba jednotlivý archetyp tím, že doprostřed písku postaví třeba dinosaura.

Například jeden klient vytvořil dunu z písku a celou dobu ji přesýpal. To, co tam člověk vyjádří má nekonečnou možnost. V tu chvíli člověk ztvárňuje něco jeho, co se může vztahovat buď k situaci, kterou potřebuje vyřešit anebo to může být i něco, co se odehrává mezi námi a on na to nějak reaguje a ztvární to v Sandspielu.

Ptáte se klienta na nějaké otázky, když pracuje se Sandpielem a sám od sebe nic nepovídá?

Ne, nechám ho tvořit podle svého. Až když vidím, že už je hotový, tak se ptám, jestli tam dokončil všechno, co potřeboval. A když souhlasí, ptám se, jak mu s tím je. Většinou se pak ten člověk rozpovídá, co to tam je a co v něm probíhalo. Když sám nemluví, tak mu do toho nevstupuji. Jsou takoví klienti, co si to potřebují v tichosti projít a sem tam prohodí dvě slova a zase si tam tvoří podle svého.

Pracujete také s psychickými funkcemi?

Ne, ani jim nedávám žádné testy a dotazníky, kde bych to nějak mapovala. Pro mě je důležitý individuální proces, proto jsem si zvolila jungiánský výcvik. A tímto způsobem se nad tím zamýšlím ve vztahu k lidem, kteří mají nějaké potíže a přemýšlím nad tím jako nad nějakou krizí, která může mít vývojový charakter. V tomhle je pro mě teorie důležitá, že vím, jak to může probíhat a dává mi to smysl, ale že bych se zabývala, jaký archetyp se nám tu konsteluje nebo jaké funkce u člověka převažují a jaké nemá rozvinuté, tak takovým způsobem se tím nezabývám.

Máte klienty, kteří se ve svém volnu věnují čas s prací s kartami?

Většina z mých klientů ne. Ale měla jsem jednoho klienta, který pracoval s imaginací kolem různých archetypálních obsahů a představ. Vysloveně se zabýval svojí animou a vedl s ní rozhovory a zapisoval si je. Spíše to bylo rozvíjení představ kolem jungovskey orientovaných témat. Někteří klienti doma pracují s kartami, aby lépe mohli nahlížet na svá témata a svou aktuální situaci a pak si o tom povídáme.

Zeptám se, proč jste si zvolila nepracovat s původními jungiánskými metodami?

Myslím teď asociační experiment, aktivní imaginaci a funkce?

Nemám k tomu úplně blízko. S aktivní imaginací jsem ve své praxi zřídka pracovala a o asociačním experimentu ani nevím, že by s ním někdo v současné době pracoval v rámci terapie.

Radomil

Jaké z tradičních jungiánských metod používáte?

V zásadě pracuji se všemi. Nikdo dnes nepoužívá asociační experiment, ale s tím výstupem ano. Tedy zjištění, že lidé mají komplex, teď to hodně zjednoduším, tak s těmi pracuje asi každý analytický psycholog. To samé platí o aktivní imaginaci... že bych s pacienty prováděl relaxaci a následně aktivní imaginaci... to nedělám, ale to hlavní analytické psychologie spočívá v tom, že nepracuje s konceptem zdraví, ale pracuje s konceptem individuace. Zde je velký rozdíl, neboť zdraví je něco, co je statisticky dané, člověk si hledá své místo, jak ve společnosti, tak s tím, aby nějak nepotlačoval své pudy a potřeby. Takže je to takové vyvážení vlastních a společenských potřeb.

Individuace s tímto konceptem do nějaké míry pracuje, ale hovoří o tom, že zdraví není univerzální věc, dokonce Jung vůbec rozbil pojem zdraví hovořil o individuaci jako o něčem, co je celoživotní proces, který nikdy nemá konce. Jedná se vlastně o to, jak já chápu individuaci, o navázání kontaktu s co nejvíce funkcemi naší psychiky. Tím nemyslím myšlení, cítění, vnímání, intuice, ale komplexy, odštěpené části osobnosti psyché, archetypální části psyché, které jsou všeobecným nositelem těch pravzorů nebo matric psychiky. Toto se používá v běžné praxi a já s tím pracuji v podstatě denně. Protože, když někdo přijde a začne hovořit o tom, že má nějaký symptom, tak hned v úvodním střetnutí mu často položím otázku: *„Vidím, že vás to trápí už delší dobu, je to určitě několik roků, tak jste za tu dobu asi přemýšlel nad tím, proč máte takovýto symptom. Čím to může být? Chtěl bych vás poprosit, zda byste mi sdělil veškeré vaše fantazie k tomu, jak tomu symptomu rozumíte vy, i kdyby se vám zdály iracionální.“* Tímto zjišťuji kontakt jejich ega a ega například k funkci cítění neboli k pozitivnímu či negativnímu mateřskému komplexu jako k něčemu, na co by byla nějaká emoční citlivost v životě užitečná. Práce s komplexy je běžná praxe, ale pacientům málo kdy řeknete, že tu máme komplex nebo tak teď jsme se dostali ke komplexu. To je úplně zbytečné a velmi často to u pacientů vede k tomu, že začnou příliš racionalizovat, co se tu děje. Tím se dostávám k odpovědi na práci s psychickými

funkcemi. S nimi pracuji rád, protože v analytické psychologii je pro mě zásadní rozpracování Freudovy teorie libida a v té struktuře a dynamiky psyché je fenomenální věc, protože tam Jung popisuje, že symptom není problematická věc, symptomu se nemáme v terapii zbavovat. Symptom nám ukazuje, že nějaká část, nějaká funkce psyché, dejme tomu myšlení, je dominantní a cítění je inferiorní. Potom například velmi racionální lidé mají úzkosti a velmi často sem chodí pacienti, kteří nechápou, proč mají úzkost. Stojí na zastávce a najednou je začne bušit srdce a začnou se potit. A oni racionálně hledají, čím to může být, ale zde se nerespektují to, že úzkost vzniká ve vnitřním světě, nezáleží na tom, kdo je okolo vás anebo na tom, co se okolo vás děje. Záleží na tom, jak si interpretujete své okolí či nad čím zrovna přemýšlíte. A tím pádem pracujeme s funkcemi, protože funkce myšlení, kterou si člověk snaží emoční zátěž zpracovat tak nefunguje. To, co je potřeba je doplnění uvědomění si emoční části. Ani to není o tom, že odstraníme symptom, ale o vyrovnaní energie v těchto polaritách. Pak ten symptom přestává mít význam a zaniká.

Když se tedy potlačí nějaká z psychických funkcí, tak se promítne do snů?

Ano, může.

Sen tedy upozorňuje vědomou část psyché na to, že by si měla dát na něco pozor?

Buď to dělá symptomaticky anebo to dělá různými somatickými projevy či to může dělat ve snu. Když pak je komplex kladně nabitý tak jeho podstata spočívá v tom, že nepatří k vědomí. Proto se to jmenuje komplex. Není součástí naší usedlé paměti nebo toho, co bychom chtěli a jak chceme chápat sami sebe. Například včera jsem něco četl o chovu slepic v klecích. To je hrozné, když sledujete videa, jak slepice vypadají. Toto je opravdu týrání zvířat. Ale nechceme to vidět, rozhodně si to nechceme uvědomovat, protože rádi kupujeme vajíčka. Buď se tedy v praxi můžete zaměřit na to, že budete kupovat vajíčka od lokálních producentů anebo si řeknete, že se nic neděje a vytěsníte to. To je velmi zjednodušená struktura a tam vzniká komplex. Čím víc informací poté dostanete, tím víc je nabitý. A on se vám potom začne projevovat. Slepice se nijak netýkají vašeho těla, ale byl to příklad na to, že když je komplex dostatečně nabitý, tak jde do těla nebo do nevědomí,

jak přesně hovoříte, do snu, anebo do nevědomí a vytvoří symptom, že vás začne obtěžovat a podobně. Takže sny jsou jedna z možností, kdy se to může ukázat.

Napadá mě, že kdyby se to mělo projevit, tak se to promítne do toho archetypu stínu. Že by se ten člověk setkával s tím, že to týrání slepic vlastně také patří k němu nějakým způsobem.

To je velmi zajímavý dotaz. Obávám se, že vám nebudu moci takhle v rychlosti odpovědět, ale určitě by se to nějak projevilo. Mohou se v tom projevit stínové aspekty konkrétního člověka. Psychologie není věda. Obzvláště ne analytická psychologie. Empiricky jen málo dokážete.

Jung ve spisech píše, že s klienty pracoval se sny a když už to nabývalo takové formy, že pacient nabýval více individuace, tak začal pracovat s aktivní imaginací. Nechal pacienty malovat nebo nějakým způsobem vnitřní stav ztvárnit. Tak bych se vás zeptal, jestli také pacientům doporučujete, aby ty nevědomé obsahy psyché malovali?

Já s tímto osobně vůbec nepracuji. Ale vím, že v Čechách v naší Společnosti pro analytickou psychologii to má svou tradici a že tady se s tím pracuje. To je třeba hodně blízko k archetypové škole, která pracuje například i s tímto. Jsou různé semináře malování z nevědomí, které vede Martin Skála. To je velmi zkušený analytik na sny a imaginace, to bude asi expert tady v Čechách. Když se vrátím k té vaší otázce. Nevím o tom, že by to byla rovnice, když je člověk na cestě k individuaci, že by Jung začal používat aktivní imaginaci. On má nějaké své životní období, ve kterém upřednostňuje něco v rámci svého zkoumání, tak jako jeho aktivní imaginace se postupně změnila do letitého rozhovoru s jeho částmi psyché, které on personifikoval v Červené knize. Existuje i kniha Nářek mrtvých, kde je popsáno, jak vlastně může vypadat metoda aktivní imaginace, že to není o představě a malování, ale že celá aktivní imaginace má vést k tomu, abychom si vytvářeli vztah k těm částem naší psychiky, ke kterým vztah nemáme nebo, ke kterým mít vztah nechceme. Takže malování já nepoužívám v rámci aktivní imaginace a aktivní imaginaci jako takovou. Spíše se orientuji na sny. A na ně se orientuji konkrétně u pacientů, kteří

přijdou na první setkání a pokud mají nějaké sny, mohou je donést zaznamenané. Potom se ve většině případů už na sny neptám, protože lidé vědí, že pokud budou mít nějaký zaznamenaný sen, mohou ho donést. Ale je specifická skupina pacientů, u kterých se opakovaně na sny vyptávám, a to je za předpokladu, že cítím stagnaci v práci, nebo že mi tam chybí v rámci mých úvah nějaký důležitý kousek. Někaké věci mi nedávají smysl nebo jsou to pacienti, kteří zažívají celoživotně úzkost, a přitom mě přesvědčují, že žádnou úzkost nemají. V těchto chvílích mi přijde velmi důležité se přesně zaměřit na to, co by mohlo produkovat nevědomí, protože to je symptom, který je tak silně nabitý somaticky, ta úzkost, že to nemusí znamenat, že jsme se s tím nevyrovnali, ale pouze ji uhasili. Toto není terapie, že uhasíme symptom a k tomu slouží přesně proces individuace. S individuálními pacienty pracuji s aktivními imaginacemi nebo se sny právě kvůli tomu, že je to o mnoho subtilnější a citlivější forma, která už se netýká klasické psychoterapie, kdy působíme na symptom, ale která už se týká zrání a rozšiřování osobnost. Na to se zaměřuji buď v imaginaci nebo v kresbách či snech. Podívejme se na obraz psychiky. Sen, imaginace i malba z imaginace je v zásadě ten stejný produkt z nevědomí, který vám ukáže otisk toho, co se děje v nevědomí člověka. Neukáže vám to řešení, neukáže vám to nic víc jen to, jak zrovna to nevědomí vypadá. A to může být velmi cenný obraz.

Jak často se překročí hranice osobního nevědomí a kdy se to dotkne už toho neosobního? Jak často se tu objeví pacient, který už se střetl s nevědomou částí psyché a pacient, který je pouze v těch osobních komplexech?

My neumíme odlišit kde je ta hranice mezi osobním a kolektivním nevědomím. My víme, že existuje kolektivní psychika jako všeobecně sdílené představy, které se nazývají archetypy. Ale s archetypy se lze setkat i na osobní úrovni. To znamená i s tou kolektivní částí psychiky nevědomí se setkáváme i přes naše vlastní komplexy. Znamená to, že můžete s archetypem pracovat skrze jakékoliv obsahy. Mám jednoho klienta, kdy se někdo v metru dotkl jeho stehna a on to bral jako obrovský útok na jeho osobu. Když to hodně zjednoduším, tak na osobní rovině a při jeho osobní historii, dejme tomu, že se jedná o to, že je dlouhodobě deprimovaný citově a pochází z velmi disharmonické rodiny, kdy

dominantní funkcí celé té rodiny bylo právě to myšlení. Vystudoval školu, ale nikdy se nenaučil reagovat na to, co cítí. Neumí s tím zacházet a vůbec neumí zacházet se strachem. A tady v této situaci, kdy mu někdo drkl do nohy, tak hovořím, že má svou historii a kontext, aby to neznělo, že když se někdo někoho dotkne, tak se děje tohle, to ne, ale v tomhle případě rovnou pracujeme s tím, že on se cítí ohroženě, že on cítí ohrožení v rámci toho, že mu někdo narušuje v rámci psychiky jeho ego. Někdo atakuje jeho sebeobraz, někdo nerespektuje jeho hranice. Sice se to děje fyzicky nějakým stehnem anebo to může být úplný omyl, ale jeho psychika, která vyrůstala v disharmonickém prostředí to překládá, že tu je tu nějaký alarm. Tento člověk začne cítit úzkost a neví, jak se zachovat. Vzhledem k tomu, že je poměrně inteligentní, ale s emocemi moc pracovat neumí, je velmi fyzicky zdatný, tak ho napadne, že by daného člověka mohl zbit. Poté si to odůvodní tím, že se tohle ve slušném světě nedělá. Na osobní rovině je tam atak na jeho ego. Jeho komplex nebo jeho sebepojetí je ohrožené. Ale úplně stejně to, co se v té chvíli děje je, že se tam konsteluje, když se budeme bavit o archetypech, negativní archetyp matky, který je daný jeho osobní zkušeností se svou matkou, otec byl alkoholik, který v rodině nebyl, matka byla příliš přísná, příliš chladná, vůbec se jím nevěnovala. A hovořím o archetypu proto, že tento člověk si to sice neuvědomuje, ale on celý svět vnímá jako ohrožující. Pro něho všechny situace, co teď jsou, tak primárně jsou zabarvené jako riskantní nebo nebezpečné, takže na jedné rovině na té osobní se bavíme o nějaké jeho nedostatečně rozvinuté funkci citění nebo o tom, že jeho ego nemá zralé obranné mechanismy a neví, jak s tou situací naložit. Na kolektivní rovině by se dalo říct, že se tady konsteluje archetyp negativní matky. Úplně jiná rovina kolektivního nevědomí může být v tom, co se děje v dnešní společnosti, kdy je vidět, že obecně lidé nejsou zralí jak celosvětově, tak i psychologicky. Poté potřebují někoho, kdo je povede, a proto tu máme p. Zemana a p. Babiše, neboť oni mají odpověď na všechno. A v té kolektivní psychice, která je taková až stádová velmi dobře naplňují potřebu toho, že p. Zeman je geniální ukázka toho, jak vypadá otec, jak vypadá takový autoritářský otec, protože si se vším umí poradit. Úplně to samé je Trump. Postavme zdi a ostnatý drát mezi námi a Mexikem. On má radikální, nepromyšlené řešení, ale dělá je rychle. Takže v rámci kolektivní psychiky českého národa se odehrává to, že vidíme, že tu

osm let vládne archetyp otce, jelikož lidé potřebují nějakou autoritu, která jim řekne, co se má dělat, neboť nejsou schopni vzít zodpovědnost za vlastní život, a to samé se děje ve spojených státech.

Máte nějakého pacienta, který má lucidní sny?

Stalo se mi, že mi pacient vyprávěl sen a v tom snu věděl, že je to sen, protože v něm vystupovaly postavy, o kterých věděl, že jsou mrtvé a na základě nich si v tom snu uvědomil, že má sen. Ale přímo nemám takové pacienty, že by si ve snu uvědomili, že se jim sen zdá.

Používáte nějaké „novější“ metody, které Jung nepoužíval, například Sandspiel?

Nepoužívám. S tím Sandspielem mi přijde třeba smysluplné pracovat s dětmi. Přijde mi geniální pro pacienty, kteří jsou uvězněni v nějaké, myslím, že to Piaget dělil na preverbální fázi. Jelikož v tom pískovišti můžete dobře vidět něco, co oni nejsou schopni verbálně popsat, ale asi to závisí, jaké máte pacienty a jaké lidé k vám chodí. Většina pacientů, která chodí sem, má už po nějaké psychoterapii, už s tím mají nějakou zkušenost. Pro mě je většina analytické práce o tom, že já jako psycholog přemýšlím analyticky a uvnitř mě se děje analýza. Následně na to reaguji k pacientovi. O mnoho více pracuji například s přenosy, což je taky velmi specifické v analytické psychologii, a s dynamikou toho libida, kam se přesouvá. Takže takovou metodu jako Sandspiel nepoužívám.

Pracujete i s teorií Freuda a Adlera, když vycítí, že by to bylo pro pacienta vhodné?

Myslím to tak, třeba u Freuda, jestli pracujete s Oidipovským komplexem?

U „oidipáčů“ nerozumím jaký má mít rozsah a beru to jako velmi dobrou pomůcku v rámci klinického uvažování u psychoanalytiků. Vždy mě baví se bavit s kamarády, kteří jsou psychoanalytici, ale nikdy se mi nepodařilo, pochopit v čem mi má v klinické praxi pomoci identifikace, jestli je daný člověk „oidipák“. Pro lidi, kteří tomu skutečně rozumějí, je to takový dobrý způsob přemýšlení nad případem, že to ty lidi dokáže někam navést, mě vůbec.

A s tou Adlerovkou teorií pracujete?

Úplně stejně. Také nevím, kam přesně mě má v klinické praxi navést.

Pracujete s hypnózou?

Ne.

Používáte amplifikaci?

Ano. Ta amplifikace přesněji znamená, že například vyprávíte sen a analytik nadhodí: „*Tak to se podobá pohádce o tomhle.*” Anebo se to dá osobně amplifikovat: „*Vy jste mi hovořil o podobném motivu, že je to až do očí bijící, jak se to podobá vztahu mezi vámi a vaším bratrem.*” Ale vlastně tam nejsou žádné interpretace. Pacient si také může nechat sen ve vědomí a představovat si ho a cíleně si ho rozvíjet, jak by chtěl, aby pokračoval. Takže u specifické práce se sny je důležitá ta práce s amplifikací. Taky je specifická u aktivní imaginace, to nemá žádný jiný směr a taky katativní imaginace, ale ta na tom zakládá. Práce s přenosem, která je specifická, protože pracuje přesně s tou psychodynamikou a jak se přesouvá libido, což taky nemá žádný jiný směr a určitě tam také patří koncept individuace, což třeba vůbec nezapadá do zdravotnictví, protože psychoterapie je brána, že vám má pomoc s nějakými obtížemi. Tady můžete klidně fungovat až do konce života s nějakými obtížemi, pokud to rozvíjí vaši osobnost. Takto třeba Murray vymezil analytickou psychologii jako něco, co se odlišuje od ostatních a které se běžně uplatňují.

Mohl byste mi více objasnit pojem aktivní imaginace?

Chápu to jako proces, kdy se zapojuje fantazie a dělí se podle intenzity, když se přímo zaměříte na aktivní imaginaci, že vám někdo bude dávat instrukce, že vcházíte do lesa, je tam mýtina, na té mýtině je nějaký objekt a dá pokyn ať se seznámíte s tím objektem. Jedná se o velmi intenzivní zkušenostní imaginaci. Ale když třeba jedete metrem a na nějaký objekt se zadíváte a začnete volně snít, to, co „freudiáni“ popisují jako to denní snění, které má podle nich čistě kompenzační funkci, tomu rozumím tak, že je to s podstatně menší intenzitou, méně rozvinutá aktivní imaginace. A s nižší intenzitou proto, že o mnoho víc si potřebujeme zachovat kontakt s tím běžným vědomím, ať je to na eskalátorech nebo v

běžném životě. Nemůžete se pouštět k nevědomí na eskalátorech protože “Bůh ví” jak dopadnete. Takže čím více se dá ztlumit vědomí, tím intenzivnější je ten neustále probíhající nevědomí obraz, který je v podstatě aktivní imaginace. Ale nevím, zda tomu rozumím správně. Pozor na to.

Co si myslíte o tom, že Jung uvádí, že dokáže z obrazu pacienta usuzovat třeba na to, že je schizofrenní?

Prosím, to berte s rezervou. Jelikož když se o tom dnes hovoří, tak to nejde rozlišit, zda je to schizofrenie. Každý totiž máme svůj stín i Jung.

Jung dokázal predikovat dle snu budoucí události. Odkazují zde na sen, který mu vyprávěl jeho přítel o tom, jak šlápl, ve snu do prázdna a za pár měsíců se to vyplnilo. Přes Jungovo varování, kdy dotyčný při zdolávání horského srázu ztratil oporu a pádem zahynul. Stává se vám v praxi, že se dá ze snů predikovat budoucí události?

Nemyslím si, že se dá takto ze snů predikovat. Mě nejvíce oslovila vývojová analytická psychologie a ta se drží v tom, že to držíme v nějaké praktické proveditelnosti, že to držíme od nějakých mystických či mysteriózních věcí. Alchymie je krásná věc, ale já s ní pracuji, protože je to koncept, kterým můžete přemýšlet o tom, co se s tím člověkem děje. Alchymické spisy nemají být o tom, že máme studovat alchymii, ale mají být o tom, a to je také příklad amplifikace, kdy Jung sebral něco a povídal: „*Tohle možná nevypovídá o výrobě zlata, ale o proměně duševních stavů člověka.*” Ony sny asi mají funkci předpovídat. A i má zkušenosti z praxe, kdy pacienti povíдали, že se jim zdálo o starém otci a ráno dostali zprávu, že starý otec umřel, ale to už jsou věci, do kterých se v rámci klinické praxe nechci pouštět. Zajímá mě, jak ten sen působí na ně. Třeba se jich optám, že je to muselo vystrašit. Naopak mají radost, že v tom snu měli možnost se s ním rozloučit. Přejde mi v těchto věcech lepší zkoumat jejich vztah k jejich nevědomí než uvažovat nad tím, že to nevědomí má takovou moc, že funguje mimo čas. A v podstatě celý ten koncept synchronicity je o tom, že duševní procesy moc nerespektují čas a že jsou schopné ten čas měnit.

Máte zkušenosti z praxe, že se pacientům začnou po sezeních odehrávat v životě synchronicity?

Velmi zřídka, ale mám pacientku, která je velmi specifická, dle mého názoru vůbec není klasický psychiatrický pacient, i když zažila jeden psychotický atak a byla diagnostikována s tím, že byla psychotická. Povídala, že když byla malá, tak se snažila u nich na vesnici vyvolávat déšť a hovořila o tom, že někdy to počasí přesně odpovídá její náladě. Nevím, v jakém časovém horizontě se to stalo, ale náhle přišla a strašně skleslá hovořila, že se vůbec necítí dobře, že by nejradši odešla do přírody a že se jí chce plakat. Pamatuji si, že se nevěděl, jak na to reagovat, protože v létě z čisté oblohy náhle začalo pršet. Zatáhlo se a začalo pršet. A nevím na kolik to bylo profesionální, ale v tu chvíli jsem se zasnul a hovořil: „*No vidíte, zřejmě to počasí je s vámi nějak spjaté.*“ Oba jsme se na to pobavili, ale vlastně to byl způsob, jakým jsem pracoval se svou úzkostí, neboť jsem nevěděl, co s tím mám dělat, když na mě někdo hovoří, že dokáže ovlivňovat počasí a potom sem přijde a opravdu... nevím, kdyby alespoň bylo zataženo celý den a začalo pršet, vnímám to jinak, než když je celý den modrá obloha a teď přijde a je přeháňka a když odcházela byla zase modrá obloha. To bylo hrozné.

Diana

Jaké jungiánské metody používáte při práci s klienty?

Používám práci se sny. Používám imaginace. Používám práci s předmětným symbolem. Jsem cvičená i v katativní imaginativní psychoterapii a používám i tu. To je práce s imaginací.

Můžete mi konkrétněji popsat tu práci s aktivní imaginací?

Úplně nepoužívám aktivní imaginaci, ale používám imaginaci ve smyslu katativní psychoterapie, a to funguje tak, že vlastně pacientům na základě rozhovoru nebo toho předrozhovoru zadáte nějaký motiv a na základě tohoto motivu, který má symbolický

význam, tak potom pacienti v relaxovaném stavu se zavřenýma očima asociují nějakou představu, nějakou fantazii a v té fantazii poté ten terapeut doprovází.

Ta fantazie se týká jak osobního, tak neosobního nevědomí?

Funguje to tak, že tam máte dvě roviny. Jedna rovina je rovina osobního nevědomí, ale tam potom mohou pronikat i archetypy, to znamená takové ty hlubší univerzální symboly univerzální formy, archetypy.

Stalo se vám, že pacient měl někdy sen, z kterého bylo možné předpovídat budoucí události?

Jung v jednom spise uvádí, že měl přítele a tomu se zdálo, že stoupá na nějakou horu a najednou stoupl do prázdna a ten Jung ho varoval ať přestane po těch horách lézt. On ho neposlechl a pak se o pár měsíců dál zřítíl z hory.

Aktuálně mě nic nenapadá, ale třeba u některých snů, ale to je vždy v kontextu toho osobního příběhu s čím ten klient přichází, nějaké životní zlomy nebo nějaké životní období třeba u žen v těhotenství, tak se tam třeba začne objevovat to mateřské téma, ten počátek. Tak to jsem zažila, že to dříve bylo ve snu než ve skutečném reálném životě.

Zeptám se Vás na psychické funkce. Totiž, jestli když k Vám přijde klient, jestli ho automaticky vědomě rozdělíte dle těch funkcí? Jestli s tím pracujete?

Pro sebe ano. Když mi řekne ten svůj osobní příběh tak si vlastně povídáme o tom, jak některé situace řeší, jak je vnímá, jak s nimi zachází, tak tam už si člověk dokáže udělat nějakou představu, které funkce má rozvinuté a které naopak má potlačené a které asi mohou být doplňkové, jaký k nim má přístup, jak je dokáže používat a do jaké míry jsou ty funkce diferencované. To už vlastně poznáte z toho rozhovoru. A pak samozřejmě se můžete doptávat a tam člověk může vidět, jak ten klient s těmi funkcemi zachází.

Pracujete s amplifikací?

Všichni „jungíáni“ musí. Patří to vlastně k metodám, které se používají. Řekla bych, že se asi používají všechny Jungovy metody akorát za tu dobu, co se ty metody vyvíjejí, tak jsou modifikované, ale základ zůstává stejný. To je vlastně důvod proč si vybíráte směr, že vám je v něčem blízký.

Říkala jste, že pracujete se symboly. Je to tak, že symbol se dá nalézt i ve snu v podobě archetypu?

Ve snu, v životě, nebo můžete pracovat s předmětným symbolem a tím se přímo myslí, že pracujete třeba s pohledy, pracujete se Sandspielem nebo s kameny.

A těmito metodami také pracujete s klienty?

Ano, se Sandspielem nebo mám pohledy. A funguje to tak, že nejdříve máte symbol, pod tím je komplex a potom je archetyp. Symbol je to, co se nám prostě objevuje v životě. Jak se vám to stále opakuje, jak se vám to vrací. Pod tím je komplex a ten má většinou charakter osobního nevědomí, protože tam jsou vlastně emočně nabitě obsahy, které souvisí s tím, co je třeba v příběhu potlačeno. Pod tím jsou pak hluboké struktury, které jsou univerzální, a to je archetyp a ty jsou univerzální všem.

Jung ve spisech uvádí, že když se objeví archetyp, tak by právě měl terapeut začít pracovat. Pracujete také tímto způsobem?

U toho jsou třeba typické velké sny, archetypální sny, a to jsou sny, které si člověk pak pamatuje celý život a ty si pamatujete, protože mají tak silný emoční náboj, ale mně přijde, že archetyp je tam vždy. No tak máte sny, které se mohou objevovat v reakci na běžné věci, které prostě zažíváte. Potom máte sny, které jsou opravdu takové hluboké, silné, objevují se tam silné symboly, a to jsou archetypální sny. Asi nejsou v každém snu, ale to je otázka pohledu.

Měla jste někdy pacienta, kterému se vracel sen? Předpokládám, že to byl právě ten archetypální sen.

Ano, stává se, že se pacientům ty sny vrací.

A také nějaký sen na osobní rovině, na tom osobním nevědomí?

Víte, ono je to většinou propojené, že to osobní je propojené s něčím hlubším s nějakou hlubší univerzální zkušeností. A jsou třeba sny, které se objevují v různých životních etapách nebo těch přelomových životních etapách. Takže to jsou třeba sny, které se objevují na začátku puberty, pak jsou to sny, které se objevují na začátku rané mladosti, pak jsou to takové ty přelomové sny, které se objevují, když přichází nějaká nová životní etapa. Takže ta změna se už objevuje v tom nevědomí. Takže je charakterizována tím, co se děje uvnitř a pak se to děje i navenek. Takhle se to projevuje u pacientů.

Můžete mi říct něco více o katativní imaginaci?

Dám vám nějaké téma a vy si ho představíte, potom se někdy stane, že klient není ve věku, v tom aktuálním, a uvědomí si, že je třeba mladší, že je mu 5, 6, 7, 8 nebo 10, že najednou jste ve věku svých deseti let. Nějak to prostě víte, že vám je v té době 10. Pak se pracuje s tím, co se dělo, když tomu člověku bylo deset, a to jsou většinou obvykle nějaké emoční vzpomínky, které nejsou dostupné v bdělém stavu vědomí, a tak se dostáváme k hlubším pocitům, hlubším částem, nebo hlubším vzpomínkám klienta.

Jak navozujete ten uvolněný stav?

Dělám to tak, že toho pacienta zrelaxuji. On sedí, má zavřené oči, je uvolněný a když má uvolněné celé tělo, tak mu řeknu, aby si něco představil. Třeba mu řeknu, aby si představil nějakou louku. Řeknu, že co se objeví je úplně v pořádku a že pokud se objeví nějaký obraz, nějaká představa, tak ať mi ji prostě popíše. Ten člověk se otočí dovnitř, může to být vzpomínka, může to být něco úplně jiného a pak mi popisuje nějaký ten fantazijní obraz a pokračujeme dál. Ptám se ho: „*Jak se tam máte? Jak se tam cítíte? Jaká je tam tráva? Jaké je tam počasí?*“ A už se ten obraz začne rozvíjet. Pak se ho třeba zeptám, kolik mu

tam je let a co by se mu tam chtělo dělat. Chce si třeba lehnout, nebo hrát si. Někdo třeba začne mít úzkosti, že mu tam někdo chybí, že je tam sám, že by tam někoho potřeboval.

A tam se narazí na ten komplex?

Dalo by se to tak říct, protože se tam narazí na tu mateřskou oblast. To je vlastně mateřský komplex. A vy můžete zkoumat, jestli je to krásná zelená rozkvetlá louka, nebo naopak je to strniště, kde nic neroste. Z toho už se pak odvíjí ta práce dál.

Pracujete s hypnózou?

Ne, nepracuji ani v ní nejsem cvičená.

Když na klientovi vycítíte, že by se s ním lépe pracovalo na základě Freudovy teorie oidipovského komplexu, zvolíte tuto metodu?

Ona ta katativní imaginativní psychologie má background v psychoanalýze, takže to není metoda přímo jungiánská, ale je to vlastně metoda, která vyrůstá z psychoanalýzy. Takže *de facto* ano, když mám pocit, že by to byla pro klienta vhodná metoda nebo, že by to vedlo k něčemu u něj užitečnému, tak volím ty metody podle aktuální situace.

Pracujete s Adlerovskou teorií?

Hodně lidí má samozřejmě komplex méněcennosti a problém se sebehodnotou, sebevědomím, sebejistotou, takže vlastně s tím pracuji každý den. Je to vlastně velké téma, protože teď je velký tlak na lidi, protože musejí být ti nejlepší a nejdokonalejší a když, samozřejmě, nelze dostát těm nárokům, tak se lidé potýkají s otázkou, jestli jsou dostatečně dobří.

Používáte asociační experiment?

Ne.

Měla jste některého pacienta, u kterého se objevovaly během terapie synchronicity?

Je to časté, když začnou být vnímaví a citliví. Určitě, když se mám vyjádřit k těmto fenoménům, tak jsou živé a dějí se.

Ted' jsem si vzpomněla, že jsme jednou mluvili s klientkou o nějakých temných hlubokých tématech a bylo takové nehezké počasí a najednou ta klientka řekla: „*Ale vždyť vlastně ono to není úplně tak temný, ono by se to vlastně mohlo i změnit. Ona tam vlastně nějaká naděje je.*” A najednou zasvítilo sluníčko.

Používáte alchymistickou metodu, kterou Jung ve spisech popisuje, jak postupně probíhá ten individuální proces?

Konkrétně s alchymistickou metodou nepracuji.

Vrátil bych se ještě k archetypům. Stává se vždycky, že když se klient začíná střídat s nevědomím, tak se střetne s personifikovanou animou?

Každý terapeut pracuje se základními archetypy jako je persona, stín, anima, animus, když ten klient přichází do terapie. Pak se pracuje s archetypy podle toho, jak se vynořují, jak se odvíjí ten příběh, jak se odvíjí ta individuace.

Jaké máte typy pacientů?

Různé. Mám hodně narcistně strukturovaných pacientů.

A to je jaký archetyp?

To je spíše otázka sebehodnoty, sebejistoty, komplexu méněcennosti. Tam je většinou problematický vztah s matkou, že to dítě dostatečně nesytila v těch jeho potřebách. Takže tam se vlastně potkáváme s tím archetypem matky. Dobré matky versus zlé matky nebo matky ohrožující, pohlcující. To jsou ty matky, co mají prostě nároky na ty děti, že mají být nejlepší, že mají mít nejlepší známky, takže když je dítě výkonné, tak ho má ráda a když ne, tak ho nemá ráda. Pak si to člověk vlastně nese do života, když nesplní všechno na 150 %, tak se člověk cítí, že není dostatečně dobrý a že nemá dostatečnou hodnotu. Negativní mateřský komplex je také u neplodnosti. Je to potlačené v tom nevědomí a je to vnímáno

jako něco ohrožujícího, tak jako byl jejich vztah s jejich vlastními matkami. Tohle všechno hraje roli. Lidem se také zdají sny, kdy se setkávají s nějakou moudrou bytostí, a to setkání je velmi významné. S každým mužem budete prostě v terapii řešit otázku animy a u žen otázku anima a vůbec toho, jak jim to zasahuje do života a jak se to projevuje u těch ženských částech a mužských částech. Není to izolované, v některých případech se prostě vynoří všechno.

Máte nějaké pacienty, kteří mají lucidní sny?

Ne. Nemám tu takové pacienty.

Necháváte pacienty sny malovat?

Ano, při práci s aktivní imaginací je nechávám malovat.

Pracujete pak s kresbou tak, že z ní dokážete vyčíst pacientovu neurózu nebo psychózu?

Málokdy. Když mám pacienta, u kterého si myslím, že by mohl být psychotický, tak s ním nikdy neimaginuju, spíš se ho snažím ukotvit v realitě, protože tihle lidi mají velmi blízko k tomu, aby byli zaplaveni nevědomím a může to být pro ně velmi ohrožující. S nimi si prostě pouze jen kreslím. Dá se u nich pracovat s kresbou, ale spíš je důležité je ukotvit v realitě a pomoci jim rozeznávat určité fenomény, aby byli schopni poznat, co je jejich a co je objektivní realita, než je nechat zaplavit nevědomým materiálem.

Pracujete s přenosem a protipřenosem?

Každý terapeut pracuje.

Pracujete s pohádkami? Případně jaký způsobem?

Když mě napadne nějaká pohádka nebo mýtus v rámci příběhu, se kterým pracujeme, tak to zmíním, protože tam je archetypální zkušenost. Tato věc se už stala tolikrát a opakovaně

a má takovýto průběh nebo má to takové faktory. Dají se také dobře použít paralely z bible. Jedná se i o příběh, který poukazuje na to, že někdo v té situaci už byl a má to řešení. Dá se to vydržet a zvládnout stejně jako v pohádkách. V těch pohádkách třeba máte, aby ten člověk mohl udělat nějaký krok k vývoji, tak musí opustit to mateřské prostředí, musí se pustit do světa, musí udělat nějaký hrdinský čin. Chlapci musí zachránit princeznu. A když k vám třeba přichází nějaký klient a ta situace je, že neví, co má dělat, nebo se mu nic dělat nechce, že žije takový nenápadný tichý život, tak vlastně přichází na otázku toho hrdinského činu. Je potřeba něco udělat, uchopit život, nebýt jen obětí, ale postavit se k tomu aktivně tak, že i já mohu něco udělat. Tam se pak úplně mění dynamika z pasivního do aktivního, z oběti na to, že i já si věci mohu nějak nastavit, a to je úplně jiná situace, než když si stále říká: „*Ten svět mi ubližuje. Nikam to nevede. Proč mi to dělá?*“ To jsou vlastně ty hrdinské životní činy, že se tomu musí nějak postavit a nesmí se všeho bát. Dát nějaké hranice. Naučit se říkat ne.

Vilma

Jaké metody z klasického jungiánského pojetí používáte?

Když jsem vstupovala do výcviku, tak nám bylo řečeno, že Jung takhle nepracuje. Řekněme, že spíše pracuji hodně s jungiánskou filozofií, že mě, jako terapeuta, to obohacuje, ale úplně bych neřekla, že používám metody, které by třeba prováděl Jung jako například asociační experiment. To v terapii nedělám. Když už mám říct, co z „jungovského“ používám, tak je to práce se symbolem a symbolikou. To znamená, že hodně, ať třeba asociativně při nějakém rozhovoru, klienty nechám přemýšlet nad nějakými obrazy, co je k nim napadá a používám slovní přirovnání, a někdy i slovní hříčky. Když třeba pracuji s psychosomatikou, tak je to vyloženě práce se symptomem, a to se snažím nějakým způsobem symbolizovat a pak to třeba vrátit do klientovi řeči. Potom také pracuji se sny, ale to podle druhů klientů. Na začátku terapie, po dvou či třech rozhovorech, nabízím práci se sny, protože právě někteří lidé jsou otevření, že se jim vstupem do terapie mohou sny začít zdát, a tak jim navrhuji, ať si je zapisují a že bychom s nimi pak mohli

pracovat. Když pak sny nepřinášejí, tak je k tomu zásadně nepobízím, protože to nechávám na klientech. Používám i Sandspiel, s tím tedy Jung nepracoval jako s projektivní technikou. U dlouhodobější terapie, protože ne každý mi chodí na několik sezení, spouště lidí třeba stačí dvacet sezení, tak u těch dlouhodobějších pacientů, tak tam se dá vysledovat archetyp stínu, kdy se v životě setkávají s něčím, co jim najednou bere půdu pod nohama a nevědí, co se s nimi děje. Hlavně se to děje při vztahové problematice, rozchody, rozpady vztahů nebo naopak nemožnost mít vztahy, ale také že se lidé třeba vezmou ve třiceti a najednou začnou řešit vztahy se svými rodiči a najednou do uzavírají třeba to dětství a tak. Tam určitě ta stínová problematika zapůsobí. Pro mě je tedy důležité se takto setkávat s archetypy, ale není to něco, co bych s tím člověkem probírala, ale spíš s tím pracuji pro sebe, kdy mi kolem toho jdou fantazie a dává mi to strukturu té terapeutické práce, abych věděla, kde se ocitám. Vyloženě ale moc toho jungovského do dialogu s klientem neprojde.

Chodí sem tedy spíše klienti, kteří jsou v té fázi, že se jim stín ve snu personifikuje?

Asi bych neřekla, že se jim stín objevuje ve snu. Spíš stínem procházejí v reálném životě. Ať už je to nějaký rozvod nebo nějaký komplikovaný vztah, ve kterém se nacházejí a teď vlastně nevědí jak z něj ven a mají vlastně nějaký deficit, se kterým nevědí co dál. Nebude to tedy stín toho jungovského, kdy on začal vidět představy apokalypsy nebo nějaké takové věci, tak s tím jsem se nesetkala v mé práci. Ale spíš se setkávám s reálným stínem. Ten člověk se setkává s něčím problematickým a on tam začíná fungovat nějak jinak, než by si představoval a s tím pak pracujeme.

Přecházíte někdy od práce se sny k aktivní imaginaci?

Nepřecházím, jelikož mě to jako terapeuta tolik neoslovuje. Mám tu lidi, kteří mají většinou takové lehké neurózy, takže ti lidé nemají vážné problémy. Řekla bych, že z těch lidí, se kterými jsem pracovala, nám tak v pěti procentech vystupovaly sny nějak intenzivněji. Nebývá to zas tak časté, že by o tom mluvili. Bývá to tak, že přinesou jeden sen, který je pro ně zajímavý. Věnujeme tomu například hodinu, ale pak už to nebývá v

nějakých sériích, že by ten člověk najednou nosil sny a že bychom pracovali jen na snových významech.

Pracujete s psychickými funkcemi? Že si toho klienta vědomě takhle rozdělíte.

To je pro mě spíš takové intuitivní, ne že bych se na to vyloženě soustředila. Myslím si, že lidé nyní fungují v myšlenkové funkci. To se objevuje tak, že lidé jsou příliš racionální a příliš odtržení od jakékoli emocionality. To bych řekla, že je tak ve většině 40–60 % kazuistik, tak se je vlastně snažíme dostat k citění. Hodně to bývá u mužských klientů, ale i u výkonnějších ženských klientek zejména po třicítce, kdy už se objevuje silný apel na to, aby startovaly rodinu. Teď se jim do toho nechce. Mají svou kariéru. Tam se toho třeba dotýkáme, že už jsou v nějakém tom mužském logickém fungování a je pro ně těžké se zase přeorientovat do mateřského principu. Tam už vystupují archetypy bojovníků a matek, jak se to v tom člověku vše potkává. U toho velmi záleží na protějšku, kdy jim to reflektuji ve slovech. S jedním klientem, logicky strukturovaným IT specialistou, se nám to vracelo. Ukazovaly se archetypy bojovníků v plné zbroji, kdy se vracel do nějaké vesnice a ta zbroj už nebyla k ničemu a on nevěděl, jak dál fungovat.

Stává se vám v praxi, že klienti referují o synchronicitách?

Někdy se to stává, ale nebývá to tak, že by nám to nějak významně sedlo do terapeutického procesu a že bychom s tím pracovali, to mi nepřijde. Zrovna tady třeba byl pár a když ode mě odešli, tak potkali svého tchána a jim to přišlo nějak významné.

Pracujete s pohádkami nebo s mytologií?

V poslední době je to složitější, jelikož mám v terapii spoustu anglicky hovořících cizinců z různých koutů světa, a to třeba i z Brazílie nebo Afriky a jelikož to jsou vzdálenější kultury, tak tam je těžké najít ten společný odkaz. S českými pacienty s tím pracuji, ale nebývá pro to velké pochopení, takže s tím zacházím opatrně. Když mě tedy nějaký příběh v terapii napadne, tak ještě zvažuji, jak by to bylo vhodné pro konkrétního klienta použít v závislosti na tom, jak jsou klienti schopní symbolicky nebo abstraktně uvažovat a potom teda nabízím

nějaký takový obraz, ale zůstává to spíše u obrazů klientů, že oni sami si vzpomenu, co jim to připomíná.

Doporučujete klientům si třeba ty sny malovat?

Někdy to poznamenám, že když budou mít doma chuť, tak sen mohou namalovat a pak ho sem donést. Ale v praxi se to nikdy nestalo. Klienti si raději volí práci se Sandspielem než malování.

Měla jste tu někoho, kdo měl lucidní sny?

Ne.

Pracujete s hypnózou?

Ne.

Jung ve spisech uvádí, že když u pacienta vycítil, že by mu více pomohla terapie založená na Freudově oidipovském komplexu nebo Adlerova teorie, tak pracoval s nimi. Pracujete také tímto způsobem?

Musím říct, že neuvažuji moc teoreticky, když lidi potkávám. Když mi sem přijde pacient, pro kterého by byla vhodná psychiatrická intervence, tak ho spíš vedu k tomu, aby navštívil někoho jiného, abych tu s ním nezačínala nějaký proces, který pro něj teď zrovna není vhodný. Nepracuji způsobem, že bych měla neustále teoretický náhled. Takhle nepracuji. Spíše pracuji intuitivně v rámci tady a teď.

Pracujete s Alchymií? Myslím tím také individuální proces a způsob jakým archetypy přecházejí do vědomí a jak se člověk díky tomu přibližuje ke svému bytostnému Já.

Otevřeně Vám řeknu, že tady je pro mě nejistota, jestli tu jungovskou práci dělám dobře. Nicméně, čím jsem zkušenější v počtu sezení, tak jsem si jistější, že ty „kopyta“, které jsem hledala na začátku, abych se mohla něčeho chytit, abych měla nějakou strukturu, tak

vlastně postupem času vůbec nepotřebuji. Snažím se s klientem napojit na individuální cestu kam směřujeme a kam jdeme a myslím si, že využívám hodně svou intuici s tím, že někdy klienta už tolik nenechávám „*chodit kolem horké kaše*“ a zeptám se ho více přímo. Samozřejmě to ale musí být k dobru věci.

Jaké metody ještě používáte?

Používám třeba genogram, který myslím u Junga nebyl. Tam sleduji, jak fungovala původní rodina, jak fungovaly generace před ním. Jestli tam byly nějaká traumata, kdo se rozvedl a nerozvedl atd. To vám dá hodně informací o tom odkud ten člověk pochází, a to je pro mě hodně důležitá část anamnézy, terapeutické cesty, že prostě chci poznat minulost, a ne nutně tu individuální ale rodinnou. V tom mi vlastně připadá, že to jungovské se z toho ukazuje ještě jinudy přes různé paralelní procesy nebo fenomény, které jsou stěží vědou vysvětlitelné, ale do těch individuálních životů nám vstupují.

Pracujete také s astrologickými vlivy?

Povědomí o tom mám. Dva roky zpět jsem si dokonce zaznamenávala datum narození těch lidí, ale pak jsem od toho ustoupila.

Používáte ještě nějakou z těch “modernějších” metod jako je Sandspiel?

Ještě používám od Chváli a Trapkové časovou osu. Mají zajímavý pohled na rodinné systémy, i když já pracuji s jedinci, tak se velmi často k tomu rodinnému systému dostáváme, takže sice tu rodina nesedí, ale přesto ji nějak zpracováváme. Jejich koncepty hodně z toho Junga citují, ale také ze spousty dalších, řekněme systemického směru. Ta časová osa je tedy jejich anamnestický nástroj, který je hlavně zaměřený na psychosomatiku. To znamená, že když někdo přijde a má vyloženě nějaké chronické zdravotní problémy nebo se na to přijde během řeči. Funguje to tak, že si na papír zaznamenáte současný rok a jdete do minulosti do data narození a vycházíte z toho, jak se ten člověk má tady a teď, čím zrovna trpí a když třeba má lupénku tak se ho vyptáváte do historie. Nejdříve si zmapujete zdravotní problémy rok po roku do raného dětství a když je

máte zmapované, tak k tomu přidáváte to, co se v tom životě dělo. Začíná se vám párovat to, že chronické angíny souvisely s rozvodem rodičů atd. Vlastně poté máte ucelenější anamnestický obrázek života daného jedince. V podstatě teď už musím říct, že rodokmeny dělám v podstatě s každým, pokud není od klienta averze.

Pracujete také s amplifikací?

Ano, ale také záleží, u jakého člověka. Jsou lidé, ke kterým člověk může být přímější a vím, že to vstřebají a něco jim dojde, ale zase jsou lidé, kde to neriskují, třeba když jsou křehcí.

Používáte také třeba nějaké karty?

Ano, pracuji s Dixitem. To se mi například osvědčilo při práci s páry, kdy jsem rozložila karty po zemi a po každém jsem chtěla, aby našel kartu, která nejlépe reprezentuje toho druhého. Pak třeba klienti o svých výběrech mluví a jsou překvapeni, jak se neznají. V individuální terapii Dixit také používám, nebo jsem spíše používala, když s klientem nastala situace, že se nevědělo, jak dál pokračovat.

Jak konkrétněji používáte Dixit v individuální terapii?

Používala jsem to většinou tak, aby si klient vybral tři karty. Něco o minulosti, jak se teď cítí a nějakou kartu, která vystihuje kam směřuje. Nebo jsem klienta nechala karty vybrat volně, třeba tři nebo pět, které na něj nejvíc působí a pak jsme rozebírali, jak to s ním souvisí. Je zajímavé, že většinou vybírají karty, které právě na něco odkazují a je tam přítomná dualita té karty, že symbol je tam i v pozitivním, ale i v tom negativním. Když poté, při konkrétním rozebrání jeho výběru, k tomu dojdeme, tak je klient většinou překvapen.

Měla jste někdy klienta, z jehož snu se dalo predikovat do budoucnosti?

Ne. Asi ne.

Bohdana

Jaké jungiánské tradiční metody používáte v práci s klienty?

Zkoušela jsem asociační experiment. To se pro praxi moc neosvědčilo. Pracuji se sny, s imaginací a jinak "jungliánství" je pro mě způsob uvažování. Také samozřejmě pracuji s přenosem a protipřenosem a symboly.

Jak pracujete s aktivní imaginací?

Nejčastěji v rámci relaxací, které navozuji u úzkostných pacientů. Třeba u imaginace stromu se jde pacient opřít o strom, který vysaje všechny jejich úzkosti, deprese, smutky atd. Prostě to tomu stromu to odevzdají. Také používám imaginaci bezpečného místa. Je to užitečné pro úzkostné klienty, že si najdou místo, kde se cítí bezpečně, kam nikdo nemůže. Většinou si vybírají nějaké místo v přírodě. Tam třeba pozorují počasí, koupou se nebo cokoli, co je uvolňuje.

Jak pracujete se symboly?

Práce se symboly se používá v rámci různých technik. Pacient může imaginovat, může tu imaginaci nakreslit a jakmile je tam nějaká věc, tak už se to může stát symbolem ve chvíli, kdy se ten terapeut zeptá: „*Jaký to má pro vás význam?*“ Úplně stejné je to třeba s prací se sny. Člověk sní o stolu a terapeut se ho zeptá: „*Co pro vás znamená tenhle stůl?*“ A tím podporuje klienta, aby hledal své významy, aby se mu spustil asociační proces, takže jestli něco je součástí jungovské psychoterapie, tak je to práce s asociačním procesem toho pacienta, který ho zavede tam, kde má těžkosti.

Pracujete s psychologickými funkcemi? Jestli si toho pacienta vědomě rozdělíte podle jungiánského schématu jako to myšlení, cítění, vnímání, intuice?

Nedělám to nějak záměrně. Pokud pacient má nějakou velkou jednostrannost, tak se začnu sama sebe ptát jakou má funkci, jestli je introvert, extrovert a kam do těch čtyř funkcí v rámci základního dělení spadá, ale nedělám to nijak systematicky. Samozřejmě je asi

důležité vědět, jestli je pacient introvert nebo extrovert, bez toho se asi terapie neobejde, ale pak to bližší rozdělení je spíše nevědomé. Když se snažím na toho pacienta naladit, tak se snažím používat slovník, který mu je blízký, takže když má někdo citovou funkci, tak na něj nepůjdu přes rozum, ale je to spíše u mě už automatické, stejně jako na vnímavý typ, nějakého umělce, fotografa těžko půjdu s otázkou: „*Co k tomu říká vaše intuice?*”

V jakém stádiu individuálního procesu se setkáváte s klienty v terapii? Myslím to tak, jestli už se třeba někomu ve snu objevuje archetyp moudrého starce, a ne „teprve” archetyp animy, když vezmu příklad muže.

Vzhledem k tomu, že pracuji s psychiatrickými klienty, tak se tam tento archetyp ukazuje, ale většina mých klientů pracuje s personou, což je první archetyp, a se stínem. A samozřejmě ta práce se stínem je důležitá, to jsou všechny potlačené, vytěsněné impulzy, to je vlastně to hlavní v mé práci nebo také práce s maskou, kdy pacienti nejsou schopni být autentičtí. Když vezmu archetypy jako anima a animus, tak nemám klienty, kteří by se zabývali nějak zvlášť seberůstem. Nepotkávám často klienty, kteří by byli v této fázi, ale chodí ke mně třeba hodně ženy, které jsou hodně „mužské”, jsou hodně v animovi a já je vracím k té ženské části k té animně, k ženským hodnotám jako je péče o domácí krb a vztahové schopnosti a takové věci. Nápodobně se tohle stává i u mužům, že muže například přivádím k tomu, aby třeba začali dělat nějaké bojové umění, aby ta mužská část, která se dnes již nepoužívá v té fyzické formě byla rozvinuta.

Necháváte klienty sny malovat?

Nechávám je dělat, co chtějí. Moc jim nediktuji, co mají dělat, ale spontánně se mi stalo, že nějaká pacientka, pacient, většinou to bývají pacientky, přinesly své kresby, jelikož měly hodně silný sen a spontánně to chtěly nějak zpracovat.

Měla jste nebo máte nějakého klienta, který má lucidní sny?

Ne.

Zažila jste, že by pacienti uváděli, že se jim dějí synchronicity?

Mám mlhavou vzpomínku, že ano, ale teď si to nevybavím.

Používáte v terapii ještě nějakou z novějších metod, s kterou Jung ve své době nepracoval?

Občas pracuji se Symbolonem, ale trochu mě od toho odrazuje, že se tam většina karet věnuje té stínové symbolice, že tam je málo pozitivních, růstových symbolů.

Jung ve spisech uvádí, že měl přítele, kterému mu vyprávěl sen, že lezl po horách a najednou šlápl do prázdna a byl Jungem varován, aby přestal zdolávat hory. On ho neposlechl a o pár měsíců se zřítíl. Máte z praxe nějaký podobný případ, že by se dala ze snu predikovat budoucí událost?

Moji klienti většinou mají sny o tom, co teď prožívají, ale mám spíše zkušenosti s tím, že sny končí tam, kde končí psychika klienta, že jsou jakoby přítomné. To znamená, že třeba mluví o nějakém aktuálním konfliktu, ale když je ten konflikt nerozřešený, tak neukazují tomu klientovi co dál, prostě jen tam konstatují: „*Tady máte ten konflikt.*“

Pracujete s astrologickými vlivy?

Ne. Není mi to blízké.

S jakými metodami ještě pracujete?

Mám ráda přírodní metody jako třeba práci s kameny. Klientům dám kameny a nechám je nakreslit vlastní rodinu. Tam je zajímavé, jaké kameny si vyberou, a to tvarem i velikostí a pak jak je dají daleko. Dalo by se tomu asi také říkat, že to jsou takové rodinné konstelace, ale v podstatě je to práce se symbolem. Je jiné, když si pacient vybere nějaký malý oblázek, než když tam dá velký balvan.

Mohla byste mi říct ještě něco o amplifikaci?

Jung tvrdil, že nevědomí terapeuta a pacienta jsou propojené a když je pacient zablokovaný ve vztahu ke svému nevědomí, tak se může stát, že terapeut má za něj nápady, že třeba za něj může amplifikovat nějaký obraz. Například se mi stalo, že mi pacient něco vyprávěl a já jsem imaginovala poušť a když jsem mu ten obraz nabídla, tak souhlasil, že to je ono. Terapeut tedy může mít vhléd za toho pacienta.

Když se vrátím k archetypům. Jaké podoby nejčastěji u pacientů nabývá archetyp toho stínu?

Mám většinou pacienty, kteří se podceňují, kteří si nevěří a když se objeví stín, tak je to pozitivní stín, že potlačují své klady a nejčastěji se setkávám s tím, že klienti ke mně mají velký obdiv. Vlastně projektují své kladné stránky a schopnosti na mě, což je těžké nebrat si to jako vlastní zásluhy. Ten negativní stín se více projevuje ve snech, vlastně ten pozitivní stín jsem ve snu ještě neviděla. Negativní stín je většinou takový, že pacient před něčím utíká, ale neví před čím, nebo se bojí zloděje, takže se někam zavírá, ale to jsou věci ze začátku terapie. Také často bývá, že pacient někde bloudí, třeba ve starém domě nebo v nějakém labyrintu, což vypovídá o tom, že nezná sám sebe, o jeho vnitřním zmatku: „*Nevím, kdo jsem, nevím, kam jdu. Je to taková vnitřní odříznutost od sebe.*“

Stává se, že klienti sdělují sen, kde našli ve snu nějakou novou místnost?

Většinou tam jen bloudí a zůstanou tam. Tohle už by bylo po nějaké době a spíš by se jednalo o snovou sérii.

Jung uvádí, že když vycítil, že by bylo vhodnější pro pacienta vhodnější pracovat skrze Freudovu teorii oidipovského komplexu nebo Adlerovu teorii, tak pracoval v rámci těchto teorií. Pracujete také tímto způsobem?

Ano, například pracuji s potlačeným přáním. To se objevuje docela často. Ano a také pracuji s Adlerovkou teorií s touhou po moci a s nacistickou problematikou, ale spíše ve smyslu pojmenování, než že bych to nějak rozvíjela. A samozřejmě s celou koncepcí

obránných mechanismů, což je freudovská věc jako potlačení, vytěsnění, sublimace, racionalizace atd.

Když se vrátím k tomu asociálnímu experimentu. Jak jste s touto metodou pracovala?

Zkoušela jsem to používat, když už jsem nevěděla co s klientem, když jsem ten test zadala, objevily se tam pro mě nějaké podivné asociace, za kterými jsem šla, ale v podstatě jsem to nepoužívala jako diagnostickou metodu, ale spíše jako práci se symboly: „*Tohle je zajímavá asociace. Povězte mi o ní víc.*“ Spíš takový rozjezd dialogu než, že bych ho nějak vyhodnocovala, jelikož jsou lepší psychodiagnostické metody.

A měřila jste i galvanický odpor kůže?

Ne. Pouze se základní formou: podnětové slovo – odpověď – měření reakčního času.

Pracujete také s kartami?

Pracovala jsem s tarotovými kartami. Například, když se mi vybavila k nějakému obrazu, o kterém pacient mluví, tak jsem mu ji ukázala, ale bylo to spíš dokreslení jeho asociace, takový způsob amplifikace.

Dalimil

Jaké metody Carla Gustava Junga používáte?

Z toho Jungova repertoáru asi tu imaginaci. Ten můj přístup je spíše intuitivní. S člověkem si povídám, můžeme jít do imaginace, můžeme jít do konstelací, což je takový divadelní proces a mezi tím přepínám podle potřeby.

Pracujete také s archetypy?

Ano. S archetypy pracuji skoro pořád. Můžou být třeba v té imaginaci nebo v horoskopu v astrologii a v těch konstelacích se archetypy také vyskytují, takže archetypy se objevují pořád. Akorát bych k tomu dodal, že to není vždycky archetyp ve smyslu jako anima, animus nebo persona, stín, ale je to mnohem širší, třeba nad Vámi je tady bohyně Artemis. Ta nabídka archetypů je mnohem pestřejší.

Pracujete s přenosem a protipřenosem?

Úplně se na to nezaměřuji, protože můj typický klient je, že přijde jednorázově a potom třeba za půl roku. Klientů, kteří chodí každý týden mám pouze několik. Tato situace může vznikat. Nějaká vzájemná náklonost, probíhají nějaké emoce, ale ne úplně cíleně s tím pracuji.

Dokážete odhadnout v jaké fázi k vám chodí klienti z hlediska alchymie?

Myslím si, že se o tom takhle nedá úplně mluvit. Tahle alchymie, o které Jung mluví se týká strašně malého procenta populace. Alchymie je pro těch málo, kteří touto cestou krácejí a nedá se to aplikovat na běžného klienta. Takže bych klienty těžko zařazoval do některé z alchymistických fází, jelikož mi to nepříjde nejvhodnější.

A dostáváte se k práci s nevědomím klienta?

Určitě s nevědomím pracuji. Třeba když rozehráji nějakou konstelaci, tak zobrazujeme nějakou aktuální situaci jeho já plus jeho nějaké nevědomé části, které přicházejí v integraci. Ten proces léčení by vlastně bez toho nevědomí nemohl ani probíhat. Kdybychom se pořád opírali o to stejné, co víme, tak bychom se nikam nepohli. Aby se něco pohlo tak se to nevědomí musí vždycky projevit a přistoupit do hry, jelikož by toho by se to nedalo ani nazvat terapií.

Stává se u klientů, že se u nich více projeví to nevědomí? Začnou mít více snů? Začnou mít numinózní zážitky? A případně v jaké fázi?

Myslím si, že už při první terapii se může začít něco dít, že se to nevědomí rozvolní. Člověk začne mít jiné nálady, ve vztazích může začít mít jiné pocity, jiné chování čili když člověk bude odcházet po první terapii, tak se mu rozvolní nevědomí a tím pádem také celý jeho život. Narazí najednou na někoho, kterého dlouho neviděl, začnou se mu dít synchronicity. Jak se hýbne s nevědomím, tak se hýbne s celým světem pro toho člověka.

Jung uvádí synchronicity na základě pregognitivního snu přítele o došce a koních, které pak po nějaké době viděl ve fyzickém světě. Stávají se klientům také podobné synchronicity?

Tohle znám ze svého osobního života, ale třeba u klientů, to nemám tak často, že by tohle vyprávěli.

Pracujete s hypnózou?

Hypnózu nepoužívám.

Pracujete s asociačním testem?

Ne v terapiích, ale když někdy vyučuji, tak abychom si to vyzkoušeli.

Pracujete s amplifikací?

Určitě. S tou prací hodně, zvláště když mám kurzy astrologie, ale v terapii taky. Hodí se to, když jsou třeba skupinové terapie. Jeden člověk řekne nějaké téma a druhí k tomu přihodí svoje a najednou se to jakoby znásobuje a najednou něco přichází. Má to blízko k brainstormingu.

Jak přesněji pracujete s astrologií?

V terapii s tím pracuji například, že se kouknu na klientův horoskop, abych zjistil, jak má své archetypy rozvrstvené, strukturované, takže to někdy kombinuju. Pomáhá mi to mít

větší vhled do uspořádání toho člověka. Pak se s tím člověkem můžu o tom bavit a má to velmi srozumitelný jazyk. Ta astrologie umožňuje se hezky bavit v obrazech. Víte nějak intuitivně, že ten člověk tomu dobře rozumí. Když na klienta používám tu odbornou terminologii, tak je to takové odličující a vlastně to není dobré pro toho klienta. Ty ostře psychologické definice jsou vzdalující od toho porozumění. Čili ty astrologické obrazy...Někdo má zvýrazněného boha války Marse, tak bude inklinovat k boji a sportu je velmi rychle uchopitelný. Vypadá to dokonce, že hodně mých přátel terapeutů, používají také astrologii, ale ne vždycky o tom oficiálně mluví. Stejně tak vědců, ale veřejně se k tomu nehlásí, aby to třeba neškodilo jejich akademické pověsti. Vlastně je to běžnější, než se zdá.

K té astrologii bychom třeba mohli zařadit i tarotové karty?

Mám pár takových balíčků karet, ale při práci s klienty je nepoužívám, spíše jen pro osobní účely.

Jung se také zmiňuje o knize I-ting. Používáte ji nebo něco podobného jako kostky?

Knihu I-ting trochu znám, ale zase ji nepoužívám při práci s klientem. Spíš bych ji zvolil pro osobní účely. S klientem postupuji jinak. Tam nepotřebuji používat prvek náhody nebo věštění. S klienty používám ty konstelace, kde mi ta možnost náhledu přijde přesnější.

Pokud vím, tak se zabýváte grafologií, kterou může pojmout jako rozbor klientovy tvorby. Jak konkrétně s tou grafologií pracujete?

Grafologie má nějaký základ, který je hodně strukturovaný, v kterém se lidé blíží. Někaký znak, jestli odpovídá nějaký vlastnosti. Tich znaků je tam asi 20-25 a kombinují se. Takže to gro grafologie je řemeslo, které se dá naučit. Například když je to písmo veliký a plošný, tak to souvisí s extroverzí, takže nějaká skupina znaků dává extroverta, nějaká skupina znaků dává introverta a na těchto věcech by se shodl každý grafolog a na ty není třeba intuice, jelikož je to poměrně dobře čitelný. Kdybych tady rozhodil pád dopisů na zem, tak by se většina lidí shodla, jakmile by byli seznámeni s tím, jaké znaky patří k daným

vlastnostem. Základ je velmi strukturovaný a definovaný a když teprve člověk tento základ umí, tak k tomu přidává navíc intuici, takže vzniká jakási brilance, že z toho vykouzlí víc, že ty vhledy jsou mnohem přesnější než pouze z těch základních struktur. Takže by se dalo říct, že ta grafologie je řemeslo, které se dá naučit plus potom nějaká intuice a umění, podle toho, jak je ten člověk sám nadaný, tak to do toho přidává.

Někteří lidé tvrdí, že ovládají psychometrii. Zaměří pozornost na nějaký předmět a dokážou tím získat danou informaci...

O tom je jedna Čapkova povídka z první republiky, kdy právě ten grafolog byl tak intuitivní, že si to písmo nějak přiložil srdci a řekl třeba povahu toho člověka nebo nějak tak a pak vznikl dojem, že ta grafologie je nějaké takové kouzlení, ale ono to tak není. Ta grafologie tohle nedělá je v tomhle jakoby exaktnější. Takže takovéto naciťování je jiná metoda. To nepoužívám během terapie nebo grafologie, ale třeba, když si jdu vybrat víno, tak si ho dám k srdci, a tak nějak vnímám jaký asi bude, jaký bude mít účinky a jaký mám z něho pocit. Takže tuto dotekovou intuici používám třeba takto.

Pracujete s psychologickými funkcemi? A jak s nimi pracujete?

Pracuji s nimi nejvíc, když vykládám grafologicky, tak tam je to dobře vidět, že používám k náčrtku té osobnosti, ty funkce, které se hodí. To lze dobře vyčíst. V běžné terapii, že bych se na to nějak běžně zaměřoval, to ne, že bych dával nějaký test a zjišťoval, jak na tom člověk je. Ono se to dá spíše odhadnout již během pár chvil, když se ten člověk nějak projevuje. Zvlášť to nevyhodnocuji, že bych se tím sám racionálně nějak zaobíral v hlavě a říkal si, co ten člověk je. To tak nedělám. Toho člověka беру intuitivně jako celek a nějak zvlášť to nezkoumám, že bych se na ty funkce zaměřoval, ale je to určitě poznatelný. Intuitivně to asi prostě používám.

Máte vyzorované, že se funkce nějakým způsobem manifestují ve snu. Například ta méněcenná funkce?

To se pokusím naznačit na funkci vnímání. Ta se bude ve snech projevovat jako formy, z jakého materiálu je budova, jestli kůň je černej nebo bílý, všechny ty formy a struktury přírody jsou v tom snu vlastně k té funkci vnímání. Cítění bude celková atmosféra toho snu, kde se to odehrává...Ten sen se dá vlastně takto rozebrat z hlediska těch funkcí. Možná to můžu trochu zobecnit, jelikož o zvědomování té méněcenné funkce jde v průběhu celé terapie. Ten člověk, když má jako hlavní funkci myšlení, tak pořád argumentuje hlavou a je třeba ho dovést k té protikladný funkci, o který neví, protože tam má ty nejcennější obsahy čili třeba u toho cítění, tam jsou obsahy, které cítí tělem, tak to pro něj může být to nové a ta méněcenná funkce nejvíce pracuje s tím nevědomím, kde je nejvíce toho materiálu, který je užitečný pro tu terapii. V té terapii se pořád potřebujeme ptát na ty jiné funkce, a ne na tu hlavní, jelikož u té hlavní je člověk sebejistý, protože ji ovládá a tam pro nás není nic zajímavého. Třeba ta hlava, ta mysl toho člověka je to v čem se cítí jako ryba ve vodě, ale v tom nemáme žádný materiál, který by nás jako by léčil nebo vytahával ty komplexy nebo nějaké zranění. Je třeba se ptát na ty doplňující funkce.

Jung říká, že když člověk integruje méněcennou funkci, tak dosáhne celosti. Mohl byste mi něco říct k té quaternitě? Jung o ní v knihách hodně píše i z hlediska psychických funkcí.

Mohl bych na to navázat. Četl jsem to v knize od Wolfa-Dietera Storla. Je to německý antropolog a současně takový šaman, který má výborně nastudované indiánské kmeny i je navštěvuje. Píše, že každá civilizace si vytváří svůj systém léčitelství, které souvisí s přírodními obdobími a vlastně i s přírodou a krajinou té oblasti. Třeba v indii v ajurvédách systém léčení má základní číslo tři, protože jsou tam tři roční období jako pasáty, sucho, vedro prostě tři roční období a potom podle toho rozlišuje tři typy temperamentů a tři typy stravování, kdyžto Evropa má tisíciletou tradici, že tady je jaro, léto, podzim, zima tomu odpovídají čtyři temperamenty, čtyři funkce, čtyři slunovraty jakoby čtyři dělení toho kalendáře čili mi jsme tak od přírody čtyřkový, protože se to střídá ve čtyřech kvalitách, a proto i léčení, to Galénské, jakože čtyři temperamenty a čtyři tělesné šťávy. Psychologie na tom pořád bazíruje na těch čtyřech temperamentech například, takže

to, že takhle máme tu čtveřici je možná něco čistě evropského, protože takhle tu pracuje počasí. Takže ta čtyřky je přece nějak evropská a Jung je hodně evropský. Zkoumá víc to evropské vědomí víc než to indické nebo indiánské.

Máte některého klienta, který má lucidní sny?

Není to úplně běžné, že by klient měl lucidní sny. Ono je i docela zajímavé, že když člověk přijde s běžným snem, tak je to plodnější než ten lucidní. Ten lucidní je totiž vědomý a člověk tam dělá, co chce čili je to běžné jako byste si povídali. Když ten sen je děsivý, úplně nevědomý, tak tam je ten materiál, který je pro nás vlastně zajímavý. Lucidní sny není třeba ani nějak zvlášť rozebírat, protože jsou samy o sobě tak nějak zvědomělé.

Mohl byste mi něco více říct k těm konstelacím?

Ty konstelace Jung ještě neznal, ale určitě by je hodně oceňoval. Jungián James Hillman, který hodně uvažuje po Jungovi vlastně ho dál vykládá a uvažuje, že ta duše je hodně polycentrická. To znamená, že nad tím egem je vícero center, vícero archetypálních zdrojů, a to ego je jen kousíček toho celého, co komunikuje v té duši. Ty konstelace nám umožňují tento polycentrismus rozehrát. To znamená, že různí lidi hrají různé části duše, tím pádem já mám plochu, která je hodně barevná a to ego-já, tvoří jen kousíček toho čili se dostávám za to ego do širšího, do nevědomí, které obsahuje tyto nějaké energie nebo ty další centra a teprve z nich jsme jakoby složení. Je to vlastně blízké tomu Jungovi a Hillmanovi akorát oni ještě konstelace neznali. Z hlediska funkčnosti je to velmi efektivní a navazuje to na Junga akorát on v jeho době ještě tuto techniku neznal.

Můžete mi konkrétně popsat, jak s tou konstelací pracujete?

By sem třeba přišli lidi, do nějaké větší místnosti a někdo by hrál váš stín, někdo vaši maminku třeba, někdo vaše srdce, někdo vašeho hrdinu ve vás, někdo váš strach jako emoci a najednou by se tady rozehrало takové divadlo, byste se mohl třeba jen dívat, a najednou byste viděl jak to v té duši, tak nějak máte, jak se ty části vaší duše chovají. Třeba strach by běžel k matce a najednou by zařval: „Nešáhej na mě!“ a najednou by začalo vylézat nějaké

téma, že jste se maminky bál třeba. By se odehrál nějaký proces, kterému by stačilo jen rozumět, proč máte s něčím nějaký problém a začal byste na něj mít jiný náhled a po skončení toho procesu by se něco ve vás hluboce pohlo a uvolnilo a vy byste odcházel vyléčený z toho tématu čili je to takový katarzní proces, kdy se nám takhle něco objevuje. Může se jít někam hloubš, než když se takhle bavíme. Bavít se je, že jsme tak v deseti procentech toho, co se vlastně děje, když to ta konstelace hrábne do něčeho hlubšího, co se děje v té duši a vy dokonce do toho můžete i zasáhnout do toho dění. Můžete být aktérem. Můžu vás dát do pozice třeba vašeho strachu, vašeho hrdiny a vy uvidíte, jak to vypadá z jiné perspektivy. Někdo řekne: „Já se nebojím, já to mám skvělý, já jdu do boje. Nevím, s čím máte problém.“ a strach řekne: „Vždyť já jsem tu taky. Mě si nikdo nevšímá.“ Takže se to takhle děje a zobrazuje. Klasická konstelace probíhá tak, že jsou tam rodinní příslušníci, že někdo hraje tátu, mámu, babičku, dědu a tak dál, ale já to dělám širším způsobem, že tam dávám cokoliv, co může být v duši.

Opravdu se stává, že tu lidi intuitivně hrají nějaký ten archetyp?

Ano. Funguje to jakoby samovolně. Ve chvíli, kdybych tady začal hrát vaši matku nebo někdo, tak začne mít její polohu těla, jestli je třeba shrbená a stará tak se to promítne do toho držení těla a dotyčný, co ji hraje, začne dokonce imitovat její hlas a grimasy. Pak se dokonce ten člověk vyděsí, jak je to možné, že to někdo takhle hraje, když jeho matku nikdy neviděl. Člověk je pak tak vtažen do toho děje, že se klidně rozbřečí, že tu matku tady takhle vidí. Tohle divadlo je vlastně hodně sugestivní, takže jako by se nějaké morfické pole najednou jako by nahrálo do těch účastníků a najednou, jako by skrze ně začalo jednat, jako by kdyby na chvílku byli ti herci takové loutky skrze ně vstupují nějaké síly a ty síly jsou vlastně vaše psyché. Ty síly té psyché se jakoby zobrazej a nahrají se do těch herců a začnou s nimi jakoby hejbat, hejbat s nima jako s loutkami. Ukáže se vlastně, co ta síla duše umí. Vlastně to funguje skoro vždycky, tak na 99 %, i když ty lidi to nikdy nehráli. Není potřeba pro to vůbec nic. Lidi to nějak intuitivně uměj, jelikož je asi taková vlastnost těla pro nějaké takové emoce, že jsme jako médii čili jsme jakoby nakažlivý na úrovni těla, že můžeme někoho zahrát, i když nás někdo bez přípravy pošle do té role. Jako

by se to dělo samovolně. Kdybych vás teď pasoval do role svého otce, tak byste začal chytat emoce, jak se on sám cítí. Hůř to jde někdy mužům, kteří jsou jakoby technicky zaměřený jako programátoři, fyzikové, ale i oni se do toho dokážou dostat. Ženám to obecně funguje víc...

To vlastně jen doplňuji to vaše téma. Jungiánství není jakoby o těch konkrétních metodách, ale o takovém pohledu na svět, který se propisuje tak, že člověk může používat jakékoliv metody, proto u mě můžete vidět, že něčím můžu být trochu víc jungián, i když nemám výcvik, protože intuitivně jakoby toho Junga mám v sobě. Četl jsem ho a vnímal a jsem jakoby jím prosáklej, tím jungiánstvím, takže vlastně cokoliv dělám, tak se to do toho promítá, přestože to nejsou ty konkrétní techniky. To je vlastně ta pointa, že o ty techniky nemusí úplně jít, že jde spíše o takový přístup k životu, nějakou životní filozofii a ta je mi na tom Jungovi blízká. To znamená, že já sám osobně zažívám synchronicity, mám ve snech ty archetypy, já sám tak uvažuji jako by bych tím byl posedlý. Je to jakoby moje životní vášeň. Budu koukat na film a uvidím tam ty archetypy a jak jsem jím, tak nasáklej, tak tím pádem to jde do té terapie, ač člověk ten výcvik má nebo ne. Je to spíše o tomhle. Člověk je vlastně sám takový. Je to vlastně podobnost nějakých osobností. Takže to jádro je za tím než v těch konkrétních technikách. A někdo třeba může ty techniky solit přesně, v kterých já jedu, ale může být duševně jiný, takže vlastně jungiánskej není v tom přístupu. Myslím, že u toho jungiánství je zvýrazněná jakoby anima toho terapeuta, ta anima je vlastně taková ženská složka, která cestuje do toho nevědomí a co pracuje v nás s obrazy, takže ti jungiáni budou tu animu mít více zvýrazněnou a budou s ní více pracovat, víc budou pracovat s obrazy a víc půjdou do toho nevědomí nějak napřímo, budou více pracovat s fantazií. Myslím, že toto je hlavní jádro. Já hodně pracuji s fantazií čili když tady sedí klient tak já se nebojím říct nějakou fantazii k němu. Třeba: „Teď se mi zdá, že máte nějaké andělská křídla za zády, když se mnou mluvíte.“ a on řekne: „Jo? To jsem si vždycky myslel, že jsem tak trochu anděl.“ Použiji vlastně svoji fantazii a většinou to sedí, že není problém s tím pracovat, protože je to příjemný. Člověk má rád pohádky a jako kdyby se nikdo neurazí, jakože má křídla, nebo že má rohy a vlastně člověk neví, kde to bere, ale vlastně to nějakým způsobem z toho nevědomí čte, takže s tím pracuji hodně.

Nevím, jestli bych fantazii nazval technikou, ale je to něco, co ostatní směry psychologicky tolik nezdůrazňují, že u Junga je fantazie vlastně hlavní činností té psyché. Zato někdo by řekl, že člověk má vůli nebo rozum jako hlavní stavební kameny.

Mohl byste mi více přiblížit rozdíl mezi fantazií a vizí?

Fantazie je větší celek. Je to vlastně schopnost duše nebo mysli pořád vytvářet nějaké obrazy, a to běží skoro nonstop. U někoho více vědomě u někoho nevědomě, ale víceméně pořád fantazírujeme. Prostě v nás běží nějaká řeka obrazů. Vize je nějaká jedna konkrétní fantazie, která mě napadne třeba k nějakému tématu, třeba když hledám, co v životě dělat, nějaký pracovní projekt, tak na něj potřebuji vizi, takže tak nějak vyzývám to svoje nevědomí, aby mi poslalo vizi a ono může a nemusí mi to poslat. Může se na mě vykašlat a já jí prostě mít nebudu. Musí se v tom nevědomí nějak urodit a ta duše mi to musí poslat. Někdo třeba odchází do pouště nebo je v askezi nebo udělá nějakou techniku, aby tu vizi vyvolal, ale někdy se stane, že jdu po ulici a najednou se rozsvítí a vidím tu vizi. Ta vize je vlastně takový okamžik, kdy se ta fantazie projeví a pošle mi soubor obrazů, nějaký film, který potřebuji, abych něco udělal a ta vize mě motivuje. Ta vize je konkrétní obsah toho nevědomí, konkrétní film. Je to vlastně takové holografické, co se podobá filmu, takže i zvuky, myšlenky. Každý asi má své vlastní vize podle své psychiky nebo to vysílá ten jeho Hollywood v jiných barvách.

Používáte při práci s klientem také Freudovu psychoanalýzu?

V té psychologii se mi všechno sbíhá jakoby v ten jeden proud a já pak jako by už nerozlišuju odkud jsem to vzal čili když mám klienta tak efektivně, aby se dělo to nejlepší, vytahuju ze své zásoby všechny metody najednou a je mi jedno, jestli to kombinuju. Je mi jedno, jestli během několika minut změnit směr a začít se bavit o jeho superegu nebo id. Vždycky podle toho, co se hodí. Ty freudiánský struktury třeba u někoho nepoužívám vůbec, protože u něj nemají smysl, ale u někoho je to třeba strašně výstižný a má velký smysl se bavit o jeho superegu a id, které jsou ve velkém napětí. Třeba když tomu rozumí a sám toho Freuda čet, tak klidně přejdu na freudiánské výrazivo a slova. Je to jako přepínání

jazyků z angličtiny do francouzštiny a pak jsou nějaké dialekty mezi tím. Vlastně používám to, čemu on rozumí.

Co třeba práce s komplexem méněcennosti u Adlera? Předpokládám, že s ním pracujete obdobně, jak jste teď popsal.

Ano. U někoho to může být téma, tak se o tom bavíme. U někoho to není výstižný vůbec. Těch přístupů je tolik a potom třeba беру ze všech najednou. Člověk může kombinovat anglickou, francouzskou, indickou kuchyni a není v tom problém. Vlastně mi eklekticky nevadí, když začnu vařit ze všech těch věcí najednou.

Ještě se vrátím k analýze těch produktů tvorby. Jung někde uvádí, že dokáže vyčíst z kresby pacienta možnost výskytu psychózy. Co si o tom myslíte? Dá se to vyčíst třeba i z toho písma?

Určitě to tam prosakuje, a to do písma i obrazů. Já s tím nepracuji, jelikož nepracuji s těma psychotickými pacienty, abych četl psychózy, to už je trochu jiná liga. Ti ke mně nechodí. Tim, že nejsem placený přes pojišťovnu, tak ke mně nechodí tihle ti pacienti, ale dá se to, třeba když člověk udělá grafologický rozbor, tak začne prosvítat v jakém stavu ten člověk je a pokud tam nějaké znaky jsou, tak je to vidět na tom písmu, že jsou tam nějaké neslučitelnosti. S klientem se toho dotkneme a potom ta grafologie přechází plynule do té terapie. Najednou je vidět, co se děje, co v tom člověku neštyluje. Začneme se o tom bavit, třeba se z toho začne trochu rozechvívat a už se dá z toho přejít k té diagnostice, k té terapii. Ty obrazy a písmo to zrcadlí a lze se k tomu dostat.

Co se dá dělat je, že nějaký klient přijde a dá mi třeba nějaký obraz své rodiny, který namaloval třeba na arteterapii a místo toho, aby povídal o svých rodičích a rodině, tak já ten obraz vezmu a začnu dělat ty konstelace. Někdo třeba zahraje babičku, dědu, podle toho, co je na tom obrázku a rovnou rozehrajeme ten obraz. Vlastně to dohrajeme a přeskočíme třeba fázi povídání. Protože ten obraz už má nějaký náboj. Babička tam třeba je v červeném svetru a je vidět, že je ohnivá. Není třeba říkat: „Babička je ohnivá.“, ale jde se hrát a už je

vidět, jak prosakuje do té konstelace, že se to blíží k jádru. Vlastně z obrazu můžeme skočit do toho procesu.

Baltazar

S jakýma jungiánskejma metodama pracuješ?

Vlastně pracuji s celou Jungovou teorií. Já jsem neprodělal výcvik v jungiánský psychoterapii, takže bych řekl, že jsem si odvodil nebo vypracoval metody, které jsem si, dá se říct, vypracoval sám. Pracuji se sny, a to s analýzou snů. To, co zkoumám v té terapii a s čím vlastně v té terapii pracuji je narativ sebevyprávění. Minimálně se vztahuji k tomu klientovi tak, že má určitý tendence k monomýtizaci. Mýtizuje se. Třeba se vnímá jako hrdina. Třeba se ho ptám na jeho osobní příběh a on sám sebe nějak popisuje jaká je skladba toho popisu, toho narativu, jak on se vnímá jako to ohnisko, jako to středobodu bytí toho svého života a jaký je tam, řekněme, nějaký archetypální motiv a nějaká stopa toho vyprávění a potom pracujeme dál. Když dospějeme k závěru, že ten člověk je víc vyladěný třeba na nějaký specifický archetyp. Ke každému archetypu máme blíž nebo k té archetypické struktuře, takže když budeš dionýsky zaměřený, tak já se třeba ptám, kde by v tom mateřském komplexu byl obsažen aspekt Héry a tak dále. Nějakým způsobem jdu potom životním příběhu, po těch životních vzorcích a potom se snažíme sestoupit hlouběji na tu kolektivní úroveň nevědomí.

Takže vlastně do toho procesu zapojuješ mýty, abys tomu člověku přiblížil proces té individuace?

Já se nesnažím přímo vrtat do té individuace, protože to si ta duše říká sama, kam chce růst a kam chce spět. Spíš se snažím osvětlit v jakém divadelním scénáři divadelní hry se nachází. Někdy tam jsou ty archetypální kulisy a také jaký je tam vztah mezi těmi archetypálními prvky toho jeho životního příběhu. Nedělám to ale tak u všech. Jestli s touhle tou metodou pracuji se třemi lidmi ze své terapie. Se zbytkem pracuji jinýma metodami. Mám tu třeba holčinu, které je osmnáct let a nepotřebuje nic jiného než si třeba

povídat. Prostě jen aby ji člověk poslouchal, protože má nedostatek pozornosti a je hodně deprimovaná, ač se jedná o empatii, porozumění, lidskou intimitu. Mám tady třeba klučinu, který řeší, že má třeba úzkostnou poruchu, takže to třeba zase řešíme, a když už použiji ve vztahu k němu nějaký mytologický příběh, tak je to jenom ve vztahu, abych osvětlil, jak se ty síly tváří a jakou mají povahu toho svého uskutečnění.

Pracuješ s přenosem a protipřenosem?

Ano. Když tu budeš mít holčinu, která se bude cítit v roli oběti a bude potřebovat zachránit a má pořád takové ty tendence přivolávat do svého života muže, prince, který jí zachrání, takže tam třeba přirozeně pracuji s tou skladbou toho, kdy ona se vnímá jako princezna a jeho vidí jako toho prince a ten princ ji má chránit před nějakým drakem nebo něčím takovým. Tam musíš počítat s tím, že ona si buď do tebe bude promítat toho svého prince, který jí bude zachraňovat, anebo chvílema jakoby draka, který bude ohrožovat její pozici. Takže s tím pracuji taky. Samozřejmě jsou tam přirozený samoúdržavný principy duše. Můžou si do tebe promítat třeba archetyp mudrce, archetyp léčitele a tak dále.

Pracuješ s asociačním testem?

Ne. Spíš sleduji v průběhu rozhovoru, na jaké slova člověk reaguje. Pokud je tam nějaký emoční podnět, tak to sleduji. Což vlastně je v praxi použitý ten asociační experiment. Prostě si povídáš a najednou vidíš, že se ten člověk otrěse. A ty se ptáš, proč se otrásl a sleduješ to.

Pracuješ s aktivní imaginací?

Taky. S aktivní imaginací s konstelacema s tou gestalt terapeutickou technikou těch horkejch židlí.

Mohl bys tuto techniku více popsat?

Když chceš třeba tomu člověku zvědomit jeho vztah mezi personou a stínem, tak bych třeba zkusil nějak vyhmátnout ten stín, nějak ho popsat. Řekl bych mu: „*Tady si sedněte.*“

Tady máte židle a teď si představte, co vás na tom člověku nejvíc rozčiluje, nějaké vlastnosti. Co cítíte v těle..." protože ono i to tělo беру v potaz. Nikdy nevisí ve vzduchu. Je provázané s tou tělesností, takže to psychosomatický prožívání je důležité. Nechám ho, aby si vizualizoval nějakou tu postavu, která reprezentuje ty vlastnosti, a přitom jí může klást nějaké otázky. Položí jí otázky, potom si přisedne. Má furt zavřené oči a z pozice toho stínu odpovídá třeba té personě. Takže se snažím takhle vést dialog mezi těmito kvalitami duše.

Pracuješ taky s analýzou produktů tvorby?

Taky. Třeba když přinesou obrázky nebo složí nějakou hudbu, báseň a třeba s čím taky pracuji je, že se jich zeptám, jaký je jejich nejoblíbenější film nebo seriál nebo příběh nebo pohádka z dětství a co konkrétně se jich na tom příběhu dotklo, protože často to osvětlí třeba nějaké jejich vnitřní dilema. Měl jsem tady třeba kluka, který miluje Star Wars a miluje tu scénu, kdy tam jedna z těch postav neví, jestli má zabít toho Palpatina, nebo ho nemá zabít. Prostě takovéto vnitřní dilema. Potom se ho zeptám: „*Kde cítíš tohle dilema v sobě? Kde cítíš, že jsi se dostal do úzkých, že nevíš, jak se rozhodnout?*”

U té analýzy snu. Jak často do ní vnášíš vlastní interpretace?

Představ si, že se jedná o nějaký alchymistický proces duše, kdy potřebuješ určitou konstelaci určitých archetypálních sil nebo určitých komplexových vzorců, protože komplex a archetyp v podstatě nějakým způsobem spolu prorůstají, akorát ty archetypální vzorce se projevují v lidské rovině a my je máme v podstatě nějakým způsobem zkrešlený, a aby ten určitý proces mohl zrát, tak je někdy lepší, že nějaký ten proces nevidíme. To, co se kolem nás konsteluje a jaký síly na nás v tuhle chvíli působí a jak hnětou tu duševní látku. Já vycházím ze snů a mám v tomhle blízko k buddhismu a snažím se mírnit úzkostnost toho daného člověka v té situaci, že tady může být několikatero možností, úhlů pohledu na tu jednu konkrétní situaci, než abych ho nechával bloudit tím labyrintem a on si jakoby osahával... jo tady jsou ty zdi, tady je ta volná cesta, tak se snažím vnést do té terapie jakoby vyšší perspektivu, kdy on se podívá vlastně z výšky a vidí tu strukturu toho labyrintu, než abych ho v tom labyrintu nechával samotného. Dám ti konkrétní příklad.

Přišla mi sem slečna a říká, že má pocit, že je zneužitá. Tady se vyloženě jedná o její osobní prožitek, který se týká nějakých konkrétních mužů, nějakých jejich příbuzných a tak dále. U ní jsem kladl otázku: „*Co když se jedná o symbolické vyjádření. Co když je to alegorie? Co když nejde o konkrétní muže, ale o nějaký duševní prožitek řekněme, o nějakou zkušenost, kterou permanentně prožíváte vy, ale i já v rámci toho patriarchálního systému? Co když vlastně ti muži, kteří se vám zjevují nejsou v posledku síly, kterými mi sami sebe znásilňujeme? Že třeba používáme nějakou tvrdou maskulinní energii, abychom se disciplinovali.*” Vlastně jsem udělal tento úkrok stranou a bral jsem to jako obraz, jako symbol. Specifikum té mé práce je, že když někdo tvrdí, že byl zneužit svou matkou a otcem, tak nezkoumám, jestli je to objektivní pravda. V posledku to se ani nedozvíš. Je to subjektivní úhel pohledu a vlastně existuje něco jako umělé vzpomínky, kde je vlastně subjektivní hledisko, je tam nějaká prvotní výchozí perspektiva, je tam nějaké prisma toho konkrétního prožitku a ty už se nedozvíš, jak to viděla maminka, tatínek, protože to už je pradávna minulost. Ale beru vážně to, že ten člověk to takhle cítí, takhle vnímá a už neřešíš, jestli je to vnitřní matka, nebo vnější matka nebo jestli je to matka Země, jestli je to existenciální tíže života a vlastně těsnosti. Bereš to symbolicky, že tady je něco mateřského, co člověka nějakým způsobem pohlcuje a snažíš se ho odvést od toho subjektivního ponoru v té víře, že je to objektivní faktum a spíš to bereš jako esenci snu, že se tady něco prostě ukazuje symbolicky. A ten symbol je vlastně taková zhuštěná zkušenost, která se ukazuje jednoduchým obrazem a problém je ten, že my jsme uvěřili ve fakticitu toho obrazu spíš než symbolické řeči nějakého prožitku, nějaké zkušenosti, že je to vlastně nějaká nálada v pozadí. A myslím si, že tohle nějakým způsobem mírní tu neurózu.

Dalo by se tohle označit jako práce s alchymíí?

Jo, určitě. Má práce je vlastně i práce s filozofií. Psychologie vlastně byla jeden ze směrů filozofie, takže taky snažím jít k tomuhle. A alchymie, hermetismus to je zase práce s analogií. Alchymie se pohybuje ve sférách proměn, mutací, určitých efemerních jevů. Je to něco, co je jakoby subtilní. Pracuješ s touhle tou energií, s určitou duševní látkou.

Používáš nějakou podobnou metodu jako je práce s knihou I-ting?

Ano. Třeba dneska jsem používal ten Symbolon, tady ty tarotové karty. Třeba dneska jsem s tím pracoval tak, že přišel klient, povídal mi a já mu říkám: „*Dneska se vás nebudu na nic ptát, ale zkusme se zeptat karet dříve, než tu celou situaci začneme nějak rozebírat.*” A vlastně ty karty kladly úplně stejné otázky, které bych klad já, ovšem v těch obrazech. Necháš ho koukat na ten obraz a ptáš se ho: „*Co tam vidíte?*” „*Vidím tam tady klec. Tady paní zavřenou v kleci. Tady muž drží klíč od toho zámku.*” A tak dále a tak dále. „*No a co vám to připomíná? A myslíte, že to odpovídá té vaší situaci?*” A on odpovídá: „*Jo, úplně přesně.*” „*A když tedy máte pocit, že to odpovídá úplně přesně, tak kde teďka žijete v té zlaté kleci? A kdo drží ten klíč?*” A tak dále a tak dále. Takže spíš kladeš otázky v tomhle tom smyslu a pracuješ s tím obrazem. To říká hezky John Kozák, že mytologie je v podstatě zrcadlo. Nejde o tu objektivitu nebo faktičnost toho vyprávění, ale jde o to, že nějakým způsobem jsou ty mytologické obrazy strukturovány tak, že odráží nějakou reálnou situaci toho člověka.

Pracuješ s psychologickými funkcemi?

Ano. To si nemusíš úplně třeba zvědomovat, že teďka budu pracovat s těma psychologickými funkcemi, ale třeba to poznáš, že ten člověk je třeba víc intuitivní, je víc emocionální, pocitověj, je víc citověj nebo vnímající. To je Jedno. Pochopíš, že když má rigidní tu myšlenkovou funkci, tak je příliš strukturovaný a vlastně pochopíš, že to může být sama příčina toho problému, a tak toho člověka vedeš do těch subtilních obrazových, snových látek, kde to není pevně strukturovaný a racionální...Ale to si řekne sama ta terapie kam. Není to nějak programové, že si řeknu tak toho člověka tam povedu, ale spíš vnímáš, co sama ta duše přináší. S čím já pracuji asi taky nejvíc je synchronicita. Přejde mi klient na první terapii a přijde pozdě, nebo mu přestane fungovat telefon, nebo během pěti minut mu začne volat asi deset lidí, nebo zabloudí a ty se ptáš: „*Co ho nechce pustit do té terapie? Co ruší ten signál?*” Kdybych dal příklad, tak někdo půjde na terapii a najednou zažije mimořádný zážitky při cestě sem a už to samo o sobě ho naladí, tak třeba můžeš rozebírat tohle. Koukáš vlastně, co se ozývá, a to tak nějak určí jakým směrem se ta terapie bude

ubírat. Samo ti to nějak řekne. To je vlastně jako bys pracoval s tím I-tingem. Nějakým způsobem vezmeš do hry celou scénérii té terapie.

Mají tvoji klienti také prekognitivní sny?

Ano. Děje se to a navíc to ukazuje, že jsme na správné cestě. Když začne ta realita komunikovat, tak se to nevědomí otvírá a něco ukazuje.

Vím, že pracuješ s psychomagií. Mohl bys mi k tomu říct více?

To je zase tak nějak práce s nevědomím se synchronicitama a vlastně s vědomím...Takhle, nevnímám tu terapii zaměřenou na egopsychologii, jakože nějakým způsobem se budeme zaměřovat na to já, a to já bude překonávat překážky, ale jako že všechno spolu souvisí a to nevědomí nebo ta duše se stále zrcadlí skrze tu každodenní zkušenost. Třeba když dám příklad nějakého toho psychomagického aktu. Například vyjde najevo, že ten člověk v sobě má nepořádek. Není tam nic moc strukturovaného a je to v něm rozbordeláno. Ty se ho zeptáš: „*A jak máte doma uklizeno?*” a on řekne: „*No, mám tam šílenej bordel.*” A z toho cítíš, že něco toho klienta vyzývá, aby si v sobě uklidil, aby tam nastal pořádek. A typickej psychomagickej akt by byl, že mu řekneš: „*Uklid'te si doma. Dejte si víkend, kdy uklidíte celej ten byt a myslíte na to, že zároveň děláte pořádek v sobě.*” To už se dostáváme k tomu hermetismu nebo k té alchymii, že ona pracuje se vztahy s analogiemi, že jsou tam vlastně nějaké sympatie. Jak vevnitř, tak i vně. To je právě to. Snažim se mé klienty k tomu vést. Bude tady slečna a začne si stěžovat: „*Mám neustále tyrany ve snu.*” „*No jo, ale vy mi tady povídáte, že ty tyrany potkáváte i venku.*” Takže je to oboustranný. Je to to uvnitř i vně. Potom u toho psychomagického aktu jednáš tak, že v té vnější skutečnosti jednáš tak jako by jsi zasahoval do toho nitra.

Jung pracuje hodně s quaternitou. Vídáš to třeba ve snech nebo s tím nějak pracuješ?

Ten Jung vystavil obrovsky zajímavý komplexní systém, který fungoval určitě jemu a určitě mu fungoval výborně, ale já vlastně ten systém úplně nedodržuji. Čtyřky, trojky na to moc nehraji. Teď jsem momentálně ve fázi, kdy toho Junga hodně opouštím. Vzal jsem si z

něho to nejdůležitější pro mě a zároveň ho propojují s jinýma. Třeba s holistickou filosofií Nietzscheho, Schopenhauera. Hodně teďka pracuji s buddhismem, s buddhistickým pojetím snu třeba s tím gestalem, existenciální psychoterapií, protože nikdy to nevysvětlíš, co se děje tomu člověku jenom na základě nějaké archetypální psychologie ani hlubinné psychologie. Někdy prostě ten člověk prožívá existenciální úzkost ze samoty a existenciální strach ze smrti a v tady tu chvíli vezmeš, spíš než Junga nebo kohokoliv jiného, existenciální filozofii a potom nějakým způsobem otevřeš to téma. Dneska jsem třeba, a tady se mi to zase pěkně spojilo, s klientem bavil o kvalitě penisu v podstatě nějakým archetypu válečníka nebo krále a tak dále, a nakonec jsem mu tady pouštěl klip od Rammsteinů - Ich will a ptal jsem se ho na to, co z toho cítí a dostali jsme se k voluntaristickému pojetí psychologie, že to vůle je jakoby rozhodující, že mnohdy, když se dostáváme do střetu sami se sebou je, že to ego chce něco, než ta hlubina si žádá. Ta vůle někam směřuje a v okamžiku, kdy se spojí to ego s tou vůlí, tak je to já chci! Je to to nietzschseanský, že najednou cítíme tu svojí moc a cítíme se nejšťastnější. Ono se to teda dá krásně doplnit, že otevřeš to téma na základě nějakých příběhů, ale potom se snažím jít do toho konkrétního prožitku. Ne nějakým způsobem to analyzovat a stavit to do nějakých struktur, ale spíš nechávat ty kognitivní rámce, ty mřížky, ty souřadnice, v nichž se pohybuješ, otevřený a spíš jít do toho prožívání do toho prožitku. Například třeba hrozí...Například nedělám, že bych tady diagnostikoval nějaký poruchy. Měl jsem tady včera holku, která říkala, že má narcistickou poruchu, tak jsem se ptal: „*Kdo tu narcistickou poruchu nemá? V posledku všichni prožíváme ten narcismus trošku jinak. Samozřejmě jsou tam podobný prožitky, něco, co je základní. K čemu to ale nakonec je?*”

Povídal jsi, že pracuješ s tím buddhismem. Můžeš mi k tomu říct více?

Když máš třeba tu buddhistickou nauku o vzniku a provázanosti všech jevů. Zrovna včera s tou holčinou, která hovořila o tom narcismu, tak cílila nějakou přehnanou odpovědnost, jak se cítí to její okolí, spíš to ani nebyl narcismus, ale že vyrůstala vedle narcistní matky, a ona to hodně vztahovala k tomu já. Já jsem udělala něco špatně. Já jsem sobecká a taková a taková. Jsem jí říkala: „*To já je odděleno? Existuje samo o sobě? Podívejte se na ten list.*”

Co vidíte? Když se podíváte na ten listě, tak ten nemůže být bez stonku a když se podíváte na tu rostlinu, tak ta zase nemůže být bez půdy a když se podíváte na ni, tak ta zase nemůže být bez planety Země a když se podíváte na planetu Zemi tak ta zase nemůže být bez sluneční soustavy a ta sluneční soustava není mimo galaxii a galaxie bez vesmíru. Tak co je teda ten list? List je jakoby všechno. Všechno se na něm jakoby v posledku podílí a když tady hovoříme o vašem narcismu, tak nepovstal vlastně z vás, ne? Je to vlastně výsledek působení všech těch jevů, v nichž jste se ocitla. Takže kdo za to asi může?” Takovýmto přístupem se mírní minimálně ta úzkostnost: „Já jsem ta chybná.” Najednou vidíš, že je to výsledek nějakých těch procesů, které jsou v pozadí a najednou ten člověk řekne: „Aha!” Takže s támhletím třeba pracuji.

Jací klienti k tobě nejčastěji chodí?

Lidi, co mají blízko ke spiritualitě mě často navštěvují a těma se mi také nejlépe pracuje. V posledku je zajímavé, že ti klienti hodně odrážej toho terapeuta a je nesmírně zajímaví to, že když jsem já v procesu tak ti lidé jsou také v procesu, nebo že oni jsou v procesu a já se dostávám do procesu. Hodně se to ovlivňuje. Kolikrát se mi zdají sny klientů nebo jsou ty sny provázaný s příběhem těch klientů.

Mohl bys mi ještě něco říct k aplikaci té alchymie?

Ten hermetismus a ta alchymie u toho jsi jako pokorný služebník. U toho neříkáš: „*Ty bys se měla chovat takhle, protože jsem si to tady přečet podle Junga.*” Ta duše ti sama říká: „*Tady teď jsem. Tohle teď prožívám.*” A to je něco jiného. Jdeš do toho intimního sepětí s duší. Do nějaké intimity duše...A tohle je moje metoda.

Kontaktní dopis

Dobrý den,

jsem studentem 3. ročníku psychologie (B PSRSP) bakalářského prezenčního studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy.

Obracím se na Vás s prosbou, zda by bylo možné s Vámi realizovat sběr dat pro účely mé bakalářské práce na téma „Funkční prvky klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga z perspektivy současných psychoterapeutů“.

Cílem práce je zmapovat jaké prvky klasického pojetí analytické psychologie C. G. Junga jsou používány v současné praxi analytických psychoterapeutů a jak se případně jejich aktuální pojetí odlišuje od toho tradičního. Jednalo by se o cca 1 hod. polostrukturovaný rozhovor. Pro uskutečnění rozhovoru se pokusím přizpůsobit Vaším časovým možnostem.

Velmi děkuji za pomoc,

Michal Jordán